

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Opsplitsing van schuldvraag en straftoemeting

Nele Meurkens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Opsplitsing van schuldvraag en straffoemeting

Nele Meurkens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

Samenvatting

Het Belgische strafprocesrecht is fundamenteel verankerd in het principe van eenheid van uitspraak, waarbij rechters in correctionele- en politierechtbanken verplicht zijn om in één vonnis zowel de schuld als de straf te behandelen. Dit principe, hoewel stevig geworteld, kent echter enkele uitzonderingen, zoals de procedure voor het hof van assisen, waar de schuld- en strafvraag gescheiden worden behandeld.

De discussie over het al dan niet opsplitsen van de behandeling van de schuld- en strafvraag heeft geleid tot een breed scala aan standpunten in de rechtsleer. Sommige juristen betogen dat het behouden van de eenheid van uitspraak essentieel is voor een efficiënt strafproces, terwijl anderen pleiten voor een meer gedifferentieerde benadering. De aanwezigheid van verschillende standpunten en voorstellen wijst op een zekere mate van ontevredenheid of behoefte aan verandering binnen de juridische gemeenschap.

Verschiedende wetsvoorstellen zijn geïntroduceerd om deze kwestie aan te pakken, waarbij sommige pleiten voor een volledige splitsing van de schuld- en strafvraag. Deze voorstellen zijn het onderwerp van debat geworden binnen de wetgevende instanties en hebben geleid tot een verhoogde aandacht voor dit onderwerp in de publieke arena. Daarnaast kan de vraag worden gesteld of het principe van eenheid van uitspraak nog steeds adequaat is in het moderne juridische landschap. Dit principe dateert uit een tijd waarin de juridische praktijk en de maatschappelijke context mogelijk anders waren dan vandaag de dag. De evolutie van het rechtssysteem en veranderingen in maatschappelijke normen en waarden kunnen de relevantie en effectiviteit van dit principe beïnvloeden. Daarom is het belangrijk om te onderzoeken of het principe van eenheid van uitspraak nog steeds voldoet aan de eisen van rechtvaardigheid, efficiëntie en evenwicht tussen de belangen van alle betrokken partijen.

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om een balans te vinden tussen de belangen van efficiëntie, rechtvaardigheid en rechtszekerheid, waarbij zowel de rechten van de verdediging als de rehabilitatie van de verdachte worden gewaarborgd, en de strafprocedure efficiënt en effectief verloopt. Om een weloverwogen beslissing te nemen, wordt het Belgische rechtssysteem vergeleken met andere jurisdicties die een gedifferentieerde aanpak hanteren. Deze rechtsvergelijkende analyse met Nederland en Engeland/Wales heeft tot doel inzicht te verkrijgen in de mogelijke voor- en nadelen van het afwijken van het principe van eenheid van uitspraak binnen de Belgische juridische context.

Uiteindelijk kan geconcludeerd worden dat er behoefte is aan een heroverweging van dit principe op basis van de normatieve criteria. Een facultatieve gesplitste uitspraak, waarbij de beoordeling van de straf plaatsvindt na de beoordeling van de schuld, biedt aanzienlijke voordelen ten opzichte van de huidige éénfasestructuur. Allereerst zorgt een dergelijke benadering voor een meer gestroomlijnd proces, waarbij de focus in de eerste fase uitsluitend ligt op het vaststellen van de feitelijke aspecten van de zaak, zonder de invloed van de persoonlijkheid van de verdachte. Dit minimaliseert het risico op vooroordelen en onevenwichtigheden in de beoordeling van de schuld.

Daarnaast draagt een gesplitste uitspraak bij aan een versterking van het vertrouwen in het rechtssysteem, doordat het proces transparanter en eerlijker wordt. De voordelen op lange termijn, zoals een versterkt vertrouwen in het rechtssysteem en een meer evenwichtige beoordeling van de zaak, rechtvaardigen daarom de mogelijke nadelen van een langer proces.

Dankwoord

Met een mengeling van trots, dankbaarheid en nederigheid sluit ik met deze masterscriptie mijn vijf jaar durende rechtenstudie aan de Universiteit van Hasselt af. Mijn loopbaan aan de Universiteit van Hasselt is er eentje uit de duizend. Vol onwetendheid aan het avontuur begonnen, maar nooit een dag spijt van gehad. Het schrijven van deze thesis markeert niet alleen het einde van mijn academische reis, maar vertegenwoordigt ook het hoogtepunt van mijn toewijding en passie voor het recht.

Het uitwerken en onderzoeken van deze boeiende problematiek vroeg heel wat opzoekings- en schrijfwerk, maar vormde ongetwijfeld een leerrijke ervaring. Hiervoor wil ik iedereen bedanken die hiertoe heeft bijgedragen.

Mijn dank gaat in eerste instantie naar mijn promotor, professor Spriet voor het aanreiken van en begeleiden in de interessante materie. Daarnaast gaat mijn oprechte dank uit naar mijn dagelijkse begeleider, Mijnheer Pieter van Rooij, voor alle begeleiding, het naleeswerk en voor mij altijd op de goede weg te zetten. Zijn opmerkingen en aanbevelingen zorgden ervoor dat deze masterproef tot een mooi einde is gekomen.

Als laatste wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor alle steun. Niet alleen tijdens het schrijven van deze thesis, maar voor heel mijn pad doorheen de studie. Voornamelijk de onvoorwaardelijke steun en aanmoediging van mijn ouders en vriend hebben ervoor gezorgd dat ik ben gegroeid tot de studente die ik de dag van vandaag ben.

Nele Meurkens,
Pelt, 15 mei 2024

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	i
Dankwoord.....	iii
Inleiding	1
Hoofdstuk 1. Onderwerp en probleemstelling	1
A. Stand van zaken	1
B. Probleemstelling	3
Hoofdstuk 2. Onderzoeksvragen en methodologie	4
Deel 1 – Eenheid van strafgeding.....	9
Hoofdstuk 1 - Algemene regel: principiële eenheid van het strafgeding	9
1.1 Rechtsgrond	9
1.2 Toepassingsgebied	10
1.3 Uitzonderingen	10
1.3.1 hof van assisen.....	11
1.3.2 Verschillende strafvorderingen of verschillende personen	11
1.3.3 Opschorting van de uitspraak	12
1.3.4 Gedeeltelijke vernietiging door het Hof van Cassatie.	13
1.3.5 Bijzonder onderzoek naar vermogensvoordelen	13
Hoofdstuk 2 – Historisch overzicht.....	14
2.1 Ontstaan en filosofie.....	14
2.2 Commissie Franchimont.....	16
2.3 Commissie Holsters	18
2.4 Commissie tot Hervorming van het Wetboek van Strafvordering	19
Hoofdstuk 3 – Argumenten binnen de rechtsleer	20
3.1 Argumenten voor een splitsing van de procedure	20
3.2 Argumenten tegen een splitsing van de procedure	22
Hoofdstuk 4 – Rechtspleging voor de vonnisgerechten	22
4.1 Politierechtbank	22
4.2 Correctionele rechtbank	23
Hoofdstuk 5 - Rechtspleging voor het hof van assisen	24

5.1 Inleiding	24
5.2 Procedure ten gronde	26
5.3 Kritiek op het hof van assisen	28
Deel 2 – Rechtsvergelijkingen	31
Hoofdstuk 1: Nederland	31
1.1 Principe	31
1.2 De vraag naar de wenselijkheid van een tweefasenproces in de laatste decennia	32
1.2.1 Overwegingen uit de wetenschap vanaf de 19 ^e eeuw.....	32
1.2.2 Preadvies 2012 Groenhuijsen	34
1.2.3 Onderzoeksrapport Rijksuniversiteit Groningen (2013)	35
1.2.4 Brief Minister voor Rechtsbescherming 13 december 2022	37
1.3 Conclusie	38
Hoofdstuk 2: Engeland en Wales	40
2.1 Inleiding	40
2.1.2 Eerste fase – trial	40
2.1.3 Guilty Plea	41
2.1.4 Plea bargaining.....	41
2.1.5 Tweede fase – sentencing	43
2.1.6 Engelse strafgerechten	43
2.2 Historische achtergrond	44
2.3 Inspiratie voor het Belgisch strafproces?	45
Deel 3 – Invloed op de normatieve criteria	47
Hoofdstuk 1: Normatieve criteria.....	47
1.1 Recht op verdediging	47
1.2 Rehabilitatie van de verdachte	48
1.3 Efficiëntie van de strafprocedure	48
Hoofdstuk 2 : Invloed op het recht van verdediging	48
2.1 Vermoeden van onschuld	48
2.2 Voorbereiding van het pleidooi.....	49
Hoofdstuk 3 : Invloed op de rehabilitatie van de verdachte.....	50
Hoofdstuk 4 : Invloed op de efficiëntie van de strafprocedure	51
4.1 Rechterlijk personeel	51

4.2 Tijds efficiëntie	51
4.3 Kostenefficiëntie	52
Hoofdstuk 5 : De eindbalans tussen de voor-en nadelen.....	52
Hoofdstuk 6 : Mogelijke verwezenlijking in de praktijk?	53
Conclusie.....	57
Bibliografie	59
Wetgeving	59
België	59
Nederland	59
Rechtspraak	60
Rechtsleer	60
§ Boeken	60
Internationaal.....	60
België	61
Nederland	63
Engeland en Wales	63
Frankrijk	64
§ Bijdragen in verzamelwerken.....	64
België	64
Nederland	65
Frankrijk	66
Engeland.....	66
§ Bijdragen in tijdschriften	67
België	67
Nederland	69
Engeland.....	69
§ Overige	70

Inleiding

Hoofdstuk 1. Onderwerp en probleemstelling

A. Stand van zaken

1. Er bestaan grote verschillen in de procedureregels van het hof van assisen en de correctionele- en politierechtbanken. In tegenstelling tot de andere Belgische rechtbanken en hoven, is het Hof van assisen het enige hof in België waarbij een jury, bestaande uit leken, zal beslissen over de schuldvraag en de straftoemeting bij criminele feiten die niet zijn gecorrectionaliseerd. De procesvoering binnen het hof heeft talloze hervormingen doorstaan om zich tot het huidige systeem te realiseren. Welk aspect nog niet is aangepast, betreft de afzonderlijke procedures omtrent de schuldvraag en de straftoemeting. In politie- en correctionele zaken bestaan deze afzonderlijke procedures niet. Hier geldt het principe van eenheid van uitspraak waarbij er geen afzonderlijk straftoemetingsdebat wordt gevoerd. De rechter moet in één vonnis uitspraak doen over de schuld en de strafmaat.¹

2. Het principe van eenheid van uitspraak is ingegeven door de overweging dat schuld en straf in het Belgische strafrecht erg nauw met elkaar verbonden zijn.² Het strafprocesrecht is hoofdzakelijk gericht op de bewijsvoering en de vaststelling van schuld. De schuld van de verdachte wordt vandaag de dag als belangrijkste kwestie gezien in een terechtzitting. Er is na de vaststelling van de schuld geen afzonderlijke procedure voorzien voor de straftoemeting. De strafrechter doet bijgevolg meteen uitspraak over de straf.³ De strafmaat wordt tijdens het vooronderzoek onderzocht, op het moment dat er nog geen uitspraak over de schuld is. Behoudens de uitzonderingen geldt er volgens het Hof van Cassatie een relatief verbod op een gesplitste uitspraak en zal de niet naleving ervan leiden tot de nietigheid van de uitspraak over de schuld én tot de nietigheid van de uitspraak over de straf.⁴ Het gevolg hiervan is dat zowel de argumenten met betrekking tot de schuldvraag als met betrekking tot de straf op één moment naar voren dienen te worden gebracht, namelijk op het pleidooi ter terechtzitting.⁵

3. Uiteraard bestaan er op dit principe enkele uitzonderingen of temperingen. Het hof van assisen betreft de belangrijkste uitzondering, maar de opschorting van de uitspraak en de gedeeltelijke vernietiging van een uitspraak door het Hof van Cassatie zijn in bepaalde mate een tempering van dit rechtsbeginsel.

4. Zoals vermeld, het enige rechtscollege waar er wel sprake is van een gesplitste uitspraak en

¹ Cass. 27 april 2005, AR P.05.0173.F, *Rev. dr. pén.* 2005, 938; L. HUYBRECHTS, "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst, (noot onder Gent 17 juni 1999), *T. Strafr.* 2000, 72.

² R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Inleiding tot het Belgische strafrecht en strafprocesrecht*, Intersentia, Antwerpen, 2023, 530; L. HUYBRECHTS en M. TRAEST, "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T. Strafr.* 2004, 69.

³ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Gompel&Svacina, Antwerpen/'s-Hertogenbosch, 2022, 1356.

⁴ B. DE GRUYSE, "Eenheid van uitspraak", (noot onder Cass. 17 februari 1998) *P&B* 1998, 284; E. VAN MUYLEM, "Eenheid in de uitspraak over de strafvordering", (noot onder Cass. 17 februari 1998) *R. Cass.* 1999, 60-62.

⁵ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 27.

waar het bestaan van een tweefasenstructuur een kenmerkend aspect binnen de rechtspleging is, betreft het hof van assisen. In een eerste fase moeten de juryleden stemmen over de schuldvraag. De beroepsrechters van het Hof nemen deel aan de beraadslaging over de schuldvraag, maar zij nemen niet deel aan de stemming over de schuldvraag.⁶ Indien de beschuldigde schuldig wordt verklaard, zal de procureur generaal de straf vorderen. Hierna volgen de debatten over enkel en alleen de straf. Indien het een strafbaar feit betreft dat niet is vervallen, begeeft het hof zich met de jury voor een tweede keer naar de beraadslagingskamer. Met betrekking tot de strafmaat stemt het hele hof. Dit wil zeggen dat eerst de juryleden hun stem mogen uitbrengen, daarna de magistraten-assessoren en als laatste de voorzitter.⁷ Elk arrest betreffende de opgelegde straf vereist een uitvoerige motivering.

5. Er zijn reeds verschillende wetsvoorstellen gedaan omtrent de invoering van een tweefasenproces, maar dit heeft tot op heden niet geleid tot een wijziging van het systeem. De vertraging van de procedure en de verhoging van de gerechtelijke achterstand ziet men als de belangrijkste tegenargumenten.⁸ Ook is men bang voor een incoherentie in de uitspraken over schuld en straf.⁹

⁶ F. DERUYCK en Y VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 287.

⁷ Art. 343, derde lid Sv.

⁸ *Hand.* Senaat 2005-06, nr. 3-136, p. 18.

⁹ J. DU JARDIN, M. TRAEST en M.-R. MONAMI, "Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid-onsplitsbaarheid van de beslissing over schuld en straf – Evolutie van de rechtspraak van het Hof, in het spoor van het arrest Van Esbroeck van 8 februari 2000", in *Jaarverslag van het Hof van Cassatie* 2003, II, 255.

B. Probleemstelling

6. Schuld en straftoemeting zijn momenteel twee onafscheidbare factoren in de strafprocedure. Het principe van de eenheid van schuld en straf is ingevoerd om aan een snelle en efficiënte procesvoering te kunnen doen. Indien de rechter zich uitspreekt in verschillende vonnissen of arresten over de schuld en straf, dan is zowel de uitspraak over de schuld als over de straf nietig.¹⁰ Doorheen de jaren zijn er een aantal matigingen en uitzonderingen aanvaard op het beginsel van eenheid van uitspraak.

7. Voor het Openbaar Ministerie brengt deze regel weinig moeilijkheden met zich mee. Het is voor de parketmagistraat immers enkel van belang dat de beklaagde schuldig wordt verklaard aan de tenlastegelegde feiten. De verdedigende partij moet tijdens het proces echter enerzijds de onschuld van zijn cliënt garanderen en anderzijds zorgen voor een gunstige straftoemeting op een moment dat er nog geen uitspraak vaststaat over de schuld van zijn cliënt.¹¹ Deze ongelijke verhouding tussen de actoren binnen het strafprocesrecht is al even het mikpunt van de discussie binnen de rechtsleer. Een ander aspect dat de rechtsleer bekritiseert is het feit dat men de verdachte al als schuldige ziet nog voordat men de eigenlijke schuldverklaring weet en zo niet verenigbaar is met het vermoeden van onschuld.¹²

8. Dit onderzoek wil aantonen of een eventuele splitsing van de strafprocedure, vergelijkbaar met het tweefasenproces toegepast in het Hof van Assisen, kan bijdragen aan een verbeterde rechtspleging. Er wordt stilgestaan bij de mogelijke voor- en nadelen van een dergelijke splitsing als van het huidige eenheidsprincipe met als doel een weloverwogen aanbeveling te doen voor een eventuele toekomstige verandering in het Belgisch strafrechtssysteem.

9. Een eventuele realisering van dergelijke structuur brengt natuurlijk logischerwijze veranderingen met zich mee. Niet enkel een wetgevend initiatief, maar ook een bepaald budget en middelen zullen nodig zijn. Wegen daarbij de voordelen dus wel op tegen de nadelen? Er zijn reeds verschillende wetsvoorstellen gedaan voor een invoering van een tweefasenstructuur, maar reeds nooit werden deze omgezet tot een effectieve realiteit. Zijn de huidige systemen nog wel de juiste voor een correcte procesvoering binnen zowel het hof van assisen als de rechtbanken? Deze thesis tracht te onderzoeken in hoeverre het al dan niet opsplitsen van het strafproces een eventuele verbetering van de rechten van verdediging kan inhouden, zonder de proceseconomie uit het oog te verliezen.

¹⁰ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 986.

¹¹ J. ROZIE, "De advocaat: een niet te onderschatten speler in de bestraffingsfase..." in Vlaamse Conferentie bij de balie van Antwerpen (ed.), *Geboeid door het strafrecht- de advocaat en de strafrechtspleging*, Gent, Larcier, 2011, 6.

¹² H.D. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, Die Keure, 2003, 1166-1167; L.HUYBRECHTS en M. TRAEST, "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T.Strafr.* 2004/2, 47; S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, 362.

Hoofdstuk 2.

Onderzoeksvragen en methodologie

10. CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG - Deze masterthesis omvat een grondige beschrijvende analyse van de relatie tussen straftoemeting en schuldvraag binnen zowel het Hof van Assisen als de Belgische correctionele- en politiezaken, waarbij het principe van eenheid van schuld en straf een centrale rol speelt. Vervolgens wordt onderzocht of er behoefte is aan een algemene scheiding tussen deze twee aspecten in het Belgisch strafrecht. De overkoepelende onderzoeksvraag die deze scriptie tracht te beantwoorden, luidt dan ook als volgt: *"In hoeverre heeft het al dan niet opsplitsen van de behandeling van de schuld- en strafvraag een invloed op het recht van verdediging, de rehabilitatie van de verdachte en de efficiëntie van de strafprocedure?"* Dit onderzoek zal worden uitgevoerd aan de hand van een evaluerende en aanbevelende methode, waarbij wordt onderzocht of het Belgisch strafrecht met betrekking tot de schuldvraag en straftoemeting herzien moet worden en op welke wijze dit in de praktijk kan worden geïmplementeerd.

11. De focus van deze scriptie zal bijgevolg ook liggen op de vraag of de huidige procesvoering binnen zowel de rechtbanken als het hof van assisen de meest geschikte manier is om te voldoen aan de fundamentele grondslagen van het hedendaagse strafrecht. In deze masterscriptie zal worden onderzocht of het Belgisch strafrecht meer resoluut in de richting van één van beide systemen zou moeten evolueren. Er moet worden geanalyseerd of een dergelijke opsplitsing van de schuld en strafvraag noodzakelijk is voor een optimalisering van de Belgische procesvoering. Hierbij zijn de volgende interne criteria van essentieel belang voor de beoordeling ervan: het recht van verdediging, de rehabilitatie van de verdachte en de efficiëntie van de strafprocedure.

12. Ten eerste wordt er een analyse gemaakt van de twee bestaande procedures binnen het hof van assisen en de correctionele- en politiezaken. Er wordt onderzocht hoe deze systemen vorm gekregen hebben doorheen de afgelopen decennia, welke problemen zich hebben voorgedaan en welke discussies zijn ontstaan zowel binnen de rechtspraak als rechtsleer.

13. In het tweede luik zal een vergelijking plaatsvinden met enkele buitenlandse rechtsstelsels. De focus van het finale deel van dit onderzoek ligt uiteindelijk op de vraag of de al dan niet invoering van een tweefasenstructuur een optimalisering van het Belgisch strafprocesrecht zou zijn. Hierbij kunnen de vergelijkingen met de stelsels met een dergelijke structuur of de éénfasenstructuur een bron van inspiratie zijn als opstap naar het normatieve luik van deze thesis.

14. SUBONDERZOEKSVRAGEN - De centrale onderzoeksvraag valt uiteen in de volgende subonderzoeksvragen:

- Subonderzoeksvraag 1: *"Welke keuze maakte het Belgisch strafprocesrecht historisch in verband met de al dan niet gescheiden behandeling van schuld en straf en wat is de regelgeving vandaag?"*
- Subonderzoeksvraag 2: *"In welke mate kiest men in Engeland/Wales en Nederland voor een gescheiden behandeling van de schuldvraag en straftoemeting en hoe kunnen deze verschillende*

benaderingen bijdragen aan het debat over een mogelijke opsplitsing tussen schuldvraag en straftoemeting binnen het Belgisch strafrecht?"

- Subonderzoeksvraag 3: *"Moet de bestaande structuur binnen de politie- en correctionele rechtbanken worden aangepast naar een tweefasenstructuur, of is het behouden van een éénfasenstructuur een meer geschikte optie om het recht op verdediging, de rehabilitatie van de verdachte en de proceseconomie te verzekeren?"*

15. SUBONDERZOEKSVRAAG 1 (DESCRIPTIEF) – Een eerste component van de subonderzoeksvraag vraagt om een verduidelijking van het principe van eenheid van schuld en straf en hoe dit zich ontplooit in het Belgische strafrecht. Op een analyserende manier wordt stilgestaan bij de rechtsgrond, de historie, de gevolgen en de eventuele hervormingen die het zou hebben doorstaan. Er wordt gekeken hoe het principe uitwerking krijgt in de Belgische rechtsorde en welke uitzonderingen er eventueel voor dit fenomeen gelden. Daarnaast wordt er gekeken naar de werking binnen het Hof van Assisen en de andere rechtscolleges en naar de verschillen hiervan. Het is de bedoeling de essentiële onderdelen van het systeem in kaart te brengen met betrekking tot de procesvoering binnen het Hof van Assisen en de andere rechtbanken en hoven om op die manier een gestructureerde weergave voor te stellen over de beraadslagingen inzake de schuldvraag en de strafmaat. Wat zijn de juridische en praktijkgevolgen voor een opsplitsing van straf en schuld? Waarom is er juist de keuze gemaakt voor een opsplitsing binnen het Hof van Assisen en niet binnen de andere rechtscolleges. Hierbij zullen de hervormingsvoorstellen en de filosofie over de keuze ervan een cruciale rol spelen.

16. SUBONDERZOEKSVRAAG 2 (EXTERN RECHTSVERGELIJKEND) – De tweede onderzoeksvraag betreft een vergelijkende onderzoeksvraag die een beschrijving geeft voor de bestaande situatie omtrent deze thematiek binnen het strafrecht in andere rechtssystemen en daarbij een vergelijking maakt met het Belgisch strafrecht. Het voornaamste doel van een vergelijkende methode is het opdoen van inspiratie voor ons eigen rechtstelsel en op basis hiervan eventuele aanbevelingen te maken.¹³ Er wordt zowel naar de verschillen als gelijkenissen gekeken om zo op een aanbevelende manier het systeem in het Belgisch strafrecht te evalueren. De gedane aanpassingen en de evoluties binnen de andere landen zullen een verklarend beeld geven voor de bestaande structuur in de andere rechtssystemen. Bij een rechtsvergelijkend onderzoek is het van uiterst belang om de keuze van het rechtstelsel te motiveren.¹⁴ Hierna volgt een beknopte motivering van de relevantie en meerwaarde die de gekozen landen zouden kunnen hebben voor het onderzoek.

17. ENGELAND EN WALES – De vergelijking met de zogenaamde *Common Law* landen vormt een interessante inspiratiebron voor het Belgische recht. Het Engelse strafrecht kent voor de procedures in eerste aanleg wél een duidelijke tweefasenstructuur ontstaan uit het Anglo-Amerikaans model.¹⁵ Hierbij moet opgemerkt worden dat de procedure over de schuldvraag kan

¹³ L. KESTEMONT, "A meta-methodological study of Dutch and Belgian PhD's in social security law: devising a typology of research objectives as a supporting tool", *European Journal of Social Security* 2015, (361) 365; P.-J.-M. VERSCHUEREN, *Het opstellen van een juridisch onderzoeksplan. Een handreiking bij het doen van juridisch onderzoek en het maken van onderzoeksvorstellen*, Nijmegen, Radboud Universiteit Nijmegen, 2006, 17-18.

¹⁴ M. ADAMS, "Structuur, praktijk en theorie van rechtsvergelijkend onderzoek", *TPR* 2018, nr. 3, (889) 912.

¹⁵ M. ANCEL, "La césure du procès pénal", in L. HUGUENY (ed.) *Problèmes contemporains de procédure pénale: recueil d'études en hommage à M. Louis Hugueny*, Parijs, Sirey, 1964, 205-224.

worden overgeslagen indien de verdachte een schuldigverklaring heeft afgelegd, de zogenaamde *guilty plea*.¹⁶ Indien hier geen sprake van is, zal men in de procedure van de schuldvraag, *de trial*, al het mogelijke bewijsmateriaal bekijken en alle getuigen horen. In dit geval is het gerecht in de fase over de straftoemeting, volledig op de hoogte van de feiten en omstandigheden van de zaak.¹⁷ Dit is echter niet het geval indien we in de situatie van een schuldigverklaring van de gedachte zitten, waarbij het gerecht zich moet baseren op de beschuldiging en de gedane verklaringen. De vergelijking met de procesvoering binnen dit rechtstelsel kan een verruimde blik aan onze structuur bieden. Indien we van het Engels strafrechtstelsel inspiratie kunnen halen voor een eventuele invoering van een tweefasenstructuur reist daarbij uiteraard de vraag of we het principe van de hierboven vermelde schuldonderhandeling ook moeten meenemen. Het onderzoek bevat zowel de hedendaagse toepassingen als historische oorsprong van het tweefasenproces in het Engelse strafprocesrecht, wat inzicht biedt in het mogelijke nut ervan voor het Belgische rechtssysteem. De geleidelijke ontwikkeling van dit proces kan dienen als referentiepunt voor zowel de overweging van het opsplitsen van de schuldvraag en straftoemeting als voor het begrip waarom dit model niet geschikt is voor het Belgische rechtssysteem.

18. NEDERLAND – Net zoals ons systeem bevat het Nederlands rechtstelsel ook geen tweefasenstructuur en een verbod op een gesplitste uitspraak.¹⁸ Echter is in 2012 de mogelijkheid van een tweefasenproces naar voren gebracht in de Tweede Kamer tijdens een wetgevingsoverleg betreffende een wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter uitbereiding van het spreekrecht van slachtoffers.¹⁹ Hierbij kwam de discussie over het tweefasenproces erg naar boven. Dit had als gevolg dat er in opdracht van het WODC door medewerkers van de vakgroep criminologie en strafrecht van de Rijksuniversiteit van Groningen een grootschalig onderzoek is gedaan naar de argumenten voor en tegen een tweefasenproces.²⁰ Dit onderzoek kan een verklarende en aanbevelende invalshoek aan dit onderzoek geven waardoor de vergelijking met dit rechtstelsel heel relevant is.

19. Nog recenter is de minister voor Rechtsbescherming naar aanleiding van de plenaire behandeling in de Eerste kamer van de Wet uitbreiding slachtofferrechten in gesprek gegaan met een aantal organisaties met de vraag of een invoering van een tweefasenproces in het Nederlandse strafrecht gerealiseerd moet worden.²¹ Hieruit bleek dat de meerderheid van de partners negatieve adviezen hebben uitgegeven over deze vraag. De eventuele invoering van een tweefasenstructuur is de dag van vandaag nog een levendig punt dat bij velen ter discussie staat. Juist hierdoor kan dit voor ons onderzoek een grote meerwaarde bieden en is een vergelijking met Nederland zonder twijfel een essentieel gegeven binnen dit onderzoek.

¹⁶ A. ASHWORTH, *Sentencing and Criminal Justice*, fifth edition, Cambridge: CUP 2010, 20-21.

¹⁷ A. HOOPER en D. ORMEROD, *Blackstone's Criminal Practice 2013*, Oxford: OUP 2012, 1841.

¹⁸ A. MINKENHOF en J.M. REIJNTJES, *De Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2002, 374.

¹⁹ Kamerstukken II 2011/12, 33 176, nr. 9.

²⁰ A. A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Groningen, 2013.

²¹ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-079bfe21cefb25e6c23e39b2dea530527fa96e/pdf>

20. SUBONDERZOEKSVRAAG 3 (EVALUEREND - AANBEVELEND) – Een evaluerende onderzoeksvraag beoogt een juridisch concept te beoordelen aan de hand van evaluatiecriteria. Door een nauwkeurige analyse tussen het niet en wel opsplitsen van de schuldvraag en straftoemeting wordt een balans gemaakt tussen de voor- en nadelen ervan.²² Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de uiteenlopende standpunten van verschillende juridische experts over dit concept. Een aanbevelende onderzoeksvraag daarentegen richt zich op het nadenken over de toekomst van een recht of een specifiek fenomeen binnen ons rechtssysteem, en het doen van suggesties daarvoor. Voorafgaand aan deze aanbevelingen dient eerst de bestaande structuur beschreven te worden.²³ Aan de hand van een aanbevelende methode wordt er bepaald hoe de opsplitsing van de schuldvraag en straftoemeting in het strafrecht zou moeten zijn. Deze aanbevelingen worden gebaseerd op normatieve criteria.²⁴ Er wordt gekeken naar beginselen, waarborgen en principes die het rechtssysteem zelf vooropstelt om zo vorm te geven aan de uitvoering in de praktijk. Hiervoor dienen dergelijke criteria geëxpliciteerd en verantwoord te worden.²⁵ Aangezien dit onderzoek een monodisciplinair karakter heeft, zal het gaan om interne normatieve criteria. Dit zijn criteria die worden ontleend aan het rechtssysteem zelf.²⁶

21. CRITERIA 1: RECHT OP VERDEDIGING – Zoals hierboven aangehaald bestaat er tussen de aanklager (Openbaar Ministerie) en de verdediging (beklaagde en advocaat) een onevenwicht met betrekking tot het pleidooi ter terechtzitting. Wordt het recht van verdediging op deze manier ingeperkt doordat men tijdens de straftoemetingsdebatten niet voldoende tijd en middelen heeft om voor zowel de onschuld als een matigere straf te pleiten in één fase?

22. Een tweede probleem dat gekoppeld wordt aan het recht op verdediging betreft het verbod op zelfincriminatie. Volgens dit verbod mag een verdachte nooit worden gedwongen op een bekentenis af te leggen.²⁷ Echter wanneer de verdediging pleit voor een vrijspraak maar tegelijkertijd voor een lichtere straf, schuilt er impliciet een bekentenis achter het pleidooi. Het pleidooi voor de straf peilt namelijk op een schuldigverklaring. Verdachten kunnen er bovendien voor kiezen om niet tegen zichzelf te getuigen door het recht op stilzwijgen. Dit voorkomt de dwang om zelfbelastende verklaringen af te leggen. Echter kan dit stilzwijgen een minder sympathiek beeld bij de rechter scheppen aangezien de rechter in zijn motivering van de straf kan wijzen op het ontbreken van het schuldinzicht.²⁸

23. CRITERIA 2: REHABILITATIE VAN DE VERDACHTE – Het strafrechtelijk systeem moet inzetten op de herintegratie van veroordeelden in de maatschappij. Het doel hiervan is om het gedrag van de veroordeelden te veranderen en hen voorbereiden op een succesvolle terugkeer naar de samenleving. Hoe dragen de systemen momenteel bij aan een optimalisatie van de rehabilitatie en welke effecten zou een eventuele invoering van een tweefasensysteem hebben op de herintegratie?

²² L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2021, 65.

²³ R.A.J. VAN GESTEL en J.B.M. VRANKEN, "Rechtswetenschappelijke artikelen", *NJB* 2007, 1454.

²⁴ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2021, 66.

²⁵ J. SINGER, "Normative Methods for Lawyers", *Harvard Law School Public Law Research Paper No. 08-05*, 2008, 23; A. SOETEMAN, "Wetenschappelijke rechtsgeleerdheid", *R&R* 2009, 234.

²⁶ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2021, 66.

²⁷ Art. 14, lid 3, g) IVBPR.

²⁸ S. SONCK, "Spijtbetuiging en ontkenning kunnen niet door één deur", *Juristenkrant* 2004, afl. 88, 6.

24. CRITERIA 3: EFFICIËNTIE VAN DE STRAFPROCEDURE – Zijn er binnen justitie voldoende en de nodige middelen om een tweefasenstructuur te creëren binnen alle rechtbanken? Momenteel spreekt één rechter zich zowel uit over de schuld als de straf in correctionele en politiezaken. De lengte van het proces is hierdoor beperkter dan bij een gesplitste uitspraak aangezien men nu geen afzonderlijke debatten (met een eventuele tussentijd) moet voeren. Is er met de lopende gerechtelijke achterstand dus voldoende tijd voor een tweefasenstructuur? Een logisch gevolg van een langer proces is ook een stijgende werkdruk. Er zullen voor een tweefasenproces niet alleen meer justitieassistenten en gerechtsdeskundigen nodig zijn, maar ook voor de staande en zittende magistratuur zal er extra werk zijn. Dit onderzoek zal op basis van deze bepalingen nagaan of een splitsing van het strafgeding effectief gunstiger is dan de bestaande structuur.

Deel 1 – Eenheid van strafgeding

Hoofdstuk 1 - Algemene regel: principiële eenheid van het strafgeding

25. Zoals in de inleiding van dit onderzoek al is toegelicht, geldt er binnen de Belgische strafrechtspleging een principiële eenheid van het strafgeding.²⁹ Er wordt in één vonnis over de gehele strafvordering uitspraak gedaan over zowel de schuld als de straf. De gedachte achter dit principe ligt in het feit dat schuld en straf te nauw met elkaar zijn verbonden en de uitspraak daarover niet afzonderlijk mag gebeuren.³⁰ Dit principe brengt veel andere consequenties met zich mee. Indien de rechter de beklaagde veroordeelt tot verschillende straffen, dienen deze straffen allemaal in hetzelfde vonnis te worden opgelegd. Het is dus verboden voor een rechter om zich pas in een later vonnis uit te spreken over de verbeurdverklaring.³¹ Daarnaast mag de uitspraak over verschillende elementen van de schuld, zoals de toerekeningsvatbaarheid, ook niet worden gesplitst.³² Deze principes gelden voor beslissingen in politiezaken, correctionele zaken en hoven van beroep wanneer zij zich dienen uit te spreken over strafzaken.³³ Er zijn zoals elk principe binnen het Belgisch recht enkele uitzonderingen waarbij de uitspraak over bepaalde aspecten kan worden los gekoppeld. Deze worden later besproken.

1.1 Rechtsgrond

26. De rechtspraak die de regel toepast, steunt zich voor wat betreft politiezaken op artikel 161 van het Wetboek van Strafvordering. Dit artikel bepaalt dat de rechtbank, indien de beklaagde schuldig bevonden wordt aan een misdrijf dat onder haar bevoegdheid valt, zich moet uitspreken over de straf en zich bij hetzelfde vonnis moet uitspreken over de vorderingen tot teruggave en eventuele schadevergoedingen. Artikel 189 van het wetboek van strafvordering bepaalt dat dit artikel ook van toepassing is op zaken in de correctionele rechtbanken. De letterlijke wettekst van artikel 161 Sv. luidt als volgt:

"Indien de beklaagde schuldig bevonden wordt aan een (misdrijf dat onder zijn bevoegdheid valt), spreekt de rechtbank de straf uit en beslist bij hetzelfde vonnis over de vorderingen tot teruggave en tot schadevergoeding."

²⁹ Cass. 7 oktober 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1175; Cass. 13 juni 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 1220; Cass. 17 februari 1998, *Arr. Cass.* 1998 nrs. 95 en 96; DECLERCQ, *Beginnelen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, 783, nr. 1708; A. SADZOT, "La nouvelle jurisprudence de la cour de cassation quant à l'étendue de la cassation en matière pénale", (noot onder Cass. 8 februari 2000), *J.L.M.B.* 2000, (1555) 1559-1560.

³⁰ B. DE GRUYSE, "Eenheid van uitspraak" (noot onder Cass. 17 februari 1998), *P&B* 1998, 287-289; J. DE BUS, noot onder Cass 17 februari 1998, *Limb. Rechtsl.* 1998, 110; E. VAN MUYLEM, "Eenheid van de uitspraak over de strafvordering" (noot onder Cass. 17 februari 1998), *R. Cass* 1999, 60-61; Cass. 18 mei 1993, *Arr.Cass.* 1993, 509; Cass 27 april 2005, *Rév. dr. pen.* 2005/1, 938; R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Inleiding tot het Belgische strafrecht en strafprocesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, 530; S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 347.

³¹ Cass. 3 november 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, nr. 139.

³² R. VERSTRAETEN, *Handboek van Strafvordering*, 4^e ed., Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 999.

³³ L. HUYBRECHTS en M. TRAEST, "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T.Strafr.* 2004, Dossier 2/2004, 69.

27. Uit de letterlijke interpretatie van de wettekst kan men het principe van eenheid van het strafgeding niet direct afleiden. Het artikel vermeld enkel een eenheid van uitspraak wat betreft de straf en de vordering tot een schadevergoeding. Het is de rechtspraak van het Hof van Cassatie die het principe van eenheid in uitspraak heeft geassocieerd aan het artikel.³⁴ Het is volgens het Hof rationeel moeilijk een van deze delen van het geheel te scheiden zonder risico op tegenstrijdigheid of inconsistentie omdat straf en schuld te nauw met elkaar zijn verbonden.³⁵

1.2 Toepassingsgebied

28. Zoals de wettekst uit artikel 161 Sv. vermeldt, geldt het principe enkel ten aanzien van een "straf", dit is een sanctie met een punitief karakter. Beslissingen die een beveiligingsmaatregel of een maatregel met een civiel karakter opleggen zijn bijgevolg wél afsplitsbaar van de uitspraak over de schuld en de straf.³⁶ Het is hierbij essentieel om te bepalen wat een beveiligingsmaatregel uitmaakt en wat een veiligheidsmaatregel ter vervanging van de straf uitmaakt. Indien het gaat om een veiligheidsmaatregel die in de plaats komt van de opgelegde straf, moet deze samen uitgesproken worden in hetzelfde vonnis als de schuld en mag deze niet afgesplitst worden.³⁷ Zo heeft het Hof van Cassatie zich al meermaals uitgesproken over de intrekking van het rijbewijs wegens lichamelijke ongeschiktheid dat dit in de zin van de Wegverkeerswet geen straf is, maar een veiligheidsmaatregel.³⁸

29. Het artikel vermeldt dat de rechter in hetzelfde vonnis zich moet uitspreken over de vordering tot teruggave en tot schadevergoeding. Echter is deze regel niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.³⁹ Indien men de burgerlijke belangen aanhoudt, kan de beslissing betreffende de burgerlijke vordering worden uitgesteld tot een latere zitting en in een ander vonnis worden uitgesproken.⁴⁰

30. Het verbod van gesplitste uitspraak betekent niet alleen dat er in één enkel vonnis of arrest over de schuld en straf moet worden geoordeeld, maar het dwingt de strafrechter ook om in dezelfde beslissing alle essentiële elementen van het ten laste gelegde misdrijf, dat als één geheel wordt beschouwd, vast te stellen.⁴¹

1.3 Uitzonderingen

31. De eenheid van uitspraak geschiedt als regel, maar toch bestaan er een aantal uitzonderingen/matigingen.

³⁴ Cass. 15 februari 2000, *Arr.Cass.* 2000, 120; ; Cass. 18 mei 1993, *Arr.Cass.* 1993, 509; Cass. 7 oktober 1992, *Arr. Cass.* 1992, 1175; Cass. 13 juni 1989, *Arr.Cass.* 1989, 1220.

³⁵ J. DU JARDIN, M. TRAEST en M.R. MONAMI, "Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid-onsplitsbaarheid van de beslissing over schuld en straf – Evolutie van de rechtspraak van het Hof, in het spoor van het arrest Van Esbroeck van 8 februari 2000", in *Jaarverslag van het Hof van Cassatie* 2003, II, 255.

³⁶ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 350.

³⁷ Cass. 27 april 1982, *Arr.Cass.* 1982, 1044.

³⁸ Cass. 17 november 1981, *Arr. Cass.* 1981-82, 373; Cass. 23 mei 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 111.

³⁹ A. SMETRYNS, "De motiveringsverplichting van de strafrechter. Een algemene inleiding" *C.A.B.G.*, 2005/1, 13-14.

⁴⁰ Cass. 9 juni 1970, *Arr. Cass.* 1970, 950.

⁴¹ A. VANDEPLAS, "De splitsing van het strafproces" (noot onder Cass., 14 juni 1983), *R.W.* 1983-84, 1971; B. DE GRYSSE, "Eenheid van uitspraak" (noot onder Cass. 17 februari 1998), *P&B* 1998, 287-289.

1.3.1 hof van assisen

32. Een eerste en meteen de belangrijkste uitzondering op het principe vinden we in de rechtspleging voor het hof van Assisen. Het Hof bestaande uit een jury en rechters, is bevoegd voor alle criminele zaken, politieke misdrijven en drukpersmisdrijven.⁴² De rechtspleging voor het hof specificeert zich door een gesplitste uitspraak over schuld en straf. Na het horen van de getuigen, de burgerlijke partij, het openbaar ministerie en de verdediging trekt de jury zich terug om in het geheim te beraadslagen over de schuldvraag.⁴³ Wanneer de schuldvraag positief luidt, worden de debatten heropend zodat het openbaar ministerie en de verdediging hun standpunt betreffende de straftoemeting naar voren kunnen brengen.⁴⁴ Opvallend hierbij is de afwezigheid van de burgerlijke partij. Tijdens de debatten over de schuldvraag, komt de burgerlijke partij ook aan het woord, maar dit geldt niet zo voor de debatten over de straftoemeting. Vervolgens trekken de juryleden zich samen met de beroepsrechters terug om te oordelen over de straf.⁴⁵ Nadat de procedure omtrent de strafvordering is beëindigd, geschiedt de procedure ten behoeve van de burgerlijke zaken. In geval van een schuldigverklaring doen de drie beroepsrechters, zonder de aanwezigheid of betrokkenheid van de juryleden uitspraak over de burgerlijke vordering.⁴⁶

33. Samenvattend kan men dus stellen dat er van het splitsingsverbod binnen de procedure voor het hof van assisen in twee opzichten afgeweken wordt. Als eerste worden de schuldvraag en de strafoplegging afzonderlijk behandeld met afzonderlijke debatten en beraadslagingen door de jury en de beroepsrechter bij de straftoemeting. Het tweede kenmerk van de uitzondering op het splitsingsverbod, wat overigens ook geldt voor de politie- en correctionele rechtbanken, betreft de afzonderlijke behandelingen van de vorderingen van de burgerlijke partij en de procedure over de strafvordering. Een uitgebreide beschrijving van de werking binnen het hof van assisen komt aan bod in hoofdstuk twee.

34. Een belangrijk gevolg van deze gesplitste uitspraak komt tot uiting wanneer het arrest door het Hof van Cassatie wordt vernietigd wegens een onwettigheid van de opgelegde straf. De vernietiging betreft namelijk enkel de straf, niet de schuld. De zaak wordt naar een ander hof van assisen doorverwezen die enkel zullen debatteren over de straf. De reeds uitgesproken schuldigverklaring blijft bestaan voor het nieuwe hof.⁴⁷

1.3.2 Verschillende strafvorderingen of verschillende personen

35. Het principe van eenheid van het strafgeding krijgt enkel bindende kracht indien het gaat om een strafvordering tegen één persoon voor één feit. Wanneer het gaat om verschillende

⁴² Art. 150 Gw.; Drukpersmisdrijven die door racisme en xenofobie zijn ingegeven, vallen niet onder de bevoegdheid van het Hof van assisen. (Wijziging van de Grondwet van 7 mei 1999, BS 29 mei 1999).

⁴³ Art. 329bis Sv.; R. DECLERCQ, *Beginnelen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1128.

⁴⁴ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2020, 289.

⁴⁵ Art. 343 Sv.

⁴⁶ Art. 348 Sv.

⁴⁷ Cass. 13 juni 2000, *Arr. Cass.* 2000, 1088; M. ROZIE, "Beperkte opdracht voor het hof van assisen na en gedeeltelijke cassatie op grond van het artikel 434, eerste lid, van het wetboek van strafvordering" (noot onder Cass. 13 juni 2000), *T. Straf.* 2000, 261-263.

strafvorderingen tegen één persoon hoofdens verschillende feiten of tegen verschillende personen wegens één feit, die samen behandeld worden wegens samenhang, kan de rechter beslissen de procedure te splitsen.⁴⁸

1.3.3 Opschorting van de uitspraak

36. Een andere belangrijke uitzondering op het principe betreft de opschorting van de uitspraak. Dit wordt gezien als een bijzondere modaliteit op de straftoemeting waarbij de beklaagde met zijn toestemming⁴⁹ op de proef wordt gesteld gedurende een bepaalde periode.⁵⁰ De rechter verklaart de ten laste gelegde feiten bewezen, maar er volgt geen veroordeling.⁵¹ Indien de rechter de beslissing niet herroept tijdens de proefperiode, wordt de vervolging beëindigd.⁵² Indien er geen voorwaarden worden gekoppeld aan de probatie, spreekt men van een "gewone opschorting" en van "probatieopschorting" indien de strafrechter dit wel doet.⁵³ Dit kunnen voorwaarden zijn zoals een werk van openbaar nut uitvoeren, een opleiding volgen of een psychiatrische behandeling starten. Deze voorwaarden dienen als ondersteuning wanneer een opschorting op zichzelf niet volstaat om de reclassering te verzekeren. Dergelijke modaliteit van straftoemeting is door de wetgever ingegeven voor feiten die hij ten ernstig achtte voor een seponering maar een veroordeling te nadelig zou zijn voor de reclassering van de beklaagde. De opschorting verhindert ook dat er een veroordeling in het strafregister komt.⁵⁴

37. Voor de opschorting van de uitspraak mag de verdachte nog niet tot een vrijheidsstraf van meer dan zes maanden zijn veroordeeld. Bovendien mag het nieuwe feit niet strafbaar zijn met een correctionele gevangenisstraf van meer dan vijf jaar.⁵⁵ De toestemming van de beklaagde is daarnaast ook een grondvoorwaarde voor de opschorting.

38. Op schriftelijke vordering van het openbaar ministerie, de beklaagde of ambtshalve verklaart de rechter de ten laste gelegde feiten bewezen zonder hierbij de strafmaat op te leggen. Hij spreekt een opschorting van de uitspraak uit. Hierna is het aan de beklaagde om aan te tonen dat hij zijn proefperiode kan doorlopen zonder dat deze wordt herroepen. Dergelijke periode bedraagt minimaal één jaar en maximaal vijf jaar, startende op datum van de beslissing.⁵⁶ Indien de beklaagde zijn opschorting succesvol beëindigt, kan hij later nooit meer voor dezelfde feiten worden vervolgd. In het geval van een herroeping, kan de rechter in een ander vonnis een effectieve straf opleggen. In deze situatie vindt er dus een tweefasenstructuur plaats aangezien de rechter de feiten met de schuldigverklaring in een eerste vonnis uitspreekt en in een later vonnis de straf indien de opschorting herroepen zou worden. Dit heeft ook gevolgen voor een eventuele vernietiging door het Hof van Cassatie. Indien er een onwettigheid blijkt te zijn omtrent de opschorting die de schuldigverklaring

⁴⁸ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1139.

⁴⁹ Art. 3, lid 1 Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, BS 17 juli 1964. (Hierna: Probatiewet.)

⁵⁰ Art. 1, §1, 1° Probatiewet.

⁵¹ Art. 3, lid 1 *in fine* en art. 1, §1 Probatiewet.

⁵² Art. 3, laatste lid Probatiewet.

⁵³ Art. 1, §2 Probatiewet.

⁵⁴ R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Inleiding tot het Belgische strafrecht en strafprocesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 510.

⁵⁵ Art. 3, lid 1 Probatiewet.

⁵⁶ Art. 3, lid 4 Probatiewet.

niet aantast, maar enkel betrekking heeft op de beslissing over de straf, zal de beslissing slechts gedeeltelijk worden vernietigd door het Hof.⁵⁷

1.3.4 Gedeeltelijke vernietiging door het Hof van Cassatie.

39. Een laatste tempering op het principe van eenheid van uitspraak betreft de gedeeltelijke vernietiging van een betwiste uitspraak door het Hof van Cassatie. Indien een zaak bij het Hof van Cassatie werd ingesteld, betrof het een totale cassatie. Dit betekent dat het Hof altijd over een zaak als geheel oordeelde, dus zowel de schuldigverklaring als de straftoemeting. Men spreekt hierbij over een *gehele of totale cassatie*.⁵⁸ Echter zorgde rechtspraak van het Hof van Cassatie van 2000 ervoor dat deze regel werd doorbroken.⁵⁹ De regel van gehele cassatie vond enkel toepassing indien de nietigheid de hoofdstraf betrof. Indien de nietigheid die tot de cassatie aanleiding gaf, enkel betrekking had op een bijkomende straf, wordt de omvang van de cassatie beperkt tot die bijkomende straf.⁶⁰ In dit arrest heeft het Hof immers enkel de straf nietig verklaard, maar niet de schuldigverklaring. Wanneer de onwettigheid enkel betrekking had op de straf of op de motivering ervan, zonder dat hierbij de schuldigverklaring werd aangetast, werd alleen de straf vernietigd.⁶¹ De rechter naar wie de zaak zal worden doorverwezen is gebonden door de reeds geoordeelde schuldigverklaring, maar zal een nieuwe uitspraak doen omtrent de bestraffing.

1.3.5 Bijzonder onderzoek naar vermogensvoordelen

40. Een laatste nuance op het principe betreft het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen. Dit is een vorm van de bijzondere verbeurdverklaring waarbij de verbeurdverklaring altijd samen moet worden opgelegd met de hoofdstraf aangezien dit een bijkomende straf is.⁶² Dit geldt echter wel alleen indien het gaat om een verbeurdverklaring als straf en niet als beveiligingsmaatregel. (zie *supra* nr. 28.)

41. De verbeurdverklaring ontnemt het eigendomsrecht op zaken die verband houden met het ten laste gelegde feit. Sinds 1990 bestaat de zogenaamde voordeelsontneming, de confiscatie van criminele vermogensvoordelen.⁶³ Door de Kaalplukwet van 2002 werd het materiele toepassingsgebied van de confiscatie nogmaals uitgebreid.⁶⁴ De voordeelsontneming kan voortaan ook ten aanzien van vermogensvoordelen verworven uit een ander misdrijf dan waarvoor de persoon veroordeeld werd. Men spreekt van een verruimde voordeelsontneming. De wetgever beseftte dat dergelijk procedure een vertraging van het proces zou kunnen opleveren aangezien het zoeken naar

⁵⁷ Cass. 28 november 2000, *Arr.Cass.* 2000, 650; Cass. 7 november 2001, *Arr.Cass.* 2001, 604.

⁵⁸ Cass. 25 januari 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr 63; J. DU JARDIN, M. TRAEST en M.-R. MONAMI, "Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid-onsplitsbaarheid van de beslissing over de schuld en de straf: evolutie van de rechtspraak van het hof, in het spoor van het arrest van Esbroeck van 8 februari 2000", *Jv.Cass.* 2003, 264.

⁵⁹ Cass. 8 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr. 98.

⁶⁰ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 359.

⁶¹ L. HUYBRECHTS, "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst, (noot onder Gent 17 juni 1999)", *T. Strafr.* 2000, 73.

⁶² Cass. 3 november 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, nr. 139.

⁶³ Wet 17 juli 1990 tot wijziging van de artikelen 42, 43 en 505 van het Strafwetboek en tot invoeging van een artikel 43bis in hetzelfde wetboek, *B.S.* 15 augustus 1990.

⁶⁴ Wet van 19 december 2002 tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken, *B.S.* 14 februari 2003.

vermogensvoordelen niet altijd even gemakkelijk is.⁶⁵ Vandaar heeft de wetgever, naast de verruimde voordeelsontneming, via de Kaalplukwet een bijzonder onderzoek naar vermogensvoordelen voorzien.

42. Het is een uitzondering in die zin dat het onderzoek wordt afgesplitst van de hoofdprocedure. De rechter spreekt zich in één beslissing uit over de schuld en de bijhorende straf, maar legt een bijkomend onderzoek naar vermogensvoordelen op.⁶⁶ Het onderzoek kan enkel gevoerd worden na een vordering van het openbaar ministerie.⁶⁷ De burgerlijke partij heeft deze bevoegdheid niet en de rechter kan de procedure ook niet ambtshalve gelasten. De tweede voorwaarde betreft het belang van de vermogensvoordelen. De ontnemingsprocedure vereist dat er concrete aanwijzingen zijn dat de veroordeelde vermogensvoordelen van enig belang heeft gehaald uit het misdrijf.⁶⁸

Hoofdstuk 2 – Historisch overzicht

2.1 Ontstaan en filosofie

43. Het Belgische strafrecht heeft net zoals het Luxemburgse en Nederlandse rechtsstelsel zijn fundering te danken aan het Franse recht waar de *Code d'instruction criminelle* van Napoleon sinds 1808 zijn intrede vond. We kunnen dus stellen dat onze regels van strafprocesrecht nog altijd nauw verbonden zijn met een samenleving van 200 jaar geleden.⁶⁹ Vanaf dit moment werd er een uniforme processtructuur ingevoerd waarbij het vooronderzoek en de bewijsverzameling als inquisitoir kan worden gezien. Het onderzoek ter terechtzitting verliep toen eerder accusatoir zodat een verdachte zich op dat moment kon verdedigen. Alle wetten die voordien golden in de Belgische delen van het Franse keizerrijk hebben na de intrede van de Code d'instruction criminelle geen uitwerking meer gehad waardoor onze strafprocedure ontwikkeld is uit het Franse recht.⁷⁰

44. Deze oude wetgeving van de *Code d'instruction criminelle* van 1808 voorzag met artikel 161 al in een gelijkaardig principe van eenheid van strafgeding zoals wij die nu kennen.⁷¹ « *Si le prévenu est convaincu de contravention de police, le tribunal prononcera la peine, et statuera par le même jugement sur les demandes en restitution et en dommages et intérêts.* » De tekst vermeldt letterlijk dat de politierechter in éénzelfde vonnis uitspraak doet over de straf en de vorderingen tot schadevergoedingen. Ons hedendaags strafrecht bevat een soortgelijke regel in artikel 161 Sv. Bij de onafhankelijkheid van België in 1830 bleef de Code d'instruction criminelle van kracht, mits enkele aanpassingen. Dit betrof aanpassingen binnen de gerechtelijke organisatie en de codificaties.⁷²

⁶⁵ Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 1601/001, 3.

⁶⁶ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 356.

⁶⁷ Art. 524bis, §1 Sv.

⁶⁸ G. STESENS en PH. TRAEST, "Meer mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken", *R.W.* 2001-02, 1055.

⁶⁹ J. MONBALLYU, *Zes eeuwen strafrecht: de geschiedenis van het Belgische strafrecht (1400-2000)*, Leuven, Acco, 2006, 48; D. HEIRBAUT, *Privaatrechtsgeschiedenis van de Romeinen tot heden*, Gent, Academia Press, 2005, 141.

⁷⁰ H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 55.

⁷¹ M.-L. RASSAT, *Traité de procédure pénale*, Parijs, P.U.F., 2001, 19; J. PRADEL, *Procédure Pénale*, Parijs, Cujas, 1992, 551-552.

⁷² H., BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 42.

45. Gedurende de afgelopen decennia zijn er verschillende visies, geformuleerd door verschillende rechtsfilosofische strekkingen gedaan omtrent het principe van eenheid van het strafgeding. Tijdens de eerste helft van de 19e eeuw, kreeg de klassieke leer zijn opmars.⁷³ Deze stroming ging uit van een vrij mens die beschikt over zijn eigen morele keuze tussen goed en kwaad. Kiest hij voor het goede, zal hij hiervoor beloond worden. Kiest hij voor het kwade, zal hij ook de gevolgen moeten dragen van zijn handelingen. De term van *homo delinquens* werd gegeven aan iemand die koos voor het foute pad.⁷⁴ Deze filosofie zat ook achter het principe waarom schuld en straf zo nauw verbonden zijn en dit is ook de filosofie achter de redenering van het Hof van Cassatie.⁷⁵ Een misdrijf is een vrije handeling en indien je hieraan schuldig wordt verklaard, volgt er automatisch een straf.⁷⁶ De straf wordt dus verantwoord door de schuld.⁷⁷ Het Wetboek van Strafvordering van 1808 is geschreven in de lijn van de klassieke leer waar men de straf dus een noodzakelijk gevolg vond van de schuldigverklaring.⁷⁸

46. Als reactie hierop kwam in de tweede helft van de 19^e eeuw het positivisme. Zij zagen de mens als een gedetermineerd wezen dat wordt gevormd door externe en interne omstandigheden zoals omgeving, klimaat, persoonlijkheid...⁷⁹ Het is geen abstract wezen, maar een persoon van vlees en bloed. Een delinquentie is volgens de positivisten het resultaat van de determinatie van de persoon en zo wordt een wetsovertreding niet gezien als een handeling uit vrije wil.⁸⁰ De bestraffing wordt dus ook niet meer gezien als een rechtstreeks gevolg van de schuld van de persoon maar als bescherming van de maatschappij.⁸¹ De rechter moest volgens de positivisten in elk concreet geval individueel rekening houden met de noden en behoeften van de dader om een gepaste straf toe te meten met aandacht voor resocialisering en re-integratie.⁸²

47. In de eerste helft van de twintigste eeuw wint het nieuw sociaal verweer aan belang naar aanleiding van WO II. Het sociaal verweer probeert de vrije wil van de klassieke leer en de gedetermineerde mens te combineren.⁸³ Volgens deze leer is een mens geen slecht persoon indien hij vrijwillig koos voor het kwade, maar evenmin is hij gedetermineerd door zijn omgeving om een misdrijf te plegen. Men gaat uit van de gedachte dat het plegen van een misdrijf een samenloop van zowel omgevings- als karaktereigenschappen is waardoor men ooit niet meer rationeel kan nadenken over de gevolgen van zijn handelingen. De mens is een sociaal wezen, lid van de maatschappij. Indien hij een fout begaat, is de maatschappij hier dus gedeeltelijk verantwoordelijk voor en moet deze de delinquent terug proberen te resocialiseren.⁸⁴ In deze theorie blijft de bescherming van de

⁷³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 17.

⁷⁴ A. PRINS, *La défense sociale et les transformations du droit pénal*, Parijs/Brussel, 1910, 7.

⁷⁵ Cass. 16 september 1986, *Arr.Cass.* 1986, nr. 25; J. DE BUS, noot onder Cass 17 februari 1998, *Limb. Rechtsl.* 1998, 107.

⁷⁶ W. JEANDIDIER, *Droit pénal général*, Parijs, Montchrestien, 1991, nr. 45.

⁷⁷ B. DE RUYVER, "De transformatie van het Belgisch strafrecht" in D. HEIRBAUT en D. LAMBRECHT, *Van oud en nieuw recht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 194.

⁷⁸ M. ROLLAND, "La Scission du Procès en deux phases", in M. ANCEL (ed.), *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, Parijs, Cujas, 1954, 143.

⁷⁹ B. DE RUYVER, "De transformatie van het Belgisch strafrecht" in D. HEIRBAUT en D. LAMBRECHT, *Van oud en nieuw recht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 205.

⁸⁰ B. DE RUYVER, "De transformatie van het Belgisch strafrecht" in D. HEIRBAUT en D. LAMBRECHT, *Van oud en nieuw recht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 205.

⁸¹ M. ANCEL, *La défense Sociale*, Parijs, Cujas, 1985, 10-12.

⁸² E. FERRI, *La sociologie criminelle*, Parijs, Rousseau, 1893, 640.

⁸³ M. ANCEL, *La défense sociale nouvelle. Un mouvement de politique criminelle humaniste*, Parijs, Cujas, 1954,

⁸⁴ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, Gent, Story-Scientia, 2de druk, I, 1976, 86.

maatschappij tegen de gedragingen van de delinquent dan ook prioritair waarbij men de dader eerder een wettelijke verantwoordelijkheid toeschrijft dan een toerekenbaarheid.⁸⁵

48. Deze theorie ziet de straf dan ook niet als een noodzakelijk gevolg van de schuldigverklaring. Aanhangers van het sociaal verweer pleitten dus ook voor een individualisering van de straf.⁸⁶ In het nieuwe strafwetboek van 1867 is dit ook deels gebeurd door de invoering van de minima en maxima straffen.⁸⁷ Echter opteren ze voor een nog verregaandere humanisering, namelijk een radicale splitsing van het strafgeding.⁸⁸ Hoewel dit voorstel nooit tot uiting is gekomen binnen een wettekst, kan niet worden ontkend dat het nieuw sociaal verweer een grote invloed heeft achtergelaten binnen de hervormingen van de strafrechtspleging.

49. Hierna volgden decennia aan verschillende pogingen om het Wetboek van Strafvordering te hervormen. Een eerste keer dat het principe van eenheid van rechtsgeding nog eens op de agenda ter hervorming stond was in 1968. Met een voorontwerp ter hervorming van het strafwetboek pleitte toenmalig koninklijk commissaris H. Bekaert al voor een splitsing van het strafgeding.⁸⁹ Het betrof een facultatieve splitsing om de werkdruk van de rechter niet onnodig te verhogen. Ondanks dat dit ontwerp geen resultaten opleverde, bleven de ideeën van de commissaris niet ongezien. In latere wetsvoorstellen en ontwerpen kwam het principe van een splitsing van het rechtsgeding zoals voorgesteld door Bekaert meermaals aan bod.

2.2 Commissie Franchimont

50. De eerste keer dat een eventuele splitsing van het strafgeding al werd besproken, dateert van ongeveer dertig jaar geleden. In 1991 werd de Commissie Strafprocesrecht gevormd onder leiding van voorzitter Michel Franchimont.⁹⁰ Dergelijke commissie ging de uitdaging aan om een volledig nieuw wetboek van strafprocesrecht te ontwerpen. In 2002 werd een voorontwerp ingediend met een bepaling⁹¹ die de splitsing van het strafproces in beperkte mate voorstelt, geïnspireerd door het ontwerp van Bekaert. De memorie van toelichting benadrukt dat het hoofddoel is om te voorkomen dat de beslissing over de feiten en de schuld worden beïnvloed door factoren die specifiek zijn voor de persoon van de beklaagde, en tegelijkertijd te voorkomen dat een beklaagde die pleit

⁸⁵ J. VERVAELE, *Rechtsstaat en recht tot straffen*, Antwerpen, Kluwer, 1990, 350-351.

⁸⁶ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht. In hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, 30.

⁸⁷ J. ROZIE, "Op zoek naar meer eenvormigheid in de straftoemeting: van maatpak naar confectiepak", *R.W.* 2005-06, 1483.

⁸⁸ M. ANCEL, "La césure du procès pénal", in L. HUGUENEY (ed.) *Problèmes contemporains de procédure pénale: recueil d'études en hommage à M. Louis Hugueney*, Parijs, Sirey, 1964, 205-224.

⁸⁹ H. BEKAERT, Voorontwerp van wetboek, 1968, III, 588.

⁹⁰ MB 23 oktober 1991 houdende oprichting van een commissie Strafprocesrecht, *BS* 11 november 1991.

⁹¹ Artikel 303 luidde als volgt: "Indien het Openbaar Ministerie of de beklaagde zulks, door middel van een verzoekschrift ingediend vóór de vordering en de pleidooien, vragen, gelast de rechter dat eerst over het bestaan van de feiten en over de schuld van de beklaagde zal geoordeeld worden. Indien één van de beklaagden om de toepassing van deze procedure verzoekt, is zij van toepassing op alle beklaagden betrokken in dezelfde zaak. Nadat over de feiten en over de schuldvraag is geoordeeld, worden de debatten binnen de maand hervat. Er wordt enkel maar gevorderd en gepleit over de toepasselijke straf of maatregel en over de modaliteiten ervan, alsook over de burgerlijke vergoedingen. De rechtbank doet ten gronde uitspraak door middel van één enkele beslissing, die betrekking heeft op alle beklaagden die op tegenspraak worden gevonnist. Het hoger beroep tegen het vonnis over de feiten en de schuld is slechts ontvankelijk samen met het hoger beroep tegen het vonnis ten gronde, en het adieert de rechter in hoger beroep met de strafvordering in haar geheel. Hetzelfde geldt in geval verzet werd ingesteld door een niet verschenen partij."

voor vrijspraak gedwongen wordt om als secundair argument uitstel of opschorting te bepleiten.⁹²

51. Dit betekende dat op vraag van het openbaar ministerie of op vraag van de verdachte, door middel van een verzoekschrift ingediend vóór de vordering en de pleidooien, de procedure gesplitst kon worden waarbij de rechter zich eerst diende uit te spreken over enkel de schuld van de beklaagde.⁹³ Na een tijdspanne van één maand na de schuldigverklaring worden de debatten over de straf terug geopend. Dit geldt echter niet voor het hoger beroep aangezien dit enkel kan worden ingesteld tegen de strafvordering in haar geheel en dus de appelrechter beslist over schuld en straf in één vonnis.⁹⁴

52. Deze versie werd tijdens de volgende legislatuur (2003-2007) ingediend als wetsvoorstel door senatoren Vandenberghe, Mahoux, Coveliers, Defraigne, Vandenhove, Nyssens en Zenner in de Senaat.⁹⁵ Dergelijk voorstel werd aan de Kamer toegezonden waarbij bepaling 352⁹⁶ betreffende de splitsing van het geding werd besproken.

53. Dit voorstel bevat voornamelijk preciseringen van het oorspronkelijke voorontwerp. Het grote verschil met het eerste ontwerp bevindt zich in het eerste lid van het artikel, het facultatieve karakter van de splitsing van het geding. De rechter heeft nu een appreciatiemarge om te beslissen of het proces wordt gesplitst in de mate dat *"dit het goede verloop van de rechtspleging niet beïnvloedt."* De rechter 'kan' dus kiezen voor een splitsing van het proces, maar is hiertoe niet verplicht. De basisfilosofie achter het artikel blijft hetzelfde, het openbaar ministerie of de beklaagde kan een verzoek tot splitsing indienen. Dit betekent dat de rechter dit niet ambtshalve kan doen, maar afhankelijk is van de wensen van de partijen.

54. De kritiek op het artikel betrof het initiatief van de partijen aangezien men van mening is dat de rechter naar eigen ervaring beter aanvoelt wanneer een splitsing van het proces opportuun is.⁹⁷ Daarnaast geeft de wettekst ook geen duidelijkheid, indien er effectief een splitsing van het proces geschiedt, over de vraag of dezelfde rechter zowel over de schuldvraag als de strafbepaling een oordeel zal vellen. De Memorie van Toelichting vermeldt immers: *"In de mate van het mogelijke zal de rechter die over de schuldvraag geoordeeld heeft tevens over het vervolg oordelen"*.⁹⁸ Er rijst

⁹² Voorontwerp van wetboek van strafprocesrecht, *Parl.St.* Kamer 2002-03, nr. 50-2043/001.

⁹³ P. TRAEST en I. DE TANDT, "Het voorontwerp van het wetboek van strafprocesrecht: een kennismaking", *Panopticon* 2004.4, 18.

⁹⁴ *Ibid*, 18.

⁹⁵ Wetsvoorstel houdende het wetboek van strafprocesrecht, *Parl.St.* Senaat 2003-04, nr. 3-450/1.

⁹⁶ Artikel 352 luidde als volgt: *"Indien het openbaar ministerie of de beklaagde zulks door middel van een met redenen omkleed verzoekschrift ingediend vóór de vordering, vragen, kan de rechter gelasten dat eerst over het bestaan van de feiten en over de schuld van de beklaagde zal geoordeeld worden, in de mate dat dit het goede verloop van de rechtspleging niet beïnvloedt."*

Indien de rechter de splitsing beveelt, is deze van toepassing op alle beklaagden. Nadat over de feiten en over de schuld is geoordeeld, behoudens vrijspraak, worden de debatten binnen de maand hervat. Er wordt slechts gevorderd en gepleit over de toepasselijke straf of maatregel, alsook over de burgerlijke vordering. De rechtbank doet omtrent de straf en omtrent het burgerrechtelijk herstel uitspraak door middel van één enkele beslissing, die betrekking heeft op alle beklaagden die op tegenspraak worden gevonnist. Het hoger beroep tegen het vonnis over de feiten en de schuld is slechts ontvankelijk samen met het hoger beroep tegen het vonnis omtrent de straf en omtrent het burgerrechtelijk herstel, en het maakt de strafvordering in haar geheel aanhangig bij de rechter in hoger beroep. Hetzelfde geldt ingeval verzet werd ingesteld door een niet verschenen partij."

⁹⁷ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 367.

⁹⁸ Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 450/1, 132.

dus onduidelijkheid over de draagwijdte van de woorden “in het mate van het mogelijke”, wat ervoor kan zorgen dat een andere rechter dan degene die oordeelt over de schuldvraag, zal oordelen over de strafbepaling. Het feit dat éénzelfde rechter bij een splitsing uitspraak doet zorgt logischerwijze voor een snellere afhandeling van het dossier aangezien deze alle feiten van de zaak kent.

55. De Hoge Raad voor de Justitie heeft zich ook uitgesproken over het voorstel. Volgens hen is een opsplitsing van het strafproces niet haalbaar omdat dit zou leiden tot enorme vertragingen in de gerechtelijke procedures. Daarnaast zal het de kosten voor zowel de procedure zelf als de betrokken partijen aanzienlijk verhogen.⁹⁹

56. Na vele vergaderingen door de senaatscommissie voor de justitie werd in 2005 het voorontwerp geamendeerd en werd er over de tekst gestemd. Hierna besprak de Commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp. Op 1 december 2005 kreeg het voorstel de goedkeuring van de Senaat, maar uiteindelijk heeft het voorstel het niet tot een wet gehaald aangezien er in 2006 werd besloten om het ontwerp op te schorten.¹⁰⁰ Commissievoorzitter van de VLD argumenteerde dat het strafrechtstelsel onder te veel druk stond om zo’n verandering te verteren. De bijkomende procedures zouden verdere vertraging kunnen veroorzaken en de regeling omtrent de nietigheden van het ontwerp werd niet goed ontvangen.¹⁰¹ Dergelijke hervorming was destijds niet opportuun en de prioriteit werd aan de strafuitvoering gegeven waardoor de grote Franchimont voor onbepaalde tijd aan de kant werd gezet.¹⁰² Hierna is het ontwerp ook niet meer op de agenda gekomen aangezien het nieuw samengestelde parlement van 2007 er geen aandacht meer aan heeft geschonken.

2.3 Commissie Holsters

57. Ongeveer rond dezelfde periode als de bovenstaande werd er door een andere Commissie ook een soort gelijk voorstel met betrekking tot de splitsing van een strafprocedure opgesteld. Het betreft de Commissie Holsters, onder voorzitterschap van Erevoorzitter bij het Hof van Cassatie Denis Holsters.¹⁰³ Haar taak was het formuleren van voorstellen voor de hervorming van de straftoemeting en uitvoering. Het was de subcommissie (Straftoemeting) die met het voorstel om een splitsing van geding mogelijk te maken met - net zoals het voorstel van de Commissie Franchimont - een appreciatiemarge voor de strafrechter.¹⁰⁴

58. Het grote verschil tussen de twee voorstellen betreft de initiatiefneming tot de splitsing van het strafprocesrecht. Het initiatief rust volgens de Commissie van Holsters niet enkel bij het openbaar ministerie of de verdediging, maar ook bij de burgerlijke partij en bij de strafrechter zelf. Een

⁹⁹ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE (HRJ), Advies over het Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht (Commissie Franchimont), 23 juni 2004, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/a0029n.pdf>, 30.

¹⁰⁰ P. TRAESE, “Is er nog een toekomst voor het ontwerp van wetboek van strafrecht?”, in K. VAN CAUWENBERGHE, *De hervormingen bij politie en justitie: in gespreide dagorde*, 2008, Mechelen, Kluwer, 248.

¹⁰¹ P. DE HERT, “De slinger van Franchimont: over het stopzetten van een hervorming”, *Vigiles* 2006, 163

¹⁰² F. VERHOEST, “Grote hervorming strafrecht bevroren”, *De Standaard*, 17 oktober 2006, [Grote hervorming strafrecht bevroren | De Standaard](#)

¹⁰³ KB van 27 juni 2000 houdende oprichting van een Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van de gedetineerden en straftoemeting”, *BS* 13 juli 2000.

¹⁰⁴ M. ROZIE, “De voorstellen van de subcommissie Straftoemeting”, in I. AERTSEN, K. BEYENS, S. DE VALCK en F. PIETERS, *De commissie Holsters buitenspel? De voorstellen van de commissie Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en strafvordering*, Brussel, Politeia, 2004, 22-23.

facultatieve splitsing van het geding, waarbij ook de rechter ambtshalve kan kiezen voor een splitsing, zou dus volgens de Commissie Holsters de meest wenselijke procedure zijn.¹⁰⁵ Ook in dit voorstel ligt de uiteindelijke beslissing over noodzakelijkheid van de splitsing bij de strafrechter, zodat er geen gevaar bestaat dat de beklaagde enkel een splitsing vraagt om het proces te vertragen. Hierdoor krijgen de straftoemetingsadviseurs ook een belangrijkere rol. Deze zouden volgens het voorstel van Holsters ingevoerd kunnen worden om de rechter bij te staan bij het bepalen van de straf. Wanneer er na het onderzoek van het dossier blijkt dat er een grondig debat over zowel schuld en straf nodig is, kunnen zij dan ook de strafrechter aanraden de procedure te splitsen.¹⁰⁶ Naast de uitbreiding *ratione personae* van de facultatieve splitsing, verschilde het voorstel ook met betrekking tot de termijnen. De commissie Franchimont stelde in haar ontwerp een tijdspanne van één maand voor tussen de debatten over de schuld en de straf. In het voorstel van de Commissie Holsters is hier geen termijn over bepaald. Aangezien het voorstel van de Commissie Franchimont hangende was voor de volledige hervorming van het Wetboek Strafvordering, moest het voorstel van de Commissie Holsters aan belang inboeten. Het eindverslag werd immers neergelegd, maar nooit gepubliceerd of openbaar gemaakt waardoor het met hetzelfde gevolg als het voorstel Franchimont niet tot wet haalde.

59. Beide voorstellen passeerden de rechtsdeskundigen niet zonder de nodige aandacht en de daar bijhorende kritiek. Hierboven kwam de kritiek op het voorstel van de Commissie Franchimont al aan de orde omtrent de onduidelijkheid van de wettekst en de afhankelijkheid van de rechter. Daarnaast was de kritiek vooral gericht op de praktische elementen van het proces.¹⁰⁷ De tegenargumenten hebben onder andere betrekking op de verlenging van de procesduur en de daarmee samenhangende hogere kosten maar ook op de verhoging van de werkdruk op de rechters. Deze veragingsrisico's kunnen echter wel worden vermeden door de bepaling dat de debatten over de straf dienen te gebeuren binnen de maand na de uitspraak over de schuld, zoals voorgesteld in het ontwerp van de Commissie Franchimont.¹⁰⁸ Bovendien vrezen sommige ook voor een risico van contradictie en incoherentie tussen de uitspraken over de schuld en de straf.

2.4 Commissie tot Hervorming van het Wetboek van Strafvordering

60. Op 11 mei 2020 werd het wetvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht neergelegd bij de Kamer door S. Verherstraeten en B Slegers.¹⁰⁹ Ook hier werd een voorstel gedaan voor een uitdrukkelijke splitsing van de uitspraak over de schuldvraag en strafmaat in het kader van criminele kamers ter vervanging van het hof van assisen.¹¹⁰ De criminele kamer was een voorstel

¹⁰⁵ Commissie Strafvordering, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting, Eindverslag, Brussel, Ministerie van Justitie, 2003, vol 2, 21.

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ K. LAUWAERT, *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, Apeldoorn-Antwerpen, Maklu, 2009, 94.

¹⁰⁸ L. DUPONT, "De voorstellen van de subcommissies in hun samenhang", in I. AERTSEN, K. BEYENS, S. DE VALCK en F. PIETERS, *De commissie Holsters buitenspel? De voorstellen van de commissie Strafvordering, externe rechtspositie van gedetineerden en strafvordering*, Brussel, Politeia, 2004, 118.

¹⁰⁹ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1239/001.

¹¹⁰ Art. 337: "De rechtbank zal eerst uitspraak doen over het bestaan van de feiten en de toerekening ervan aan de beklaagde en daarna over de straf, over de teruggave en de burgerlijke vorderingen. Mits instemming van alle aanwezige of vertegenwoordigde partijen op de inleidingszitting doet de rechtbank tegelijkertijd uitspraak over het bestaan van de feiten en de toerekening ervan aan de beklaagde, alsook over de straf, over de teruggave en de burgerlijke vorderingen."

van voormalig minister van Justitie Koens Geens om het hof van assisen te vervangen.¹¹¹ Het idee was om de zwaarste misdaden te berechten in een criminele kamer binnen de correctionele rechtbank.

61. In het wetsvoorstel wordt een afzonderlijke behandeling voorgesteld, waarbij de rechter eerst oordeelt over het bestaan van de feiten en de toerekening ervan aan de beklaagde en nadien zich uitspreekt over de straf en de burgerlijke belangen. Echter stelt de tekst ook voor indien alle betrokken partijen hun instemming geven gelijktijdig te oordelen over schuld en straf.

62. Het verschil in behandeling tussen het afzonderlijk behandelen van de schuldvraag en straftoemeting enerzijds, en het gelijktijdig behandelen ervan anderzijds, wordt volgens de memorie van toelichting gerechtvaardigd door twee belangrijke overwegingen.

63. Ten eerste wordt aangevoerd dat de strengheid van de opgelegde straffen in het geval van misdaden een redelijke rechtvaardiging vormt voor het afzonderlijk behandelen van de schuldvraag en straftoemeting. Dit zorgt ervoor dat de verdachte zich vrijelijk kan verdedigen tegen de aanklachten, zonder dat de druk van een mogelijke straf al op hem rust.

64. Ten tweede wordt gesteld dat er in uitzonderlijke gevallen, met de uitdrukkelijke toestemming van alle partijen tijdens de inleidingszitting, de rechtbank wel gelijktijdig uitspraak kan doen over zowel de schuld als de straf. Dit impliceert dat als alle betrokken partijen het ermee eens zijn, de rechtbank niet noodzakelijk hoeft te wachten met het uitspreken van een straf tot na de schuldvraag is beantwoord. Dit kan in sommige gevallen efficiënter zijn en de procedure versnellen, mits alle partijen hiermee instemmen.

65. Het voorstel van Geens kreeg zowel in de magistratuur als in de Kamer weinig steun en eensgezindheid waardoor het geen uitwerking kreeg.¹¹² Dit maakte een eventuele splitsing van het strafgeding binnen de criminele kamers ook niet meer relevant.

Hoofdstuk 3 – Argumenten binnen de rechtsleer

3.1 Argumenten voor een splitsing van de procedure

66. Binnen de rechtsleer is dit onderwerp niet zonder de nodige aandacht gepasseerd. Er zijn ten eerste rechtsdeskundige die kritische bemerkingen hebben op het verbod op een gesplitste uitspraak. Het primaire argument voor een splitsing richt zich op de dilemma's waarin de verdediging kan belanden, die vaak als 'schizofreen' worden beschouwd.¹¹³ In dergelijke situaties wordt een verdachte geconfronteerd met een tweestrijd: enerzijds wil hij zijn onschuld staande houden of zijn

¹¹¹ G. PAELINCK, "Geens wil assisen vervangen door criminele kamers" 2 september 2016, https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2016/09/02/geens_wil_assisenvervangendoorcriminelekamers-1-2758381/ ; X, "Assisen licht vangt vier vliegen in één klap", De Standaard 24 juli 2017, www.standaard.be/cnt/dmf20170723_02984077.

¹¹² Verslag over de hoorzittingen inzake het vraagstuk van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 3720/001, 94.

¹¹³ J. ROZIE, "Tegenspraak in de bestrafing", *NC* 2014, nr. 2, 115; S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 368; L. HUYBRECHTS, "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst", *T. Straf.* 2000, 72-74.

schuld ondoorgrondelijk betwisten, terwijl anderzijds wordt verwacht dat hij een milde straf bepleit of een gunstige maatregel vraagt.¹¹⁴ Dit resulteert volgens de critici in een paradoxale situatie waarin hetzelfde pleidooi zowel een impliciete bekentenis als een ontkenning van schuld bevat. Door in ondergeschikte orde toch een lichte straf te vragen zal automatisch het hoofdargument betreffende de onschuld worden verzwakt.¹¹⁵ In dat opzicht is het pleidooi van de verdediging aanzienlijk moeilijker dan dat van de aanklager.

67. Een tweede argument tegen het principe van eenheid van uitspraak betreft de relatie met het vermoeden van onschuld. Alvorens enige schuldverklaring is uitgesproken, moet de verdediging al pleiten voor een straf. Door een pleidooi te voeren omtrent de schuldvraag samen met de straftoemeting wordt de verdachte al als schuldige behandeld terwijl er nog geen oordeel over de schuld vaststaat. In lijn hiermee wordt ook kritiek geuit op het al opgestelde strafdossier. Voordat de rechter überhaupt een uitspraak heeft gedaan over de schuld van de verdachte, is het strafdossier al beschikbaar, inclusief het strafregister. Hoewel dit laatste enkel relevant is voor de strafmaat, zal het ongetwijfeld een invloed hebben op het oordeel van de rechter.¹¹⁶

68. Sommige auteurs twifelen ook aan de redenering van het Hof van Cassatie achter het principe. Zoals reeds duidelijk is, steunt het principe van eenheid van uitspraak op de gedachte dat schuld en straf zo nauw met elkaar verboden zijn dat ze niet afzonderlijk mogen worden uitgesproken. (zie *supra* nr. 25) Professor Raf Verstraeten stelt zich de vraag waarom het verboden zou zijn om de schuld vast te stellen wanneer deze in de overtuiging van de rechter steeds vaststaat. Hij betwijfelt of de kwaliteit van de rechtspraak werkelijk wordt verbeterd door het ontbreken van een mogelijkheid om een afzonderlijke beslissing te nemen over de schuld, los van de strafmaat. Volgens hem is er geen duidelijkheid waarom de nauwe verbondenheid tussen de schuld en straf een obstakel zou vormen voor het nemen van een afzonderlijke beslissing over de schuld.¹¹⁷

69. Als laatste voordeel voor een splitsing van de strafprocedure betreft het gevolg van de straf op de persoon van de gedachte. Vooral de aanhangers van het nieuw sociaal verweer, zoals ANCEL, vinden dit één van de belangrijkste redenen voor een afzonderlijk straftoemetingsdebat.¹¹⁸ Indien er eerst een procedure omtrent de schuldvraag wordt gevoerd en nadien een uitvoering onderzoek naar een gepaste straf, zal volgens de aanhangers de straf makkelijker worden aanvaard door de verdachte. Deze krijgt zo het gevoel dat er grondiger is gedebatteerd over een gepaste straf.

¹¹⁴ L. HUYBRECHTS en M. TRAEST, "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T.Strafr.* 2004, 71.

¹¹⁵ D. VANDERMEERSCH, "Droit continental vs. droit anglo-américain: quels enseignements pour le droit belge de la procédure pénale?", *Rev. dr. pén.* 2001, 499.

¹¹⁶ H.D. BOSLY, "La division du procès pénal en deux phases: la culpabilité et la peine", in T. PETERS, L. DUPONT en F. HUTSEBAUT, *Het herstelrecht tussen toekomst en verleden: Liber amicorum Tony Peters*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2001, 77.

¹¹⁷ R. VERSTRAETEN, "De rechter doet uitspraak", in *Strafrecht en strafprocesrecht 2005-2006, XXXIste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva, Gandaius*, Kluwer, 2006, 444 en 446.

¹¹⁸ M. ANCEL, "La césure du procès pénal", in L. HUGUENEY, *Problèmes contemporains de procédure pénale: recueil d'études en hommage à M. Louis Hugueney*, Parijs, Sirey, 1964, 214-215.

3.2 Argumenten tegen een splitsing van de procedure

70. Als grootste contra-argument komt natuurlijk de vertraging van de stafprocedure aan de orde. Door een afzonderlijk debat over de straf zal de hele strafprocedure vertraagd worden en zal de werkdruk op de rechters toenemen omdat hij nu twee vonnissen zal moeten uitwerken.¹¹⁹ Daarnaast zullen ook de uitbreiding van gerechtsdeskundigen en personeel zorgen voor een probleem aangezien er een duidelijk tekort is aan justitieassistenten en het aantal deskundigen mindert.¹²⁰

Hoofdstuk 4 – Rechtspleging voor de vonnisgerechten

71. In dit hoofdstuk worden de procedures binnen de verschillende strafrechtbanken in eerste aanleg en het Hof van beroep besproken. Het Belgisch strafproces kenmerkt zich door het gemengd systeem. Eerst is er het vooronderzoek dat schriftelijk, niet tegensprekelijk en een geheim karakter heeft, ook wel de inquisitoire fase genoemd. Daarna komt het onderzoek ten gronde, dat mondeling tegensprekelijk en openbaar gebeurt, de zogenaamde openbare fase.¹²¹ Dit is echter niet absoluut. Het gerechtelijk onderzoek verloopt op bepaalde delen op tegenspraak waardoor het geheime karakter in het gedrang komt.¹²² Daarnaast heeft het onderzoek ten gronde ook inquisitoriale aspecten door het feit dat de rechter in een strafprocesrecht een actieve rol op zich neemt.¹²³

4.1 Politierechtbank

72. De politierechtbank is bevoegd voor overtredingen¹²⁴, gecontraventionaliseerde wanbedrijven¹²⁵ en de wanbedrijven die aan haar door de wet zijn toegewezen.¹²⁶ Hierdoor is ze bevoegd voor alle misdrijven in verband met het wegverkeer. Aangezien het voor dit onderzoek enkel relevant is om het verloop van het proces ten gronde te analyseren, beperken we ons tot de procedure vanaf de zitting. Artikel 153 Sv. beschrijft hoe de procedure tijdens het proces zou moeten verlopen. Echter laat de praktijk andere dingen zien.

73. Als eerste wordt de beklaagde, indien hij in persoon aanwezig is, ondervraagd door de rechter.¹²⁷ Als volgende worden de getuigen en deskundigen gehoord. De noodzaak hiervan wordt door de rechter beoordeeld en kent daardoor geen absoluut recht toe voor de partijen om getuigen te verhoren. In de meeste zaken steunt de rechter op de stukken van het dossier en oordeelt ze enkel of het voor zijn eigen overtuiging nodig is om getuigen of deskundigen te verhoren.¹²⁸

¹¹⁹ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", NC 2006, nr. 6, 364.

¹²⁰ *Ibid*, 369.

¹²¹ F. DERUYCK en Y VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 1.

¹²² Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, BS 2 april 1998, 10.027.

¹²³ D. DE WOLF, *De rol van de rechter bij de waarheidsvinding in de correctionele procedure*, Kortrijk/Brugge, UGA/die Keure, 2010, 495-504.

¹²⁴ Art. 137 Sv.

¹²⁵ Art. 4 en 5 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, BS 5 oktober 1867, err. BS 13 maart 1892.

¹²⁶ Art. 138 Sv.

¹²⁷ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2012, 1084.

¹²⁸ Cass. 25 september 2012, P.11.2087.N

74. Nadien volgt de vordering van de burgerlijke partij. Deze komt voor de vordering van de procureur aangezien de publieke vordering gesteld wordt namens de gemeenschap en geen particulier belang betreft.¹²⁹ In de praktijk gebeurt het meestal dat de burgerlijke partij zich laat vertegenwoordigen door een raadsman die een nota neerlegt met de begroting van de geleden schade door de burgerlijke partij.

75. Hierna volgt de vordering van het openbaar ministerie. Het niet horen van het openbaar ministerie brengt de nietigheid van de rechtspleging met zich mee en vormt dus een substantieel vereiste binnen de procedure.¹³⁰ Het openbaar ministerie kan zijn vordering mondeling doen, maar om een zinvol debat te creëren, wordt ook een schriftelijke neerlegging aanbevolen. Dit is bovendien verplicht indien het openbaar ministerie de verbeurdverklaring van de illegale vermogensvoordelen van art. 42, 3° Sw. vordert.

76. Daarna volgt de verdediging van de beklaagde. Het is gebruikelijk dat deze het laatste woord neemt, maar dit is in tegenstelling tot het hof van assisen niet vereist op straffe van nietigheid in politie- en correctionele zaken.¹³¹

77. De sluiting van de debatten volgt automatisch wanneer de zaak in beraad wordt genomen. De rechter hoeft de debatten dus niet formeel te sluiten zoals dit wel verplicht is in een assisenzaak.¹³² Indien er later nog nieuwe stukken worden neergelegd, is het aan de rechter om te bepalen of de debatten zullen worden heropend. Indien hij van mening is dat dit niet aan de orde is, worden deze nieuwe stukken niet bij het beraad genomen.¹³³

4.2 Correctionele rechtbank

78. Als vonnisgerecht in eerste aanleg is de correctionele rechtbank bevoegd voor, behoudens de wettelijke uitzonderingen¹³⁴, alle wanbedrijven.¹³⁵ Als beroepsgerecht is de correctionele rechtbank bevoegd voor de beroepen tegen de vonnissen van de politierechtbanken.¹³⁶ Indien de correctionele rechtbank optreedt als vonnisgerecht in eerste aanleg, komen alle zaken in principe toe aan een kamer met een alleenzetelende rechter.¹³⁷ Echter kan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg ook zaken toewijzen aan een kamer met drie rechters. Dit moet de voorzitter geval per geval beoordelen in het licht van de complexiteit of het belang van de zaak of wanneer en objectieve omstandigheden hiertoe aanleiding geven.¹³⁸ Er zijn echter bepaalde zaken die steeds voor een kamer met drie rechters komen. Dit zijn de volgende:

¹²⁹ F. DERUYCK en Y VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 256.

¹³⁰ Cass. 29 januari 2019, P.18.0422.N.

¹³¹ Cass. 11 maart 1986, *Arr.Cass.* 1985-86, nr. 442.

¹³² Art. 320, vierde lid Sv.

¹³³ F. DERUYCK en Y VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 257.

¹³⁴ Politieke misdrijven en drukpersmisdrijven vallen onder de bevoegdheid van het hof van assisen, art. 150 Gw. en de misdrijven die behoren tot de bevoegdheid van de politierechtbank, art. 138 Sv.

¹³⁵ Art. 179 Sv.

¹³⁶ Art. 174 Sv.

¹³⁷ Art. 91, eerste lid Ger. W.; P.H. TRAEST, "Enkele bedenkingen over de alleenzetelende rechter in strafzaken", in *Liber Amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 415-416.

¹³⁸ Art. 92, §1/1 Ger. W.

- Strafzaken betreffende gecorrectionaliseerde misdaden waarop een straf van meer dan 20 jaar opsluiting staat;¹³⁹
- Beroepen tegen vonnissen van de politierechtbank, tenzij het beroep enkel de burgerlijke vordering betreft;¹⁴⁰
- Samenhangende misdrijven waarvan er ten minste één aan een kamer met drie rechters moet worden toegewezen.¹⁴¹

79. In theorie verloopt de procedure op basis van artikel 190 Sv. Praktisch verloopt ze gelijkmatig zoals bij de politierechtbank, behoudens enkele aanvullingen. Net zoals de politierechtbank kan de correctionele rechtbank getuigen ter terechtzitting verhoren. Dit kan met zowel gedeeltelijke anonimiteit¹⁴² als met volledige anonimiteit.¹⁴³

80. Voor het vonnis gelden dezelfde regels als voor de politierechtbank maar ook extra procedureregels die men niet in de politierechtbank terugvindt. Indien het enkel een overtreding betreft, past de correctionele rechter de straf toe en spreekt zich uit over de eventuele schadevergoeding.¹⁴⁴ Indien het misdrijf een misdaad uitmaakt dat door correctionalisatie bij de correctionele rechtbank is gekomen, verwijst de rechtbank de zaak naar de onderzoeksrechter en kan indien de zaak aanhangig werd gemaakt via dagvaarding de rechtbank een bevel tot aanhouding verlenen.¹⁴⁵

81. Wanneer er een effectieve gevangenisstraf wordt opgelegd, ligt de rechter de partijen in over de uitvoering ervan en de strafuitvoeringsmodaliteiten.¹⁴⁶

Hoofdstuk 5 - Rechtspleging voor het hof van assisen

5.1 Inleiding

82. Het hof van assisen is een rechtscollege dat de zwaarste misdrijven in ons stelsel voor haar rekening neemt. Haar bevoegdheid strekt zich uit tot de niet gecorrectionaliseerde misdaden, politieke- en drukpersmisdrijven.¹⁴⁷ De praktijk laat echter andere dingen zien. Persmisdrijven worden heel vaak burgerrechtelijk behandeld. Bovendien komen alle racistische of door xenofobie ingegeven misdrijven niet voor het hof van assisen. Mede door deze redenen, maar ook door talrijke wetswijzigingen, wordt de bevoegdheid van het hof de dag van vandaag sterk uitgehold.¹⁴⁸

83. Het hof is een tijdelijk rechtscollege dat enkel wordt samengesteld wanneer de kamer van inbeschuldigingstelling er een zaak naar verwijst.¹⁴⁹ Voor elke zaak moet het hof iedere keer opnieuw

¹³⁹ Art. 92, §1 eerste lid Ger. W.

¹⁴⁰ Art. 91, derde lid Ger. W.

¹⁴¹ Art. 92, §2 Ger. W.

¹⁴² Art. 189 Sv.

¹⁴³ Art. 189bis Sv.

¹⁴⁴ Art. 192 Sv.

¹⁴⁵ Art. 193 Sv.

¹⁴⁶ F. DERUYCK en Y VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 265.

¹⁴⁷ Art. 150 Gw.

¹⁴⁸ C. BAEKELAND, "De hervorming van de juryrechtspraak van het hof van assisen en artikel 150 Gw.: een zinvolle stap voorwaarts of een slag in het water?", *CDPK* 2009, afl. 3, 404.

¹⁴⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*,

worden samengesteld. Het hof bestaat uit drie beroepsrechters, zijnde een voorzitter en twee assessoren.¹⁵⁰ In het bijzonder bevat het hof als enige rechtscollege in het Belgisch stelsel een twaalfkoppige jury.

84. Het hof van assisen kenmerkt zich door een aantal opvallende principes. Allereerst verloopt de terechtzitting in het openbaar. De regel geldt dat er publiek is toegestaan bij de behandeling van de procedure. De sluiting van de deuren kan in sommige gevallen echter wel bevolen worden. Dit geldt zo wanneer het nodig is voor de bescherming van de openbare orde of de goede zeden¹⁵¹, alsook in gevallen van seksuele uitbuiting indien een partij of het slachtoffer hier om verzoekt.¹⁵² De uitspraak is wel zonder meer openbaar.¹⁵³

85. Het proces voor het hof bevat een ononderbroken karakter.¹⁵⁴ Wanneer de behandeling van de zaak ter terechtzitting begonnen is, mag deze niet worden onderbroken tot na de beslissing van de jury omtrent de schuld. Hierbij wordt er ook geacht dat er geen verbinding is met de buitenwereld. Dit principe moet echter niet absoluut worden geïnterpreteerd. In de praktijk ziet er dit uit als een normale werkdag voor de juryleden. Ze worden verwacht van 's morgens tot in de vroege avond aanwezig te zijn.¹⁵⁵ Bovendien worden er pauzes ingelast voor de beraadslaging of de voorzitter kan de zaak tijdelijk schorsen tussen het sluiten van de debatten en de overlegging van de vragen aan de jury.¹⁵⁶ De doelstelling van het ononderbroken karakter ligt in het feit om zo weinig mogelijk invloed van de buitenwereld te krijgen en het risico op afleiding te minimaliseren.¹⁵⁷

86. Met de wet van 21 december 2009 werd het mondelinge karakter van het assisenproces wettelijk verankerd.¹⁵⁸ Dat houdt in dat alles in principe mondeling moet worden voorgesteld aan de juryleden. Alles wat tijdens het gerechtelijk onderzoek heeft plaatsgevonden, dient tijdens de terechtzitting voor het hof nog eens opnieuw worden gepresenteerd.¹⁵⁹ De juryleden zijn niet verplicht om de stukken te lezen die aan hen worden overhandigd.¹⁶⁰ Zij moeten oordelen op basis van wat ze horen, zien en kunnen vaststellen op de zitting en niet louter op basis van het vooronderzoek.¹⁶¹

87. Het mondelinge karakter geldt in het Belgisch rechtstelsel als principe voor elke strafzaak. Bij het hof van assisen wordt hier nog eens extra de nadruk op gelegd. Het principe moet worden gehandhaafd door ervoor te zorgen dat juryleden in een assisenzaak niet worden voorbereid en daarom hoofdzakelijk moeten vertrouwen op wat ze tijdens het proces kunnen vaststellen.¹⁶²

Antwerpen, Maklu, 2017, 673.

¹⁵⁰ Art. 119 Ger. W.

¹⁵¹ Art. 148 Gw; L. VAN LANGENHOVE, *Juryrechtspraak en psychologie*, Kluwer-Antwerpen, 1989, 34.

¹⁵² Art. 190 Sv.

¹⁵³ R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1074.

¹⁵⁴ Art. 280, vierde lid Sv.

¹⁵⁵ P. TRAEST, "The Jury in Belgium", *Rev.int.dr.pén.* 2001, 4-9.

¹⁵⁶ Cass. 16 juni 2004, *Arr.Cass.* 2004, nr. 333, 1100.

¹⁵⁷ R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1076-1077

¹⁵⁸ Art. 280, eerste lid Sv.

¹⁵⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, 1308-1309.

¹⁶⁰ Cass 27 juni 2007, P.07.0601.F, *NC* 2008, nr. 4 283.

¹⁶¹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2020, 232.

¹⁶² P. DE HERT, "De discussie over de jury in België", *De orde van de dag* 2004, afl. 25, 9.

5.2 Procedure ten gronde

88. De zitting start met het facultatief voorlezen van de verwijzingsbeslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling en de akte van beschuldiging door de procureur-generaal.¹⁶³ Hierna volgt een korte ondervraging van de beschuldigde door de voorzitter van het hof. Zo heeft de verdediging een eerste kans om kort zijn standpunt uiteen te zetten.¹⁶⁴

89. Als volgende worden de getuigen ondervraagd aan de hand van de modaliteiten voorzien in de wet. Allereerst dienen zij verplicht de eed af te leggen.¹⁶⁵ De ondervraging gebeurt onder leiding van de voorzitter. Het openbaar ministerie, de burgerlijke partij en de beschuldigde mogen ook vragen stellen aan de getuigen, maar deze moeten in principe bij monde van de voorzitter gesteld worden.¹⁶⁶ Alsook kan de voorzitter verbieden om bepaalde vragen aan de getuigen te stellen.¹⁶⁷ In tegenstelling tot correctionele zaken mogen de getuigen niet het hele assisenproces aanwezig zijn. Zij moeten bij de start van het proces de zaal verlaten en komen pas binnen bij hun eigen getuigenis. Dit wordt gedaan zodat de getuigen geen enkele beïnvloeding van de gebeurtenissen binnen de zittingszaal meekrijgen.

90. Hierna volgen de pleidooien. De volgorde waarin iedere partij zijn standpunt naar voor kan brengen gebeurt naar gewoonte als volgt: eerste de burgerlijke partij, daarna het openbaar ministerie en de beschuldigde krijgt als laatste het woord.¹⁶⁸ De partijen mogen hierbij hun verhaal doen omtrent de schuld, niet over de schade aangezien dit niet aan de orde is op dit moment in de procedure. Nadien volgen de replieken in dezelfde volgorde. Het laatste woord ligt altijd bij de beschuldigde.¹⁶⁹ Vervolgens verklaart de voorzitter de debatten gesloten.¹⁷⁰ In een correctionele zaak zal enkel het laatste woord voor de beschuldigde zijn indien deze daarom verzoekt en zijn de debatten van rechtswege gesloten wanneer de zaak in beraad genomen wordt.¹⁷¹

91. Daarna trekt de jury zich terug voor het beraad over de schuldvraag. Eerst stemmen ze over het hoofdfeit, daarna over de eventuele verzwarende omstandigheden. Dergelijke stemming verloopt geheim via gesloten briefjes.¹⁷² De Potpourri II-wet zorgde ervoor dat de drie beroepsrechters voortaan aanwezig zijn tijdens de stemming over de schuldvraag. Echter mogen ze niet in beginsel niet meestemmen.¹⁷³ De uitspraak van de jury oordeelt schuldig bij meerderheid van de stemmen.¹⁷⁴ Dit betekent dat vanaf het moment dat acht van de twaalf juryleden de beschuldigde schuldig verklaren, dit ook de definitieve uitspraak zal zijn. Bij een eenvoudige meerderheid, dit betekent indien er zeven juryleden de beschuldigde schuldig verklaren en vijf juryleden de beschuldigde

¹⁶³ Art. 297, tweede lid Sv.

¹⁶⁴ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2020, 285.

¹⁶⁵ Art. 295 Sv.

¹⁶⁶ Art. 301 Sv.

¹⁶⁷ Art. 301, in fine Sv.

¹⁶⁸ Art 320 Sv.

¹⁶⁹ Art. 320, derde lid Sv.

¹⁷⁰ Art. 320 in fine Sv.

¹⁷¹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2020, 257.

¹⁷² Art. 329bis Sv.

¹⁷³ Art. 102-114 wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen van justitie, BS 19 februari 2016.

¹⁷⁴ Art. 331 Sv.

onschuldig verklaren, zullen de beroepsrechters mee moeten stemmen over de schuldvraag.¹⁷⁵ Indien deze laatste een standpunt innemen dat het standpunt van de jury volledig tegenspreekt, volgt er een vrijspraak.¹⁷⁶ Wanneer de beroepsrechters echter van mening zijn dat er een kennelijke vergissing is gebeurd betreffende de motivering omtrent de schuld, zal de zaak worden uitgesteld en opnieuw worden samengesteld voor een nieuw assisenhof met een andere volksjury en nieuwe beroepsrechters.¹⁷⁷

92. Zowel indien er een schuldigverklaring als een vrijspraak wordt uitgesproken, moet deze uitdrukkelijk worden gemotiveerd.¹⁷⁸ Het recht op een eerlijk proces waarborgt dit principe met de gedachte dat alle partijen, alsook publieke opinie de besluitvorming van de jury kan begrijpen.¹⁷⁹

93. Indien de uitspraak een schuldigverklaring inhoudt, volgt de fase over de straftoemeting. Hierbij zal de procureur-generaal als eerste zijn straf vorderen, zodat nadien de beschuldigde het woord krijgt.¹⁸⁰ Eenmaal hierover de debatten zijn gevoerd, trekken de juryleden zich opnieuw terug om te stemmen over de strafmaat.¹⁸¹ Ditmaal nemen de beroepsrechters wel deel aan het beraad over de straf. Ook dit arrest betreffende de strafmaat bevat de redenen die tot de beslissing hebben geleid.¹⁸² Indien er een burgerlijke vordering werd ingesteld en de beschuldigde schuldig is verklaard, dienen de beroepsrechters zich uit te spreken over de schadevergoeding en de eventuele teruggaven waarop de burgerlijke partij recht heeft. Deze uitspraak wordt gedaan zonder de aanwezigheid van de volksjury.¹⁸³

94. Het hof doet zowel uitspraak in eerste als in laatste aanleg. Er staat dus geen mogelijkheid tot hoger beroep open tegen een arrest van het hof van assisen. De mogelijkheid tot verzet bestaat wel indien de beschuldigde is veroordeeld bij verstek.¹⁸⁴

95. Een ander rechtsmiddel tegen een beslissing van het hof van assisen betreft de voorziening in cassatie. Dit beroep dient net zoals de termijn voor een andere rechtbank in eerste aanleg binnen de 15 dagen na de beslissing over de strafmaat te worden ingediend aangezien een cassatieberoep is gerecht tegen het arrest in zijn geheel, dus zowel de schuld als de strafmaat.¹⁸⁵

96. Zoals hierboven is toegelicht bestaat het proces voor het hof van assisen duidelijk uit een tweefasenstructuur waarbij eerst wordt geoordeeld over de schuldvraag en nadien pas over de straftoemeting. In de eerste fase gaan de debatten ook uitsluitend over de schuldvraag van de beschuldigde. Dit geeft de beschuldigde en zijn raadsman meer ademrust om zijn pleidooi te voeren omtrent de schuldigverklaring. Het huidige strafprocesrecht is gericht op de schuldigverklaring en

¹⁷⁵ Art. 335 Sv.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ Art. 336, eerste lid Sv.

¹⁷⁸ Art. 6.1 EVRM

¹⁷⁹ M. DE HERT, "Twijfel over de schuld van een arts die euthanasie heeft uitgevoerd, en die aanleiding heeft gegeven tot diens vrijspraak, moet gemotiveerd worden" (noot onder Cass. 15 september 2020) *T. Gez.* 2020-21, afl. 4, 338-340.

¹⁸⁰ Art. 341 Sv.

¹⁸¹ Art. 343 Sv.

¹⁸² Art. 344 Sv.

¹⁸³ Art. 348 Sv.

¹⁸⁴ Art. 356 Sv.

¹⁸⁵ Art. 359 Sv.

minder op de straf. Uit de motivering van vonnissen en arresten wordt zelden duidelijk wat het echte strafdoel voor de rechter was.¹⁸⁶ Door de opsplitsing van de twee debatten herleeft het debat over de straftoemeting weer.¹⁸⁷

5.3 Kritiek op het hof van assisen

97. Het hof van assisen staat al jaren lang onder druk van diverse kritieken die zijn functioneren in twijfel trekken. Hierbij komt vooral het punt over de juryrechtspraak naar boven.¹⁸⁸ Het idee om burgers te betrekking bij de beoordeling van de zwaarste misdrijven ziet men vandaag de dag niet meer als een moderne vorm van procesvoering.¹⁸⁹ Daarnaast komen er nog andere kritiekpunten naar voor: het belang voor de democratie is niet meer zo belangrijk als vroeger¹⁹⁰, de selectiecriteria om te zetelen in de jury zijn streng waardoor er een groot deel van de bevolking wordt uitgesloten¹⁹¹, de assisenprocedure wordt als ouderwets beschouwd, het is een enorme tijdrovende en kostbare procedure die leidt tot overbelasting en achterstand van het gerechtelijk apparaat¹⁹², er is een gebrek aan deskundigheid aangezien de jury weinig juridische kennis heeft en dit tot willekeurige uitspraken leidt.¹⁹³ Daarnaast wordt de werking van het hof van assisen ook bekritiseerd door de splitsing van de schuld- en strafvraag.¹⁹⁴

98. De relevantie van de argumenten voor dit onderzoek betreft enerzijds de praktische kant van de procedure waarbij het tijds- en kostenplaatje het belangrijkste element is en anderzijds de invloed op de rechten van verdediging en de rehabilitatie van de verdachte.

99. Een assisenprocedure is een enorme tijdrovende procedure. Men schat op een gemiddelde duur van één week, maar er zijn gevallen bekend waarbij de behandeling van de ernstigste misdrijven tot wel 7 maanden heeft geduurd.¹⁹⁵ Dankzij het mondelinge karakter van de procedure worden in tegenstelling tot een correctionele procedure alle verklaringen en onderzoekshandelingen gedaan tijdens het vooronderzoek, nogmaals gepresenteerd op het proces zelf.¹⁹⁶ Verder draagt ook de opzet van eerst het debat over de schuldvraag en vervolgens het debat over de strafvraag, inclusief bijbehorende beraadslagingen, bij aan een verlenging van het proces.

100. Het lange proces heeft natuurlijk ook zijn impact op de verdachte zelf. Allereerst brengt de duur van het proces financiële en praktische lasten met zich mee, zoals de hoge juridische kosten en

¹⁸⁶ J. ROZIE, "Tegenspraak in de bestrafing", *NC* 2014, 115.

¹⁸⁷ J. Maes, *De straf is de straf*, Gent, Larcier, 2006, 25-26.

¹⁸⁸ J. DE MAN, H. DIEPENDAELE, M. GEYSKENS, W. MERTENS, J. SWENNEN, P. VAN EECKHAUT, en W. VAN STEENBRUGGE, "Assisenprocedure: pro vs. contra", *Ad Rem* 2004, afl. 1, 39-45; P. DE HERT en S. GUTWIRTH, "Enkele argumenten ter verdediging van de jury", *Juristenkrant* 2005, afl. 106, 2-3; L. VAN LANGENHOVE, "Over de 'kwaliteit' van juryrechtspraak: een rechtspsychologische visie", *VI. Jurist* 1992, afl. 3, 25-29.

¹⁸⁹ C. BAEKELAND, "Assisen is een practical joke geworden", *Juristenkrant* 2009, afl. 195, 11.

¹⁹⁰ J. DURANT, "Over het symbool van twee revoluties: het hof van assisen", *VI. Jurist* 1992, afl. 1, 10

¹⁹¹ I. MORIAU, "Ik heb hoop: ooit wordt assisen afgeschaft", *Juristenkrant* 2009, afl. 183, 8-9.

¹⁹² R. VERSTRAETEN en L. GYSELAERS, "Naar een hervorming van de assisenprocedure?" in P.F. ANTHONISSEN, P. BEKAERT, K. BOURGEOIS, *Recht in beweging*, Maklu, 2006, 299-320.

¹⁹³ P. TRAEST, "Juryrechtspraak: bijdrage tot een onbevangen debat", *Orde dag* 2004, afl. 25, 85-86; M.R. LEGROS, "Quel avenir pour le jury populaire en Belgique?", *J.D.P.* 1993, afl. 242, 10-11.

¹⁹⁴ R. DECLERCQ, "Het Hof van Assisen veroordeeld", in P. ARNOU, L. DELWAIDE, E. DIRIX, e.a., *Om deze redenen: Liber Amicorum Armand Vandeplas*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 105.

¹⁹⁵ V. VAN DRIESSE en D. LEESTMANS, "Minstens 41,7 miljoen euro: het proces over de aanslagen wordt niet alleen het grootste maar ook het duurste proces ooit", 4 december 2022, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/01/het-duurste-proces-ooit-in-ons-land-dit-is-wat-het-proces-over/>

¹⁹⁶ M. GEYSKENS, "Assisenprocedure: pro vs. contra", *Ad Rem* 2004, afl. 1, 40.

de afwezigheid van andere verplichtingen. Deze lasten kunnen een impact hebben op de financiële situatie en levensonderhoud van de verdachte en diens familie. Daarnaast brengt de voortdurende onzekerheid over de uitkomst van het proces een enorme emotionele last met zich mee. De beklaagde wordt geconfronteerd met langdurige periodes van stress, angst en onzekerheid over zijn toekomst en de mogelijke gevolgen van een veroordeling. Bovendien kan de lange duur van het proces leiden tot een verlies van vertrouwen in het rechtssysteem en een gevoel van onrechtvaardigheid bij de beklaagde en hun families. Het gevoel van machteloosheid en onrecht kan de relatie van de beklaagde met de samenleving aantasten en kan leiden tot een gevoel van vervreemding en isolatie waardoor zijn band met de maatschappij nog meer vervaagt.

101. Niet alleen voor de verdachte brengt een assisenproces een heel prijskaartje met zich mee, ook voor Justitie is een assisenzaak niet goedkoop. Een onderzoek onder leiding van voormalig voorzitter van het Gentse hof van beroep, Antoon Boyen heeft aangetoond dat een assisenzaak wel vijf keer duurder is dan een correctionele strafzaak.¹⁹⁷

102. Met betrekking tot de voorbereiding van de pleidooien heeft de verdediging hier wel meer ademruimte. Het moet zich in tegenstelling tot de correctionele procedure niet in één pleidooi richten op zowel het schuldaspect als de straf. Door de afzonderlijke debatten kan de verdediging in geval van een schuldigverklaring in het tweede debat volledig focussen op een zo licht mogelijke straf.

¹⁹⁷ X, "Assisen vijf keer duurder dan gewone strafzaak", *De Standaard*, 1 juli 2015, [Assisen vijf keer duurder dan gewone strafzaak | Federaal volksvertegenwoordiger \(koengeens.be\)](http://www.koengeens.be/assisen-vijf-keer-duurder-dan-gewone-strafzaak/)

Deel 2 – Rechtsvergelijkingen

103. Het tweede deel van de scriptie bestaat uit een analyse met een rechtsvergelijkend overzicht van naburige rechtstelsels. Op basis van de bestaande systemen binnen deze landen wordt een evaluatie gedaan over de sterktes en zwaktes van de structuren en welke systemen een inspiratiebron kunnen zijn voor het Belgische strafprocesrecht.

Hoofdstuk 1: Nederland

1.1 Principe

104. Het Nederlands rechtstelsel kent net als het Belgisch systeem een éénfasenstructuur.¹⁹⁸ Na afloop van het onderzoek ter terechtzitting, moet de rechter zich beraden over de schuld en straf in één vonnis. De artikelen 348 en 350 van het Nederlands Wetboek van Strafvordering geven een schema aan waarmee de rechter rekening dient te houden. Volgens artikel 348 onderzoekt de rechter de geldigheid van de dagvaarding, zijn competentie, de ontvankelijkheid van de officier van justitie en of er redenen zijn tot schorsing van de vervolging. Indien de rechter niet blijft steken achter een van deze vragen, gaat hij over tot de beraadslaging van de vragen uit artikel 350 van het Nederlands Wetboek van Strafvordering. Hij moet eerst nagaan of bewezen is dat het feit door de verdachte is begaan en, indien ja, welke strafbaarstelling hierop van toepassing is volgens de wet. Daarna moet hij beraadslagen over de strafbaarheid van de verdachte en over de oplegging van de straf of maatregel. Al deze vragen moeten na afloop van het onderzoek worden beantwoord in één vonnis.

¹⁹⁹

105. Deze redenering verdient echter een kleine nuancering. In de huidige regeling kunnen er namelijk een aantal verschillende fasen worden onderscheiden. In de voorbereidende fase wordt de zaak voorgedragen en wordt er beslist of er getuigen worden gehoord. Nadien, in een volgende fase worden ter terechtzitting de verdachte en eventuele deskundigen of getuigen gehoord. In de laatste fase krijgt de officier van justitie de kans voor zijn requisitoir gevolgd door de pleidooien. Deze verschillende fasen karakteriseren het huidige Nederlandse strafrecht echter niet als een tweefasenproces door het feit dat na afloop alle beslissingen in één vonnis moeten worden neergelegd.²⁰⁰

106. Voor het opleggen van een specifieke sanctie, de ontnemingsmaatregel, is er wél een afzonderlijke procedure. De ontnemingsmaatregel is een instrument dat de officier van justitie kan eisen wanneer hij een vermoeden heeft dat een bepaald misdrijf inkomsten of een voordeel heeft opgeleverd.²⁰¹ Deze kan enkel worden opgelegd door een afzonderlijke rechterlijke beslissing aangezien deze ook een afzonderlijke vordering van de officier van justitie vereist. Toch wordt ook

¹⁹⁸ A.H.J. SWART, "The Netherlands", in C. VAN DEN WYNGAERT, C. GANE, H.H. KÜHNE, en F. MC AULEY, *Criminal procedure systems in the European Community*, Londen, Butterworths, 1993, 308.

¹⁹⁹ G.J.M. CORSTENS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, 7^e druk, Deventer, Kluwer, 2011, 649.

²⁰⁰ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 57.

²⁰¹ D. EMMELKAMP, T. FELIX en NGH. VERSCHAEREN, *De ontnemingsmaatregel*, Deventer, Kluwer, 2016, 2-4.

deze procedure niet beschouwd als een tweefasenproces aangezien het maar een deel van de sanctiemaat betreft en er pas van een tweefasenproces sprake is wanneer de volledige beslissing omtrent de strafmaat in een tweede fase wordt behandeld.

107. Door de gelijkenis van systemen lijkt de vergelijking met dit stelsel misschien minder boeiend, maar in het Nederlands rechtstelsel is dit onderwerp zeer actueel binnen de juridische wereld. Doorheen de jaren zijn er verschillende visies naar boven gekomen voor een eventuele opsplitsing van de uitspraak. De vraag naar de wenselijkheid van een tweefasenproces is de laatste jaren herhaaldelijk in de aandacht gezet. Het is voor dit onderzoek zeer relevant om deze pleidooien, ondersteund door verschillende overwegingen, te analyseren.

1.2 De vraag naar de wenselijkheid van een tweefasenproces in de laatste decennia

1.2.1 Overwegingen uit de wetenschap vanaf de 19^e eeuw

108. De eerste keer dat de gedachte naar een tweefasenproces onder de aandacht van de strafrechtwetenschappers kwam, was aan het einde van de 19^e eeuw. Net zoals reeds aangehaald bij de evolutie binnen het Belgische strafrecht, was dit de periode dat het strafrecht meer in moderne richting ging kijken. Men ging uit van een gedetineerd mens dat niet uit vrije wil voor het criminele pas koos.²⁰² De visie die belangrijk is binnen deze stroming is diegene waarbij de rechter bij een oordeel over een passende straf een grotere beslissingsruimte moest krijgen. Volgens Van Hamel, destijds een uitmuntende hoogleraar strafrecht, moest er na de bewezenverklaring een periode volgen waarin de rechter informatie over de misdadiger kon inwinnen. Volgens hem zou een gewoon strafprocesrecht niet voldoende zijn om alle gegevens over het misdrijf in kaart te stellen voor een gewoontemisdadiger. Indien de rechter zijn oordeel schuldig pleitte, moest er door een ander rechtscollege beslist worden over de gepaste straf.²⁰³

109. Rond het begin van de twintigste eeuw zijn er relatief kleine voorstellen voor een splitsing van het proces gedaan die vooral betrekking hadden op speciale groepen van misdadigers.²⁰⁴ Hierna werden de voorstellen meer algemeen van aard, zoals bijvoorbeeld de rectorale rede van Simon van der Aa.²⁰⁵ Hij pleitte bij de zwaardere zaken voor een splitsing van het proces waarbij de strafbepaling gebeurde achter gesloten deuren ná de schuldigverklaring. Volgens hem creëerde dit een meer vertrouwelijke ruimte waarbij de verdachte meer bereid is om over zichzelf en zijn straf na te denken. Voor van der Aa was dit enkel nodig bij de zwaarste delicten. Bij lichtere misdrijven is er geen nood tot individualisering van de straf.²⁰⁶

²⁰² M.S. GROENHUIJSEN en R.M. LETSCHERT, "Over spreekrecht plus en een tweefasenproces. Dilemma's bij een verantwoorde hervorming van het strafprocesrecht", in M.S. GROENHUIJSEN, R.M. LETSCHERT en S. HAZENBROEK, *KLM Van Dijk: Liber amicorum prof. dr. mr J.J.M. van Dijk*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 142.

²⁰³ G.A. VAN HAMEL, "Rapport over onverbeterlijke misdadigers voor de derde vergadering van de Internationale Vereniging voor Strafrecht" in *Verspreide opstellen van Prof. mr. G.A. van Hamel. Deel II 1892-1912*, Leiden, N.V. Boekhandel en Drukkerij voorheen E.J. Brill, 1912, 612.

²⁰⁴ M.S. GROENHUIJSEN en R.M. LETSCHERT, "Over spreekrecht plus en een tweefasenproces. Dilemma's bij een verantwoorde hervorming van het strafprocesrecht", in M.S. GROENHUIJSEN, R.M. LETSCHERT en S. HAZENBROEK, *KLM Van Dijk: Liber amicorum prof. dr. mr J.J.M. van Dijk*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 143.

²⁰⁵ J. SIMON VAN DER AA, *Enige beschouwingen over de straftoemeting*, Groningen, Den Haag, Wolters, 1918

²⁰⁶ J. SIMON VAN DER AA, "Over de Straftoemeting", *Tijdschrift voor strafrecht* XXXI, 1920, 208-239.

110. Rond de jaren zestig kwam de eventuele vraag naar een splitsing weer naar boven onder een ander argument. De journalist en rechtsgeleerde Thijs van Veen bepleitte de splitsing met het principe "*onschuld tot het tegendeel is bewezen*". Volgens hem is het psychiatrisch onderzoek en de rapportage over de verdachte, voordat de rechter overtuigd is van de schuld van de verdachte, niet verzoenbaar met de zorgvuldigheid van de onschuld.²⁰⁷

111. Enkele jaren later verzorgde Klaasse dit onderwerp uitgebreid in haar proefschrift. Zij was ook voorstander van een splitsing en motiveerde de bezwaren van het toen bestaande éénfaseproces.²⁰⁸ Zij volgde de redenering van van Veen in die zin dat een psychiatrisch onderzoek naar de persoonlijkheid van een persoon niet op het juiste moment gebeurt wanneer een verdachte nog niet schuldig is verklaard. Bovendien is volgens haar dergelijk onderzoek zo ingrijpend dat het niet te rijmen valt met de verdachte als een misschien onschuldig persoon. Een onderzoek dat zo'n inbreuk kan hebben op de levenssfeer van de verdachte zou enkel mogen indien er ten minste al is vastgesteld dat de verdachte schuldig is verklaard voor het strafbare feit.²⁰⁹ Een ander argument dat Klaasse uitlichtte, betreft de openbaarheid van strafzaken. Wat betreft de persoon en geestesgesteldheid van de verdachte pleitte ze voor een gesloten aparte behandeling na de schuldigverklaring. Voor haar is dit één van de grootste motieven voor een splitsing.²¹⁰

112. Een latere opmerkelijke theorie is die van Duker. Volgens hem zou het goed zijn om in bepaalde omstandigheden de straftoemeting op te schorten.²¹¹ Hij meende dat de verdediging zich in bepaalde gevallen onvoldoende kon voorbereiden op het straftoemetingsdebat aangezien het in de voorbereidingsfase nog onvoldoende duidelijk was voor welke feiten er een veroordeling zou volgen. Duker beschreef nog andere voordelen voor een opschorting van de straftoemeting. Het aanstellen van een gedragsdeskundige bij een vóór de veroordeling ontkennende verdachte en het preciseren van een bepaalde taakstraf zit hij ook als redenen waarvoor een opschorting nuttig kan zijn.

113. Tot op de dag van vandaag is geen van deze voorstellen werkelijkheid geworden. Het feit dat een andere, gespecialiseerde instantie dan de rechter die de bewezenverklaring van de feiten heeft uitgesproken krijgt in tijden van vandaag geen steun meer. De samenhang van de verschillende beslissingen vermeld in art. 348 en 350 Sv. worden als algemeen erkend en in dit opzicht als cruciaal beschouwd. De suggestie van Klaasse over de beperking van de openbaarheid van zaken is ook niet argumenteerbaar in deze tijd. De openbaarheid van procedures heeft doorheen de jaren alleen maar in belang toegenomen.²¹²

²⁰⁷ T.W. VAN VEEN, "In hoeverre en onder welke voorwaarden mag de delinquent object zijn van strafrechtelijk onderzoek en zorg?" *Tijdschrift voor Strafrecht* (LXVII) 1958, 175.

²⁰⁸ N.W. KLAASSE, *De splitsing va het eindonderzoek in het strafprocesrecht*, Utrecht, Tilburg, Gianotten, 107-108.

²⁰⁹ M.S. GROENHUIJSEN en R.M. LETSCHERT, *Over spreekrecht plus en een tweefasenproces. Dilemma's bij een verantwoorde hervorming van het strafprocesrecht*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 144.

²¹⁰ N.W. KLAASSE, *De splitsing va het eindonderzoek in het strafprocesrecht*, Utrecht, Tilburg, Gianotten, 94.

²¹¹ M.J.A. DUKER, *Legitieme straftoemeting: een onderzoek naar de legitimiteit van de straftoemeting in het licht van het gelijkheidsbeginsel, het democratiebeginsel van een eerlijke procesvoering*, diss. VU, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 196-199.

²¹² M.S. GROENHUIJSEN en R.M. LETSCHERT, *Over spreekrecht plus en een tweefasenproces. Dilemma's bij een verantwoorde hervorming van het strafprocesrecht*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 143.

1.2.2 Preadvies 2012 Groenhuijsen

114. De gedachte over een tweefasenproces leefde in 2012 enorm weer op door het preadvies van de Nederlandse jurist gespecialiseerd in het strafrecht, Marcus Silvester Groenhuijsen aan de Nederlandse Juristen-Vereniging.²¹³ In zijn onderzoek wilde Groenhuijsen zich focussen op de waarheidsvinding in het strafrecht. Hier ging hij in op de vraag of het vereist is dat het strafproces in twee fasen wordt opgedeeld om een zuivere waarheidsvinding te hebben. Voor dit criterium ging het om de rechterlijke overtuiging van artikel 338 Sv.

115. Groenhuijsen bekijkt het tweefasenproces in zijn advies vanuit drie verschillende invalshoeken. In de eerste plaats bekijken hij het probleem van de forensische rapportage bij ontkennende verdachten. Hij is van mening dat een ontkennende verdachte die meewerkt aan een psychologisch onderzoek het risico loopt dat de rechter het onderzoek van de psycholoog laat meebepalen in zijn bewijsbeslissing.

116. Een tweede invalshoek betreft het slachtoffer van het misdrijf en meer bepaald de plaats die het slachtoffer is gaan innemen binnen een strafrechtelijke procedure. Groenhuijsen heeft hierin een verdeelde mening.²¹⁴ Hij beargumenteert dat het spreekrecht op de terechtzitting van het slachtoffer ten nadele van de verdachte kan werken aangezien op dat punt nog niet vaststaat of de verdachte schuldig is. Een verdachte die zijn schuld ontkent, kan ook moeilijk een verweer voeren tegen een vordering tot schadevergoeding van het slachtoffer aangezien het voeren van dergelijk verweer een onsympathieke indruk kan achterlaten op de rechter. Hij argumenteert echter wel dat dit geen doorslaggevende punten zijn om het systeem te veranderen. Indien het slachtoffer onwaarheden of overdreven feiten zou vertellen bij de uitvoering van zijn spreekrecht, kan de verdediging altijd om een getuigenis onder ede vragen. Bovendien wijst Groenhuijsen op internationaal onderzoek dat er geen direct verband zou bestaan tussen het spreekrecht van het slachtoffer en een toename in de strafmaat.²¹⁵ Een ander argument dat Groenhuijsen bepleit, betreft de erkenning van de slachtofferpositie. Het slachtoffer zou niet met respect worden behandeld indien het pas de volle uitwerking van slachtofferrechten verkrijgt nadat er een bewezenverklaring is uitgesproken.

117. Een derde aspect dat Groenhuijsen uitvoerig benadert betreft de voordeelsontneming. Volgens hem zou het wenselijk zijn de voordeelsontneming gelijktijdig te laten plaatsvinden met de beslissing over het opleggen van straffen en andere maatregelen.

118. Concluderend adviseert Groenhuijsen om niet over te gaan op een tweefasenproces. De procespositie van het slachtoffer in de eerste fase van het proces vóórdat de schuld is uitgesproken, krijgt niet voldoende bezwaar en is voor hem de doorslaggevende factor op de onwenselijkheid van de invoering van een tweefasenstructuur. Enkel bij een ontkennende verdachte is Groenhuijsen overtuigd dat een tweefasenproces wenselijk kan zijn. Een tweede fase in het proces biedt voordelen

²¹³ M.S. GROENHUIJSEN, 'Waarheidsvinding in het strafrecht', in: *Handelingen Nederlandse Juristen-Vereniging*, 142e jaargang/2012-1, 233-304.

²¹⁴ *Ibid*

²¹⁵ K. LENS, A. PEMBERTON en M.S. GROENHUIJSEN, *Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?*, Tilburg: Intervict, 2010, 91-94.

in die zin dat er na de bewezenverklaring alsnog psychologisch onderzoek kan plaatsvinden ter ondersteuning van de rechter bij de strafbepaling.

1.2.3 Onderzoeksrapport Rijksuniversiteit Groningen (2013)

119. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) op verzoek van de Directie Santie- en Preventiebeleid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de Rijksuniversiteit van Groningen een grootschalig onderzoek gedaan betreffende de voor- en nadelen van een tweefasenproces.²¹⁶

120. De aanleiding was het feit dat een eventuele splitsing van het strafproces in de Tweede Kamer opnieuw naar voren werd gebracht om het spreekrecht van het slachtoffer uit te breiden.²¹⁷ De reden hiervan betrof een amendement dat was voorgesteld door de Kamerleden Van der Steur en Recourt. Het wetsvoorstel gaf degenen die het spreekrecht uitoefenden de mogelijkheid om te spreken over hoe de gevolgen die de strafbare feiten waarop het spreekrecht betrekking had, een invloed op hen had. Volgens de toelichting van het amendement gaf het voorstel het slachtoffer en de nabestaanden het recht een 'verklaring' af te leggen over de gevolgen die het strafbare feit bij hen teweeg heeft gebracht en hoe het slachtoffer de strafvervolgning heeft ervaren. Zij zouden zich bovendien kunnen uitspreken over de gewenste strafmaat.

121. Het voorstel kreeg van de andere fracties weinig steun. Het tegenargument was dat een uitbreiding van het spreekrecht zoals voorgesteld automatisch leidt tot een ondervragingsrecht voor de verdediging.²¹⁸ De staatssecretaris was ook geen voorstander van het voorstel, maar hij was wel van mening om de invulling van dit voorstel in de toekomst anders te regelen en daar ook meer tijd voor te nemen. Dit bracht de discussie over het tweefasenproces met zich mee, vooral bij de leden van de CDA- en SP-fracties. Om een grondiger en evenwichtiger begrip van de situatie te verkrijgen, is het WODC gevraagd een onderzoek op te stellen over dit onderwerp.²¹⁹

122. Het grondige onderzoek heeft de voor- en nadelen van de invoering van een tweefasenproces uitvoerig beschreven. Hierbij werd rekening gehouden met vier belangen die als centrale uitdaging binnen het onderzoek werden beschouwd, waarbij ze tegen elkaar werden afgewogen om zo de wenselijkheid van een tweefasenproces te beoordelen. Het betreft de volgende belangen. Als eerste de informatiepositie van de rechter. Bij een behandeling van de schuldvraag en straftoemeting in één vonnis blijft bepaalde informatie onbekend bij een ontkennende verdachte. Als tweede het gebruik van psychologische en forensische rapporten bij de beantwoording van de schuldvraag dat zou kunnen leiden tot een onjuiste beslissing over de vraag of de verdachte schuldig is aan het strafbare feit. Dit benadrukt de delicate balans die moet worden gehandhaafd tussen het gebruik van relevante informatie en het vermijden van vooringenomenheid bij het nemen van juridische beslissingen. Een derde belang heeft betrekking op de positie van de verdachte. Een onderzoek naar

²¹⁶ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 1.

²¹⁷ Kamerstukken II 2011/12, 33 176, nr. 8.

²¹⁸ Kamerstukken II 2011/12, 33 176, nr. 9, p. 31

²¹⁹ Kamerstukken II 2011/12, 33176, nr. 6, p. 7.

mogelijke straffen valt niet te verzoenen met de nog niet vaststaande schuld van de verdachte. Een laatste en belangrijkste belang binnen het onderzoek betreft de positie van het slachtoffer binnen het strafprocesrecht. Het zou voor hen belastend kunnen zijn om deel te nemen aan onderzoek met betrekking tot de vaststelling van straffen, terwijl de schuld van de verdachte nog niet vaststaat.

123. Bij de beantwoording van de vraag of een tweefasenproces een voordeel of een nadeel zal brengen aan het strafprocesrecht, spelen in het onderzoek de doelstellingen van het strafprocesrecht een cruciale rol. De centrale doelstelling van het Nederlands strafprocesrecht betreft een juiste toepassing van het materiële strafrecht. Hierbinnen worden nog twee subdoelen onderscheiden: het straffen van schuldigen en het voorkomen van bestraffing van onschuldigen.²²⁰ Binnen het onderzoek lag de focus op de eventuele noodzakelijkheid van een tweefasenproces voor een uitgebreider spreekrecht van het slachtoffer.

124. De relevantie van dit rapport tot dit onderzoek betreft de voor- en nadelen van de invoering van het tweefasenproces. De twee grootste voordelen die in het Gronings onderzoek naar boven kwamen zijn een andere aanpak van het onderzoek ter terechtzitting waarbij de verdachte tot aan de schuldigverklaring meer als onschuldige wordt beschouwd samen met de verbetering van de informatiepositie van de rechter die verantwoordelijk is voor de straftoemeting. Het belangrijkste nadeel dat werd vermeld betreft de tijd en energie die een tweefasenproces met zich meebrengt. Dit heeft automatisch een effect op de werklast en zittingscapaciteiten waardoor ook het rechtsgeding langer zal duren wat weer een nadeel meebrengt voor de verdachte.

125. Concluderend kan men stellen dat uit het onderzoek blijkt dat er geen tweefasenproces nodig is voor de uitbreiding van het spreekrecht. Zij opteren eerder voor een alternatief in de vorm van een adviesrecht als aanvulling van het spreekrecht. Hierbij is het wel nodig dat de advocaat van het slachtoffer het advies professioneel onderbouwd en het slachtoffer voldoende informatie hierover meedeelt. Daarnaast concluderen de onderzoekers ook dat de vorm van een tweefasenproces afhangt van het doel dat de overheid wil bereiken aangezien elk doel een andere wijziging eist van het strafprocesrecht waarbij sommige meer ingrijpender dan andere. Er zijn dus verschillende manieren waarop het tweefasenproces ingevuld kan worden. Het is echter niet duidelijk welke van deze invullingen precies op grote steun kunnen rekenen.

126. Het onderzoeksrapport heeft duidelijk zijn impact gehad want in oktober 2013 is een nieuw wetsvoorstel tot uitbreiding van het spreekrecht ingediend.²²¹ In het wetsvoorstel wordt rekening gehouden met het advies van de Groningse onderzoeksgroep en wordt de invoering van een tweefasenproces niet voorgesteld. Er wordt gekozen voor een adviesrecht waarbij degene die het spreekrecht mogen uitoefenen zich mogen uitspreken over de bewezenverklaring, de kwalificatie van het feit, de schuld en de straftoemeting. Het wetsvoorstel is uiteindelijk op 12 april 2016 aangenomen maar bracht geen splitsing van het strafproces met zich mee.

²²⁰ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 2.

²²¹ Het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter aanvulling van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces van oktober 2013, *Kamerstukken II* 2013/2014.

1.2.4 Brief Minister voor Rechtsbescherming 13 december 2022

127. In april 2021 is de kwestie rond het tweefasenproces opnieuw aan de orde gekomen tijdens de plenaire vergadering in de Eerste Kamer van de Wet uitbreiding slachtofferrechten.²²² Voor de uitbreiding van de slachtofferrechten stond opnieuw discussie over de plaats van het spreekrecht en de structuur van het strafprocesrecht in de aandacht.²²³ Als reactie hierop heeft de toenmalige minister voor Rechtsbescherming, F.M. Weerwind, besloten om in gesprek te gaan met ketenorganisaties of er gewijzigde gedachtes zijn over de eventuele invoering van een tweefasenproces binnen het strafrecht.²²⁴

128. De meningen tussen de partners waren verdeeld. Het Landelijk advocatennetwerk gewelds- en zedenslachtoffers, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Rechtspraak en Slachtofferhulp Nederland pleiten voor geen invoering van een tweefasenproces.²²⁵ Hierbij kwamen de volgende argumenten naar boven. Als eerste kan er geen strikte scheiding worden gemaakt tussen het bewijs in een eerste fase en factoren voor de straftoemeting. De daad kan niet altijd los van de dader worden gezien. Daarnaast zijn de partners er ook niet van overtuigd dat een tweefasenproces niet voor extra informatie zorgt voor de straftoemeting. Ook met het beginsel van het vermoeden van onschuld voelen de partners geen strijdigheid. Een tweefasenproces zorgt voor een complexe procesvoering. Bovendien zal ook de redelijke termijn voor de verdachten als de behandeling van de vordering voor de benadeelde partij in het gedrang komen door de verhoging van de werklast en het verlies van zittingscapaciteit. Een gesplitst proces is volgens hen ook kostbaarder dan het bestaande systeem en het heeft een zwaardere impact op het slachtoffer doordat deze meermaals wordt geconfronteerd.

129. Eén partner geeft wel groen licht voor een tweefasenproces. De Nederlandse Orde van Advocaten betwist de bovenstaande bezwaren tegen een invoering niet, maar vindt dat er andere principes prevaleren.²²⁶ Het is voor hen belangrijk dat eerste de schuld van de verdachte wordt vastgesteld, vooraleer de slachtofferrechten worden uitgeoefend. Indien deze rechten al worden uitgeoefend tijdens een fase waarin de schuld nog niet vaststaat, kan het vermoeden van onschuld in gevaar komen. Als voordeel geeft de NOvA een veranderende proceshouding van de verdachte. Indien een verdachte schuldig is verklaard, kan zijn gedrag veranderen in een meewerkende verdachte wat een positief effect zal hebben op een reclasseringsrapportage.

130. De NOvA geeft het tweefasenproces niet als standaard proces, maar als mogelijkheid als er aan bepaalde criteria is voldaan. Zo moet er volgens hen een recht bestaan om een gesplitst proces te vorderen bij (1) een verdenking van een strafbaar feit waarvoor een spreekrecht geldt, en (2) er

²²² Wet uitbreiding slachtofferrechten, *Kamerstukken I* 2020/2021, 35349, nr. 34

²²³ Motie-Janssen (SP) over actualisering van het onderzoek naar een tweefasenproces, 13 april 2021, 35.349, E.

²²⁴ Afschrift brief Minister voor Rechtsbescherming aan de Eerste Kamer van 13 december 2022, Tweefasenproces in het strafrecht, kenmerk 4353396.

²²⁵ Advies van Landelijk advocatennetwerk gewelds- en zedenslachtoffers inzake Tweefasenproces in het strafrecht (25 juli 2022); Advies van de NVvR Tweefasenproces in het strafrecht (25 augustus 2022); Advies van het OM inzake Tweefasenproces in het strafrecht (14 juli 2022); Advies van de Raad voor de Rechtspraak Tweefasenproces in het strafrecht (12 juli 2022); Advies van de SHN inzake Tweefasenproces in het strafrecht (28 juli 2022).

²²⁶ Advies van de NOvA Tweefasenproces in het strafrecht (12 augustus 2022).

sprake is van een ontkennende verdachte, en (3) het openbaar ministerie of de verdachte daarom verzoekt, dan wel de rechter daar ambtshalve toe besluit.

131. De minister is door de overwegende negatieve adviezen over de invoering van een tweefasenproces tot de conclusie gekomen dat de eventuele voordelen niet opwegen tegen de nadelen ervan. Hij concludeert dat er dus geen aanleiding is om een tweefasenproces in te voeren of verder te onderzoeken.

1.3 Conclusie

132. Ondanks de verschillende pogingen kent het Nederlandse rechtstelsel tot op heden nog geen splitsing van het strafprocesrecht. De vraag rijst nu welke inzichten dit stelsel aan ons Belgische rechtstelsel kan geven. Een belangrijke opmerking hierbij, betreft het verschil tussen de slachtofferrechten in beide stelsels. In België mag het slachtoffer zich in geen geval uitlaten over de strafoplegging.²²⁷ Een slachtoffer heeft de mogelijkheid om de hoedanigheid van benadeelde persoon te krijgen of het kan zich burgerlijke partij stellen waardoor het een formele procespartij wordt. In deze hoedanigheden krijgt het slachtoffer bepaalde rechten toegekend. Zo wordt hij op de hoogte gebracht van de seponering of de bepaling van de rechtsdag, maar mag hij ook documenten toevoegen aan het dossier.²²⁸ In tegenstelling tot het Nederlands strafprocesrecht kan het slachtoffer zich niet uitlaten over de straf, maar heeft het enkel een burgerlijke vordering tot herstel van de schade.²²⁹ Een burgerlijke partijstelling met als enig belang de veroordeling van de dader is meermaals als onontvankelijk verklaard.²³⁰

133. Indien het slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld, heeft het, net als de in verdenkinggestelde, het recht om bijkomende onderzoeksverrichtingen te vragen om zo bewijsmateriaal aan te leveren voor de schuldvraag.²³¹ Met de invoering van dit recht wilde men de deelname van de verschillende partijen verhogen en de waarheidsvinding vergemakkelijken door zoveel mogelijk bewijzen te verzamelen.²³² Het begrip onderzoekshandelingen dient ruim te worden geïnterpreteerd.²³³ Het gaat om elke handeling die de onderzoeksrechter kan verrichten die ertoe strekt het strafdossier op een zo volledig mogelijke wijze samen te stellen en te vervolledigen teneinde het onderzoeksgerecht toe te laten hierover te oordelen.²³⁴ Het gaat om aanstellen van deskundigen, verhoren en zelfs dwangmaatregelen²³⁵ Dergelijk verzoek kan enkel worden gevraagd in de fase van een gerechtelijk onderzoek. Dit zien men als een vorm van discriminatie omdat de

²²⁷ Cass. 12 september 2006, P.06.0718.N.

²²⁸ A. BAILLEUX, J. HUYSMANS, R. VERSTRAETEN en D. VAN DAELE, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Brussel, Intersentia, 2012, 19.

²²⁹ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 496.

²³⁰ Cass. 27 maart 2001, R.W. 2001-02, 698; Corr. Dinant 6 juni 1990, *Rev.dr.pén.* 1990, 1023.

²³¹ Art. 61quinquies Sv.

²³² A. SADZOT, "Les droits des citoyens, des victimes et des inculpés, in M. FRANCHIMONT, *La Loi du 12 mars 1988 réformant la procédure pénale*, Luik, Collection scientifique de la faculté de droit de Liège, 1998, 334 ; R. VERSTRAETEN en A. DIERINCKX, "Enkele beschouwingen omtrent de rol van het slachtoffer in de strafprocedure" in L. DUPONT en F. HUTSEBAUT, *Herstelrecht tussen toekomst en verleden. Liber Amicorum Tony Peters*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2001, 547.

²³³ D. VANDERMEERSCH, "De nieuwe rechten van de procespartijen in de voorbereidende fase van het strafproces", *Vigiles* 1999, 47.

²³⁴ R. VERSTRAETEN, D. VAN DEALE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief. Een rechtsvergelijkende studie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 54.

²³⁵ D. VANDERMEERSCH, "De nieuwe rechten van de procespartijen in de voorbereidende fase van het strafproces", *Vigiles* 1999, 48.

meeste onderzoeken enkel een opsporingsonderzoek kennen.²³⁶ Op deze manier kan het slachtoffer bewijzen van schuld aanleveren, maar dient het zich steeds afzijdig te houden van het debat over de straftoemeting. Ook voor de procedure van het hof van assisen kan het slachtoffer enkel een rol spelen in het debat over de schuldvraag de beschuldiging te staven met bewijsmateriaal.²³⁷

134. De voorstellen die gedaan zijn in Nederland hadden voornamelijk als doel het spreekrecht van het slachtoffer uit te breiden. Dit is tot op heden nog geen doelstelling geweest binnen de gedane voorstellen in het Belgisch recht. Vanuit het perspectief van het slachtoffer drong er geen behoefte zich op voor een invoering van een tweefasenproces. De hoofdargumenten van de wetsvoorstellen met een eventuele invoering betroffen de schuldpresumptie en de vooringenomenheid van de rechter. (Zie *supra* nr. 50-58).

²³⁶ G. MAES, "Onderzoeksdaden- het verzoek bijkomende onderzoeksdaden te verrichten" in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 2005, 49.

²³⁷ M. ROZIE, "De positie van de burgerlijke partij in het hof van assisen" in F. DERUYCK en M. ROZIE, *Het strafrecht bedreven: Liber Amicorum Alain De Nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 768.

Hoofdstuk 2: Engeland en Wales

2.1 Inleiding

135. De vergelijking met het Engelse strafproces spreekt voor zich. Het Engelse strafrecht karakteriseert zich in tegenstelling tot het Belgische en Nederlandse recht door een duidelijke splitsing in het strafprocesrecht. Een eerste fase betreft uitsluitend en alleen of de verdachte schuldig is aan de feiten. Na de schuldigverklaring volgt de fase van de strafoplegging.²³⁸ Hieronder volgt een korte schets van de verschillende fasen in een strafproces om een beeld te scheppen over de gesplitste structuur.

136. Een belangrijke opmerking voorafgaand aan de structuur binnen het Engels strafprocesrecht betreft het typische adversaire karakter van het proces. Een adversair strafprocesrecht noemt men ook een partijenproces. De vervolgende partij en de verdediging bepalen het geschil en voeren elk afzonderlijk een onderzoek uit ten aanzien van een rechter of jury.²³⁹ De rol van de rechter is hierin passief en controleert enkel of de procedureregels worden gevolgd.²⁴⁰ Het grote verschil met de inquisitoire strafrechtspleging is het ontbreken van een strafdossier in het vooronderzoek. Nu worden alle bewijzen en processtukken pas bij de behandeling ten gronde mondeling voorgesteld door de partijen.²⁴¹

2.1.2 Eerste fase – trial

137. De eerste fase (*de trial*) bestaat uit een onderzoek naar de gegrondheid van de feiten. Alle zaken die geen verband houden met de schuldvraag van de beklaagde, zoals zijn persoonlijkheid of gedrag, worden uitgesloten van de debatten in deze fase. Hier wordt dus niet de persoon zelf beoordeeld, maar enkel de feiten.²⁴² In de trial komt al het nodige bewijsmateriaal naar voren, zowel langs de kant van de vervolgende partij als van de verdediging. Na het horen van getuigen, een repliek en dupliek, volgt het uiteindelijke oordeel over de schuld van de verdachte. Voor elke afzonderlijke beschuldiging resulteert de uitspraak in ofwel een veroordeling (*conviction*) ofwel een vrijspraak (*acquittal*).²⁴³ Bij de ernstige zaken ligt deze beslissing in handen van een lekenjury, terwijl voor minder ernstige zaken de rechter dit oordeel velt. (zie *infra* nr. 123)

²³⁸ D. VAN DEN BOSSCHE, "Engels Strafprocesrecht", in *Liber amicorum Willy Calewaert: recht en criminaliteit*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, 224-225.

²³⁹ P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* maart 2013, 55.

²⁴⁰ C.H. BRANTS en B. STAPERT, "Plea bargaining in de Verenigde Staten en in Engeland en Wales", Universiteit Utrecht, 2003, 8-9.

²⁴¹ P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* maart 2013, 55.

²⁴² D. VANDERMEERSCH, "Droit continental vs. droit anglo-américain: quels enseignements pour le droit belge de la procédure pénale?", *Rev. dr. pén.* 2001, 498-499.

²⁴³ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 235.

2.1.3 Guilty Plea

138. Echter bestaat er in het Engelse strafprocesrecht het principe van de *guilty plea*. Van Dale definieert het begrip als het “bepleiten van strafvermindering in ruil voor schuldbekentenis”. Voorafgaand aan de eigenlijke zaak wordt aan iedere verdachte de vraag gesteld hoe hij zijn veroordeling wens te verklaren: onschuldig of schuldig.²⁴⁴ Ingeval een *guilty plea*, verklaart de verdachte zich schuldig aan het ten laste gelegde feit. In dit geval is het dus onnodig om nog stil te staan bij een beoordeling van de schuld en wordt de eerste fase overgeslagen. Het gerecht gaat dan meteen door naar de tweede fase over de straftoemeting. De aanklager zal geen schuld meer moeten aantonen en de verdachte zal zelf geen bewijs meer kunnen aanvoeren voor zijn onschuld. Indien de beklaagde zijn onschuld staande houdt en dus *non-guilty pleit*, wordt het proces gesplitst in twee fasen.

2.1.4 Plea bargaining

139. De hierboven beschreven *guilty plea* kan gezien worden als een resultaat van de *plea bargaining*. Het systeem van plea bargaining kan omschreven worden als een onderhandelde bekentenis tussen de aanklager en de beklaagde.²⁴⁵ Indien de verdachte zijn schuld erkent, krijgt hij in ruil daarvoor een strafvermindering.²⁴⁶ De rechter komt niet tussen in deze onderhandeling, maar zal enkel het akkoord goedkeuren en kijken of de voorwaarden zijn nageleefd.²⁴⁷ Hij moet daarbij nagaan of de schuldbekentenis is gedaan op vrijwillige basis, op een bewuste en geïnformeerde manier. De praktijk laat zien dat rechters vrijwel altijd instemming met het akkoord en de rechterlijke controle eerder een formalisme is.²⁴⁸ Het is een sterk doordrongen systeem binnen het Engelse strafprocesrecht. Onderzoek heeft aangetoond dat ongeveer 70% van de zaken wordt afgehandeld met een onderhandelde bekentenis.²⁴⁹

140. In België is het fenomeen van de guilty plea niet onbekend. De potpourri II-wet²⁵⁰ voerde artikel 216 Sv. in, de procedure van de voorafgaande erkenning van schuld (VES). Minister Geens beschreef de procedure als een schuldbekentenis door de verdachte die leidt tot een effectieve veroordeling door de strafrechter waarbij de medewerking van de verdachte in aanmerking kan worden genomen om een lagere straf te vorderen en op te leggen.²⁵¹ Het principe werd ingevoerd met een dubbele doelstelling.²⁵² Enerzijds wilde de wetgever de strafrechters ontlasten door de

²⁴⁴ A. HOOPER & D. ORMEROD, *Blackstone's Criminal Practice 2013*, Oxford: OUP 2012, 1645.

²⁴⁵ J.F. MEYER, “Plea bargaining”, *Encyclopedia Britannica*, 6 januari 2024, <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining>; B. DE SMET, “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte. Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?”, *Panopticon*, 1994, 420-442.

²⁴⁶ T. DECAIGNY, “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, *Jura Falc.* 2002-03, 457-476.

²⁴⁷ S. VERHELST, “De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht”, *R.W.* 2010-11, 1589.

²⁴⁸ B. DE SMET, “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte. Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?”, *Panopticon*, 1994, 426.

²⁴⁹ J. HODGSON, “Plea bargaining: a comparative analysis” in J. WRIGHT, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Elsevier, Oxford, 2015, 226.

²⁵⁰ Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de straffordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 19 februari 2016.

²⁵¹ K. GEENS, *Het justitieplan: een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 18 maart 2015, www.koengeens.be/beleid/justitieplan, 60.

²⁵² Wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de straffordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, Parl.St., Kamer 2015-2016, nr. 1418/001, 89.

afhandeling van de zaak te vereenvoudigen. Anderzijds wilde men ervoor zorgen dat de dader de straf gemakkelijker zou uitvoeren wat een positief effect heeft op de doeltreffendheid van de strafuitvoering.²⁵³

141. De inspiratie van het proces van voorafgaande erkenning van schuld is te vinden in het systeem van de guilty plea, dat zijn oorsprong heeft in de Common Law-landen.²⁵⁴ Er wordt dus net zoals bij de guilty plea geen debat meer gevoerd over de schuldvraag, waardoor het proces enorm wordt versneld om tegemoet te komen aan de overbelasting van de strafrechtbanken.²⁵⁵ Het grote verschil zit in het soort misdrijven waarbij dergelijke procedures voorkomen. De guilty plea is mogelijk voor alle soort misdrijven, terwijl het toepassingsgebied van de voorafgaande erkenning van schuld is beperkt tot de feiten die niet van aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf.²⁵⁶ Indien het openbaar ministerie en de verdachte tot een akkoord komen, leggen ze de overeenkomst voor aan de rechter die deze kan bekrachtigen ofwel gemotiveerd kan weigeren. De rechter controleert hierbij of de bekentenis vrijwillig is afgelegd, of deze overeenkomt met de werkelijkheid of de juridische classificatie correct is en of de voorgestelde straf in verhouding staat tot de ernst van het misdrijf, de persoonlijkheid van de verdachte.²⁵⁷ Het betreft dus een uitgebreide rechterlijke controle.

142. Ondanks het economisch voordeel dat de VES met zich meebrengt is het toch geen wenselijke procedure binnen de Belgische rechtsorde. Ten eerste zorgt het voor een vermindering van de werklast van de rechters, maar is het slechts een verschuiving van die last naar het openbaar ministerie. Het levert voor deze laatste dus geen tijds- of efficiëntiewinst op. Daarnaast wordt ook kritiek geuit op het feit dat de onafhankelijkheid van de rechter wordt aangetast om te oordelen over schuld en straf.²⁵⁸

143. De Belgische literatuur staat ook kritisch tegenover het concept van de *guilty plea* na een onderhandeling zoals dat momenteel bestaat in het Engelse rechtstelsel. Ondanks dat het proces van de *plea bargaining* de betrokken partijen tijd en kosten kan besparen, zijn er ook verschillende rechtsg geleerden die geen voorstander zijn van dit principe. Volgens hun standpunt moet de nadruk altijd liggen op het streven naar een hoogwaardige juridische dienstverlening, waarbij een kosten-batenanalyse nooit de overhand mag hebben. Bovendien wordt benadrukt dat het initiëren van veranderingen op basis van tijdsdruk geen goede aanpak is.²⁵⁹ Ook speelt het risico van dwang op de onschuldige verdachte een rol. Rechtbanken hebben erkend dat het aanbieden van aanzienlijke strafvermindering in ruil voor een bekentenis ertoe kan leiden dat verdachten sneller kiezen voor een schuldbekentenis.²⁶⁰ Wanneer het systeem dusdanig wordt toegepast dat het een onschuldige verdachte zodanig onder druk zet, waardoor deze uit angst voor de uitkomst ondoordacht instemt,

²⁵³ F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, 115; P. TRAEST en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen: potpourri*, Antwerpen, Maklu, 2016, 18.

²⁵⁴ J. I. TURNER, "Plea bargaining" in L. CARTER en F. POCAR, *International criminal procedure: The interface of Civil Law and Common Law legal systems*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2013, 36.

²⁵⁵ S. VERHELST, "De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht", RW 2010-2011, 1588.

²⁵⁶ Art. 216, §1, eerste lid Sv.

²⁵⁷ Art. 216, §6 Sv.

²⁵⁸ S. VERHELST, "De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht", RW 2010-2011, 1596.

²⁵⁹ P. DE HERT en T. DECAIGNY, "plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure", *Juristenkrant* 2006, afl. 134, 4.

²⁶⁰ T. DECAIGNY, "Plea Bargaining in België: een koekoeksei?", *Jura Falc*, 2002-03, 457-476.

overschrijdt het systeem zijn grenzen.²⁶¹ Hierbij komt ook nog eens de afwezigheid van de nodige rechterlijke controle bij kijken. De onderhandelingen worden hierbij volledig door de betrokkene en de aanklager geregeld. De minimale betrokkenheid van de rechter om de dwang tegen te gaan is al vaker bekritiseerd in dit systeem.²⁶² Bijstand van een competente advocaat is daardoor van cruciaal belang. Het is dus ook niet verwonderlijk dat vooral de minder vermogende burgers hierdoor benadeeld zijn en sneller slachtoffer zijn van een ondoordachte instemming.²⁶³

2.1.5 Tweede fase – sentencing

144. Indien er een trial heeft plaatsgevonden, beschikt het gerecht over de nodige informatie betreffende de feiten en achtergrond van de zaak. In geval van een guilty plea moet het gerecht zich baseren op de schuldigverklaring die de verdachte zelf heeft erkend. Ze beschikt dus niet over het materiaal en de getuigenissen die tijdens de eerste fase naar voren zouden zijn gebracht. Voor het bepalen van de straf moet de rechter zich richten tot de getuigenverklaringen, een overzicht van de vervolgende partij en eventueel verklaringen van de benadeelde partij(en).²⁶⁴ Het risico bij een guilty plea bestaat er dus in dat er geen concreet beeld kan geschetst worden over de feiten en hierrond verschillende meningen bestaan tussen de verdachte en de verdediging. In dit geval moet de rechter de beslissing maken over de uiteindelijke feitelijke gegevens van de zaak.²⁶⁵

145. In de straftoemingsfase worden alle elementen in aanmerking genomen voor een gepaste straf op te leggen. Hierbij kijkt men naar de persoonlijkheid van de verdachte, zijn sociale en familiale achtergrond, omstandigheden van het misdrijf, gedrag van de verdachte sinds aanhouding etc. Hier draait het dus om de persoon van de verdachte en minder om de feiten zelf.²⁶⁶ Na een eventuele uitwisseling van feiten volgen de pleidooien van de vervolgende partij en verdediging betreffende de straftoemering. Bij het oordeel van de straf kan de rechter zich laten beïnvloeden door *sentencing reports* van de verdachte. Dit zijn rapporten die de persoon van de verdachte voorlichten en al eerder zijn neergelegd in het strafdossier. Echter heeft de rechter ook de mogelijkheid om nog andere rapporten te willen inzien. In dat geval kan hij de procedure schorsen.²⁶⁷ Bovendien kan hij ook rekening houden met de effecten die het misdrijf op het slachtoffer heeft gehad aan de hand van een schriftelijke slachtofferverklaring.²⁶⁸

2.1.6 Engelse strafgerechten

146. In het Engels strafrecht wordt er een opdeling gemaakt binnen de strafbare feiten. De zwaarste misdrijven zoals verkrachting en moord, komen voor de *Crown Court*. Dit is een gerecht

²⁶¹ W.B. LITRELL, *Bureaucratic justice: police, prosecutors and plea bargaining*, Thousand Oaks, Sage Publications, 1979, 187-223, 283p.

²⁶² J. I. TURNER, "Judicial Participation in Plea negotiation - a comparative view", *54 Am. J. of comparative law*, 2006, 199-233.

²⁶³ B. ROSHIER en H. TEFF, *Law and society in England?*, Londen, Taylor and Francis, 2003, 114- 120.

²⁶⁴ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 237.

²⁶⁵ A. ASHWORTH, *Sentencing and Criminal Justice*, fifth edition, Cambridge: CUP 2010, 375.

²⁶⁶ J. SPENCER, *La procédure pénale anglaise*, Parijs, P.U.F., 1998, 86.

²⁶⁷ *Ibid.*, 378-379.

²⁶⁸ J. CHALMERS, P. DUFF en F. LEVERICK, "Victim impact statements: Can work, do work (for those who bother to make them)." *Criminal Law Review* 2007, 360.

waarbij, indien er geen sprake is van een *guilty plea*, een jury beslist over de schuldvraag in de eerste fase en bij een definitieve schuldverklaring een rechter beslist over de straftoemeting in de tweede fase.²⁶⁹ Een tweede groep 'minder' zware feiten komt voor een *Magistrates' Court*.²⁷⁰ Bij een strafzaak voor dit gerecht ligt zowel de beslissing omtrent de schuld als de straftoemeting bij de rechter.²⁷¹ Een laatste groep betreft de zaken zoals diefstal en fraude die altijd voor een *Magistrates' Court* komen. Dit gerecht heeft echter wel de bevoegdheid om de zaak zelf of op verzoek van de verdachte door te verwijzen naar de Crown Court.²⁷² Zowel binnen de *Crown Court* en de *Magistrates' Court* heeft de verdachte de mogelijkheid om voorafgaand aan het proces zijn eventuele schuldbekentenis af te leggen. Deze procesfase noemt de '*arraignment*'.²⁷³

2.2 Historische achtergrond

147. Ondanks dat er geen duidelijke verklaring bestaat over het ontstaan van het tweefasenproces binnen het Engels strafprocesrecht, is het wel relevant om stil te staan bij de historische ontwikkeling. Binnen het Engelse recht zijn er op dit gebied geen grote veranderingen of herzieningen geweest. De geschiedenis laat zien dat de vraag naar hoe de schuld moet worden vastgesteld, een hele belangrijke factor is geweest tijdens de inrichting van het procesrecht en daarmee ook invloed heeft op de huidige structuur ervan.²⁷⁴

148. Het startpunt van het verschil met de West-Europese landen en de structuur van het strafprocesrecht betreft deels de intrede van het inquisitoire strafprocesrecht. Na het proces trokken de magistraten zich terug om te oordelen over zowel schuld en straf in één eindoordeel.²⁷⁵ Indien de verdachte schuldig was bevonden, werd de straf direct in het vonnis opgenomen.²⁷⁶ Dit was echter anders voor Engeland, Ierland en Schotland. Hier berustte de vervolging van strafbare feiten in principe op particulier initiatief en was het niet de taak van de rechter om de waarheid te achterhalen.²⁷⁷ Het was een strijd tussen de partijen om de rechter te overtuigen van de schuld dan wel de onschuld van de verdachte. De eventuele schuldigverklaring was dan ook een afzonderlijk onderdeel van het proces, dat afzonderlijk werd uitgesproken.²⁷⁸

149. Aanvankelijk werd de schuld overgelaten aan het 'godsoordeel'. Deze vorm van procesvoering bleef niet staande en werd vervangen door een jury.²⁷⁹ Hierin verschilde het Engelse

²⁶⁹ G. RIVLIN, *Understanding the law* (5th ed.), Oxford, Oxford University Press, 2010, 255.

²⁷⁰ A. ASHWORTH & M. REDMAYNE, *The Criminal Process*, fourth edition, Oxford, Oxford University Press 2010, 324.

²⁷¹ A. HOOPER & D. ORMEROD, *Blackstone's Criminal Practice 2013*, Oxford: OUP 2012, 1806.

²⁷² A. HOOPER & D. ORMEROD, *Blackstone's Criminal Practice 2013*, Oxford: OUP 2012, 1374.

²⁷³ *Ibid.*, 1645.

²⁷⁴ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 241.

²⁷⁵ W.F. VAN HATTUM, *Non bis in idem. De ontwikkeling van een beginsel*, Groningen, Wolf Legal Publishers, 2012, 101-102.

²⁷⁶ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 241.

²⁷⁷ J.H. LANGBEIN, *The Origins of Adversary Criminal Trial*, Oxford: Oxford University press 2003, 106.

²⁷⁸ A.-A. VAN DIJK, E. GRITTER, B.-F. KEULEN, N.-J.-M. KWAKMAN en K.-K. LINDENBERG, *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 241.

²⁷⁹ S. LLOYD-BOSTOCK en C. THOMAS, "The Continuing Decline of the English Jury" in N. VIDMAR, *World Jury Systems*, Oxford: OUP 2000, 55.

recht met het West-Continental recht. De beslissing over de schuld lag in het Engelse recht in de handen van een jury en niet bij een rechter. Gezien de aard van het strafrecht, was het wel algemeen te rechtvaardigen dat de bevoegdheid tot strafoplegging voorbehouden was aan de overheid. De strafoplegging was dé bevoegdheid van de regeerder en kan doormiddel van de soevereiniteit niet aan het volk worden overgelaten.²⁸⁰ Een jury die over de schuld oordeelt en een rechter over de straf, deed de tweefasenstructuur duidelijk ontstaan.

2.3 Inspiratie voor het Belgisch strafproces?

150. In tegenstelling tot de Angelsaksische landen, heeft ons strafproces overwegend een inquisitoir karakter.²⁸¹ Deze structuur is gekenmerkt door een verticale procesverhouding, waarbij de overheid via de openbare aanklager optreedt wegens de gemeenschap en niet wegens het slachtoffer.²⁸² Bij een inquisitoire rechtspleging heeft de rechter een actieve rol en beschikt over ruime bevoegdheden om de waarheid te achterhalen.²⁸³ In de praktijk heeft ons strafproces een gemengd-inquisitoir karakter.²⁸⁴ Tijdens het opsporingsonderzoek wordt een geheim, niet-tegensprekelijk onderzoek uitgevoerd door de procureur des Konings of, in geval van een gerechtelijk onderzoek, door de onderzoeksrechter. Onze strafrechtspleging heeft echter ook accusatoire kenmerken, zoals het grotendeels openbare, tegensprekelijke karakter van de fase ter terechtzitting.²⁸⁵

151. Het Engelse strafproces daarentegen heerst een accusatoire rechtspleging met een horizontale procesverhouding tussen de partijen.²⁸⁶ Zij hebben het proces zelf in handen en bepalen welke onderzoeksverrichtingen zullen plaatsvinden. Deze gebeuren openbaar in aanwezigheid van alle partijen op tegensprekelijke wijze.²⁸⁷ In ons land wordt het onderzoek uitgevoerd door het openbaar ministerie, terwijl in het Engelse strafrecht de politie deze taak op zich neemt. Wanneer de zaak voorkomt, heeft de rechter een passieve rol en controleert enkel of de procedureregels worden gerespecteerd.²⁸⁸

152. Zoals reeds vermeld, ligt het fundamentele verschil tussen een inquisitoire en accusatoire rechtspleging in het feit dat de rechter tijdens de procedure ten gronde al beschikt over strafdossier dat is samengesteld tijdens het inquisitoir opsporingsonderzoek.²⁸⁹ De Belgische rechter beschikt al vóór enige schuldverklaring over eigenlijk overbodige, maar beïnvloedbare informatie. Uitreksels uit het strafregister die relevant zijn voor de straftoemeting zullen op die manier het beeld van de rechter beïnvloeden wanneer hij uitspraak doet over de schuld én straf. Bij het Engelse adversaire strafproces

²⁸⁰ M. REIMANN en R. ZIMMERMAN, *Oxford Handbook of Comparative law*, OUP : Oxford 2006, 1288.

²⁸¹ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht. In hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, 525-531.

²⁸² R. DECLERCQ, *Beginnelen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2012, 21-31.

²⁸³ D. DE WOLF, *Handboek correctioneel procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 238-240.

²⁸⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht. In hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 573-593.

²⁸⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en PH. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht. In hoofdlijnen*. Antwerpen, Maklu, 2017, 597.

²⁸⁶ *Ibid.*, 594.

²⁸⁷ P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* maart 2013, 55.

²⁸⁸ C.H. BRANTS en B. STAPERT, "Plea bargaining in de Verenigde Staten en in Engeland en Wales", Universiteit Utrecht, 2003, 8-9.

²⁸⁹ K. LAUWAERT, *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, Maklu, Antwerpen, 2009, 94.

is hiervan geen sprake aangezien de partijen hun bewijzen pas op de zitting ten gronde voorstellen.²⁹⁰ De juryleden worden tijdens het proces geconfronteerd met feiten die aanleiding kunnen geven tot een veroordeling. De rechter zal pas na het vonnis over de schuld een onderzoek doen naar de persoonlijkheid van de verdachte om een passende straf op te leggen. De Belgische strafrechter daarentegen heeft vanaf het begin al toegang tot het strafdossier waarin hij alle relevante informatie vindt om de schuld én straf te bepalen.²⁹¹

153. Dit is voor sommige auteurs ook de reden waarom de Engelse structuur met twee fasen niet implementeerbaar is in ons stelsel. De pleidooien van de partijen in de Engelse strafrechtspleging zijn een essentieel gegeven voor het bepalen van de schuld en nadien de straf. In ons rechtstelsel worden deze pleidooien enkel ter aanvulling van het dossier gezien en niet als overtuigende kracht voor de rechter.²⁹² De rechter heeft bij de aanvang van het proces al alle gegevens van de beklaagde, ook over zijn persoonlijkheid. Het is daarom noodzakelijk om deze werkwijze aan te passen om een scheiding tussen het vaststellen van de schuld en het bepalen van de straf mogelijk te maken.²⁹³

154. Daarnaast kan er enig kritiekpunt worden gegeven bij de tweefasenstructuur over de inhoud van de eerste fase. Hier wordt er enkel onderzoek gedaan naar de feiten van zaak en niet naar de persoon zelf. In België moet men voor het bepalen van de schuldvraag ook kijken naar de mentale toestand van de verdachte. Elke geestesstoornis waardoor men de controle over zijn daden verliest ongeacht de oorsprong en de aard van deze geestestoestand, hetzij aangeboren, hetzij het gevolg van een ziekte kan gezien worden als ontoerekeningsvatbaar in het Belgisch strafrecht en leidt tot een schulditsluitingsgrond.²⁹⁴ Hierbij is de toestand van de verdachte op het moment van de gerechtelijke uitspraak doorslaggevend. Wanneer de persoon op het moment van de feiten ontoerekeningsvatbaar was, maar op het moment van de veroordeling toerekeningsvatbaar, kan de rechter besluiten tot een buitenvervolginstelling.²⁹⁵

155. In België wordt er voor de bepaling van de schuldvraag ook naar de persoon van de verdachte gekeken. In het Engelse systeem is dit niet aan de orde, aangezien dergelijk onderzoek pas in de tweede fase plaatsvindt. Het overnemen van de Engelse structuur zou op dit punt ook de nodige aanpassingen vragen. Met terugkoppeling naar het vorige argument over de implementering van een tweefasenstructuur zoals in het Engels strafrecht lijkt hier ook niet aan de orde aangezien het psychiatrisch deskundigenonderzoek in België al in het vooronderzoek kan plaatsvinden. Het expertiseverslag over het onderzoek is een advies dat wordt voorgelegd aan de rechter om zijn beslissing op te baseren alvorens de pleidooien plaatsvinden. Het lijkt op dit punt dus ook twijfelachtig of de huidige Engelse strafprocesstructuur implementeerbaar is in ons stelsel aangezien het Belgisch strafprocesrecht rekening houdt met de persoon bij de bepaling van de schuld.

²⁹⁰ D. VAN DEN BOSSCHE, "Engels Strafprocesrecht", in *Liber amicorum Willy Calewaert: recht en criminaliteit*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, 224-226.

²⁹¹ C. VAN DEN WYNGAERT, "Belgium", in C. VAN DEN WYNGAERT, C. GANE, H.H. KÜHNE, en F. MCAULEY, *Criminal procedure systems in the European Community*, Londen, Butterworths, 1993, 33-35.

²⁹² J.F. NIJBOER, "Common Law Tradition in Evidence Scholarship Observed from a Continental Perspective", *American Journal of Comparative Law*, 1993, 302-303.

²⁹³ S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis" NC 2006, nr. 6, 365.

²⁹⁴ Art. 71 Sw: "Er is geen misdrijf wanneer de beschuldigde of de beklaagde op het ogenblik van het feit in staat van krankzinnigheid was of wanneer hij gedwongen werd door een macht die hij niet heeft kunnen weerstaan".

²⁹⁵ H. SMETS, R. VERELST en J. VANDENBERGHE, "Geestesziek en gevaarlijk: gedwongen opname of internering? Het Belgisch Wettelijke kader", *Tijdschrift voor Psychiatrie*, volume 51, 217-225.

Deel 3 – Invloed op de normatieve criteria

Hoofdstuk 1: Normatieve criteria

156. De vraag die aan het einde van dit onderzoek moet beantwoord worden is of de bestaande structuur wat betreft de splitsing tussen de schuld- en strafvraag moet worden aangepast op basis van vooropgestelde gedefinieerde normatieve criteria. Deel drie van deze masterthesis belicht de cruciale fase waarin aanbevelingen worden gepresenteerd op basis van een diepgaande analyse tussen de voor- en nadelen van beide structuren. De normatieve criteria dienen als leidraad voor de aanbevelingen naar de mogelijke behoefte aan een eventuele scheiding tussen de behandeling van de schuld- en strafvraag in het Belgisch strafrechtssysteem. Als eerste zullen de drie criteria verder worden toegelicht. Daarna zal per criteria worden nagegaan welke structuur het meest optimale is voor het Belgisch strafrecht. Er wordt gekeken welke structuur het meeste voordelen biedt voor het criteria en of dit haalbaar is in de praktijk.

1.1 Recht op verdediging

157. Het recht van verdediging vormt een essentieel aspect van een eerlijk proces en dient gewaarborgd te worden gedurende alle stadia van de strafrechtelijke procedure. Het recht op verdediging *sensu stricto* is niet specifiek opgenomen in de Belgische wet.²⁹⁶ Het wordt geacht voort te vloeien uit artikel 6 EVRM en zijn equivalente bepalingen zoals artikel 47 EU-Handvest.²⁹⁷ De wapengelijkheid, wat een onderdeel uitmaakt van het recht op verdediging, kan men op nationaal niveau onrechtstreeks terugvinden in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Het recht van verdediging wordt gezien als een algemeen rechtsbeginsel dat in elke fase van het geding geldt.²⁹⁸

158. Het recht van verdediging omdat het beginsel van de wapengelijkheid, de tegenspraak en het hoor- en wederhoorbeginsel.²⁹⁹ In de strikte zin betekent het recht van verdediging dat alle betrokken partijen het recht hebben om kennis te nemen van alle stukken en opmerkingen die door een partij worden voorgelegd aan de rechter.³⁰⁰ De partijen moeten de mogelijkheid hebben om te reageren op alle elementen die relevant zijn voor het oordeel van de rechter.³⁰¹ De vereiste van wapengelijkheid houdt in dat elke partij in staat moet worden gesteld om haar eigen argumenten en bewijsmateriaal uiteen te zetten zonder dat ze duidelijk wordt benadeeld ten opzichte van de tegenpartij.³⁰² Op deze manier behoudt men de procedurele gelijkheid tussen de partijen en kan elke partij in gelijke mate bijdragen aan de oordeelsvorming van de rechter.³⁰³

²⁹⁶ A. SMETS, *Het recht op tegenspraak in civiele geschillen*, Brugge, Die Keure, 2009, 28.

²⁹⁷ Cass. 14 januari 2005, *NJW* 2005, 698.

²⁹⁸ Cass. 22 januari 2008, AR H.07.0001.F, overw. 24; P. MUYLAERT, "De rechten van de partijen: Het recht van verdediging en de tegenspraak", *Con.M.* 2011, nr. 4, 162.

²⁹⁹ J. LAENENS, D. SCHEERS, P. THIRIAR, S. RUTTEN en B. VANLERBERGHE, *Handboek Gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 47; D. MOUGENOT, *Principes de droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2020, 90.

³⁰⁰ C. DANIELS, "Stand van zaken en actuele ontwikkelingen op het stuk van een eerlijk proces in burgerlijke zaken", *Themis* 2016-17, nr. 100, 128.

³⁰¹ B. ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 307.

³⁰² B. ALLEMEERSCH, P. VAN ORSHOVEN en S. VOET, *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen: gerechtelijk recht voor bachelors*, Leuven, Acco, 2021, 54.

³⁰³ D. MOUGENOT, *Principes de droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2020, 91 ; P. DUINSLAEGER, "Le droit à l'égalité des armes", *JT* 2015, nr. 26, 561.

159. Voor de aanbevelingen van dit onderwerp is het onderdeel van de wapengelijkheid relevant uit het recht van verdediging. De wapengelijkheid wordt niet gegarandeerd wanneer een bepaalde partij een dominantere positie heeft in de rechtspleging of een belangrijke invloed uitoefent op de rechter. Zoals uit de verschillende standpunten is gebleken, is de rechtsleer er van overtuigd dat het openbaar ministerie in een gunstigere positie staat dan de verdediging. (zie *supra* nr. 7 en 66.)

1.2 Rehabilitatie van de verdachte

160. Rehabilitatie is een strafrechtelijk doel waarbij via straf beoogd wordt een positieve verandering te bewerkstelligen in het gedrag en de persoonlijkheid van de dader. Het is een proces van gedragsverandering dat uiteindelijk tot doel heeft om gedetineerden succesvol te re-integreren in de samenleving.³⁰⁴

1.3 Efficiëntie van de strafprocedure

161. Het laatste normatieve criteria betreft de efficiëntie van de strafprocedure. Zijn er binnen justitie voldoende middelen om een eventuele verandering door te voeren en het proces te splitsen in twee fasen? Hierbij wordt er rekening gehouden met de tijdsefficiëntie, de kosten, het nodige personeel en effectiviteit van een procedure.

Hoofdstuk 2 : Invloed op het recht van verdediging

162. Op basis van het gevoerde onderzoek en de rechtsvergelijkingen kan nu nader bekeken worden welke structuur het meest optimaal is voor het waarborgen voor de rechten van verdediging van de verdachte.

2.1 Vermoeden van onschuld

163. Volgens artikel 6.2 EVRM³⁰⁵ is de beklaagde tijdens het volledige proces onschuldig tot het tegendeel is bewezen. Het principe van eenheid van het strafgeding waarborgt dit principe niet volledig. Op het moment van de pleidooien wordt de beklaagde geacht onschuldig te zijn tot het bewijs van schuld is geleverd. Echter moet de verdediging tijdens deze pleidooien al pleiten over een straf terwijl er nog geen oordeel is over de schuld. Deze kritiek kwam ook naar boven bij de Nederlandse rechtsdeskundigen. Dergelijke problematiek zou kunnen worden opgelost door in een eerste fase een afzonderlijk debat te voeren waarin enkel de schuldvraag aan de orde komt. Indien men opteert voor een facultatieve splitsing van het geding, zoals reeds is voorgesteld, zou het zelfs mogelijk zijn om deze procedure enkel bij een ontkennende verdachte toe te passen. Het lijkt me niet relevant om het proces te splitsen voor een verdachte die zijn feiten niet ontkent. Het zou in dit op zich wel relevant zijn om de beslissing over de splitsing bij de rechter te laten aangezien hij het

³⁰⁴ T. WARD, "De rehabilitatie van personen die een misdrijf hebben gepleegd: Aandacht voor risicomanagement én het zoeken naar een goed leven" in T. VANDER BEKEN, E. BROEKAERT, K. AUDENAERT, F. VANDER LAENEN, S. VANDEVELDE en W. VANDERPLASSCHEN (red.), *Sterktes van mensen*, Antwerpen, Maklu, 2016, 47; M.W. LIPSEY, N.A., LANDENBERGER en G.L. CHAPMAN, "Rehabilitation: An assessment of theory and research" in C. SUMMER (ed.), *The Blackwell Companion to Criminology*, Oxford, Blackwell Publishing, 2004, 212-214.

³⁰⁵ Art. 6.2 EVRM: "Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan".

beste kan aanvoelen wanneer een splitsing het meest opportuun is.

164. Daarnaast bemoedigt het principe van eenheid van strafgeding de overtuiging van de advocaat van de verdediging niet. Deze moet namelijk op hetzelfde moment pleiten voor de vrijspraak van de verdachte, maar ook voor een zo licht mogelijke straf. Hoe kan een pleidooi dat tegelijkertijd de onschuld als schuld van de verdachte weergeeft nog geloofwaardig overkomen bij een rechter? Dit brengt de verdediging in wat men noemt 'schizofrene' situaties en kan de kans op een gunstigere uitkomst voor de verdachte verminderen. (zie *supra* nr. 66.) De verdediging is uiteraard niet verplicht om tegelijkertijd voor een vrijspraak als voor een mogelijke straf te pleiten, maar loopt een groot risico indien het enkel voor de vrijspraak gaat. De rechter kan namelijk in zijn uitspraak rekening houden met het ontbreken van het schuldinzicht van de verdachte. Het is logisch dat wanneer de verdediging haar onschuld staande wilt houden, men niet voor een lichte straf zal pleiten. Dit punt is al een lange tijd het discussiepunt binnen de rechtsleer geweest en is naar mijn inziens één van de voornaamste redenen voor een splitsing. Een volledige en adequate verdediging zijn onmisbaar bij het behandelen van een strafzaak. Voor de meest ernstige misdrijven heeft de verdediging deze ademruimte indien het voor het hof van assisen moet verschijnen, maar door de correctionalisering van de misdaden wordt deze praktijk enorm uitgehold en is het aantal zaken dat een gesplitst debat kan voeren beperkt.

165. Gekoppeld aan deze problematiek schendt naar mijn mening het principe van eenheid van uitspraak ook het verbod op zelfincriminatie. Volgens dit verbod mag een verdachte nooit worden gedwongen om een bekentenis tegen zichzelf af te leggen of tegen zichzelf te getuigen.³⁰⁶ Indien in de huidige situatie de verdedigende partij pleit voor zowel een vrijspraak als voor bijvoorbeeld een werkstraf, zal hij impliciet zijn schuld toegeven en dus op deze manier onrechtstreeks een bekentenis doen wat op zijn beurt weer geen sympathieke indruk op de rechter zal achterlaten.

166. Een gesplitst debat zorgt er tevens voor dat de rechter minder vatbaar is voor beïnvloeding. Het valt niet te ontkennen dat bij het bestuderen van het strafdossier, het niet onwaarschijnlijk is dat een rechter al vóór de schuldigverklaring onbewust een straf in zijn hoofd kan vormen. Bij een gesplitst debat zal de rechter tijdens het beoordelen van de schuld niet beïnvloed worden door persoonlijke elementen van de verdachte, waardoor hij onbewust nog geen straf in gedachten zal hebben. Dit betekent dat een bestaand strafregister geen invloed zal hebben op de uitspraak van de rechter.

2.2 Voorbereiding van het pleidooi

167. Er kan zeker niet ontkend worden dat de verdediging in een minder gunstigere positie staat dan het openbaar ministerie. De verdediging moet in zijn conclusie een lichte straf bepleiten terwijl er nog geen schuldigverklaring is. De verdediging kan zich dus onvoldoende voorbereiden aangezien het nog niet weet welke rechtsgrond de rechter zal gebruiken in zijn oordeel.

³⁰⁶ Art. 14, 3g IVBPR: "*Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning heeft een ieder, in volle gelijkheid, recht op de volgende minimumgaranties: ... niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis af te leggen*".

168. Daarnaast kan worden betoogd dat pas nadat de schuld is vastgesteld, de verdediging zich volledig kan richten op het debat over de straftoemeting. Op dat moment zijn alle relevante feiten bekend en kan de verdediging zich concentreren op het presenteren van argumenten en bewijsmateriaal ter ondersteuning van een passende strafmaat. Dit zorgt voor een meer gebalanceerd proces waarbij de verdediging de kans krijgt om effectief haar standpunt te verdedigen.

Hoofdstuk 3 : Invloed op de rehabilitatie van de verdachte

169. Vandaag de dag is er enkel nog oog voor het debat rond de schuldvraag. Het strafdoel dat de rechter voor ogen had, wordt steeds minder belangrijk.³⁰⁷ In de hedendaagse maatschappij groeit het besef dat criminaliteit vaak voortkomt uit een complex samenspel van individuele factoren en omstandigheden.³⁰⁸ Hierdoor wordt de roep om meer individualisering van straffen steeds luider. Door het strafrecht meer te individualiseren, kunnen straffen beter worden afgestemd op de specifieke omstandigheden van elke verdachte en op de ernst van het gepleegde misdrijf. Uit het onderzoek is gebleken dat vooral de aanhangers van het nieuw sociaal verweer op dit vlak het nut inzien van een splitsing van het strafgeding. (zie *supra* nr. 69) Volgens hen zal de straf makkelijker worden aanvaard indien er ernstig en beredeneerd over is gedebatteerd. De wenselijkheid naar de individualisering van de straf kwam ook al in de Nederlandse rechtsleer naar voor als argument voor een splitsing. Een afzonderlijke procedure zou de verdachte meer ruimte geven om over zijn straf na te denken.

170. Daarnaast biedt een gesplitste procedure de mogelijkheid om meer flexibiliteit en maatwerk toe te passen in het strafrecht. Door de straftoemeting los te koppelen van de schuldvraag, kan de rechtbank verschillende alternatieve straffen zorgvuldiger overwegen die beter aansluiten bij de individuele behoeften en omstandigheden van de verdachte. Dit kan variëren van rehabilitatieprogramma's en herstelrechtelijke maatregelen tot voorwaardelijke straffen en alternatieve sancties, die gericht zijn op het voorkomen van recidive en het bevorderen van de re-integratie van de verdachte in de samenleving.

171. Hoewel er geen algemeen rechtsbeginsel bestaat van individualisatie van de straf, blijft het een vaststaand principe in cassatierechtspraak dat de rechter de strafmaat vaststelt binnen de grenzen die door de wet zijn gesteld, in verhouding tot de ernst van het bewezen verklaarde misdrijf en de persoonlijke strafwaardigheid van de beklaagde.³⁰⁹ Er moet dus ruimte zijn voor een individualisering van de straf, aangezien de straf ook als doel heeft de resocialisatie van de verdachte te herstellen.

³⁰⁷ J. ROZIE, "Tegenspraak in de bestaafing", *NC* 2014, 115.

³⁰⁸ T. COMUNALE, F. CALDERONI, M. MARCHESI, E. SUPERCHI en G.M. CAMPEDELLI, "Systematic Review of the Social, Psychological and Economic Factors Relating to Involvement and Recruitment into Organized Crime." In D. WEISBURG, E. U. SAVONA, B. HASISI en F. CALDERONI, *Understanding Recruitment to- Organized Crime and Terrorism*, Switzerland: Springer, 2020, 174-204.

³⁰⁹ Cass. 8 juni 2005, AR P.05.0349 A.C. 2005, nr. 327; S. DENYS, "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 362.

172. Een mogelijk nadeel dat de verdachte kan ondervinden tijdens een afzonderlijk debat over schuld en straf betreft het meermaals doorstaan van de vernederingen en de daarbij horende media-aandacht. De Nederlandse rechtsleer gaf inspiratie voor dit probleem. Een splitsing kon dit verhelpen als de tweede fase over de straftoemeting achter gesloten deuren plaatsvindt. (zie *supra* nr. 111) De beklaagde zou dan makkelijker over zijn feiten durven spreken aangezien hij nu niet dubbel werd veroordeeld door de media. Er mag bovendien niet vergeten worden hoe vernederend het voor een verdachte kan zijn om zich te moeten uitspreken in een zaal waar zijn familie en vrienden aanwezig zijn. Een tweefasenproces zou op die manier voordelig kunnen zijn doordat de beklaagde een meer participerende houding zal aannemen, aangezien hij niet wordt onderworpen aan de publieke opinie, wat zijn vermogen om vrijuit te spreken kan belemmeren.

Hoofdstuk 4 : Invloed op de efficiëntie van de strafprocedure

4.1 Rechterlijk personeel

173. De gerechtelijke achterstand binnen het Belgische strafrecht is al een tijdje een groot probleem. Het principe van eenheid van uitspraak is ook ingegeven om een snelle en efficiënte procesvoering te doen. De rechter doet volgens dit principe uitspraak in één vonnis. Voor de procedure dient er zich dus ook maar één rechter bezig te houden met zowel de schuldvraag als straftoemeting. Het is door praktische redenen mogelijk dat bij een gesplitste procedure niet altijd kan worden gegarandeerd dat dezelfde rechter zowel over schuld als straf zal oordelen. Hierin schuilt het nadeel van de gesplitste procedure. Niet alleen omdat men zo meer rechters ter beschikking zal moeten hebben en zo de werkdruk weer stijgt maar ook omdat het onrealistisch is om te verwachten dat opeenvolgende rechters voortbouwen op beslissingen die zij niet noodzakelijkerwijs kunnen aanvaarden.³¹⁰ Daarnaast zullen er meer magistraten en justitieassistenten nodig zijn.

4.2 Tijdsefficiëntie

174. Door het principe van eenheid van uitspraak worden de processen beperkt in tijd doordat er geen ruimte bestaat tussen de twee pleidooien over de schuld- en strafvraag. Zowel de magistraten, rechters als het openbaar ministerie hebben baat bij een kort proces door de steeds stijgende werkdruk. In een tweefasenstructuur moeten magistraten, bij een schuldigverklaring, twee pleidooien voorbereiden en moet er tweemaal gedebatteerd worden. Echter is er uit de rechtsvergelijking met Engeland gebleken dat dit probleem kan worden verholpen met het principe van de schuldbekentenis, *de guilty plea*. (zie *supra* nrs. 138-143.) Indien de eerste fase kan worden overgeslagen door een schuldbekentenis van de verdachte, kan men meteen overgaan naar het debat over de straftoemeting. Hierbij dient in het achterhoofd te worden gehouden dat men in het Belgisch strafrecht geen voorstander is van een verandering op basis van tijdsdruk. Naar mijn inziens is het essentieel om elke wijziging in de procedure zorgvuldig en grondig te overwegen, zonder dat externe druk een doorslaggevende rol mag spelen, maar het behouden van het principe van eenheid van uitspraak om het proces zo kort mogelijk te houden lijkt mij ook geen goede keuze. Het kan de gegrondheid van het proces ondermijnen en het vertrouwen in justitie verminderen.

³¹⁰ L. HUYBRECHTS, "Van tussentijdse niet-strafbaarheid, splitsing van de uitspraak en veroordeling tot een vergoeding van de schade veroorzaakt door een abnormale" (noot onder Antwerpen 1 februari 2006) *NC* 2007, 77.

175. Niet alleen justitie, maar ook de partijen in het geding hebben baat bij een kort proces. Hoewel er argumenten zijn aangedragen ter bevordering van de rehabilitatie van de verdachte bij een beredeneerd afzonderlijk debat over de strafmaat, ben ik van mening dat het niet wenselijk is om te langdurig betrokken te zijn bij een proces. Met name voor een beklaagde die in voorhechtenis verblijft, is een kort proces van groot belang. Een tweefasenproces zou in het geval van een schuldigverklaring alleen maar nadelig uitpakken in die context. Echter zorgt een tweefasenstructuur niet altijd voor een langer proces. Indien er na de eerste fase geen schuldigverklaring wordt gedaan, zal het tweede debat over de strafmaat wegvallen. In het geval van een bekentenis zal men juist sneller naar het tweede debat kunnen gaan.

4.3 Kostenefficiëntie

176. Een proces brengt voor de betrokken partijen een serieus prijskaartje met zich mee. Niet alleen de gerechtskosten, maar ook de lonen van de advocaten zijn een zware financiële kost. Een langer proces zorgt logischerwijs voor hogere kosten. Hier schuilt ook het risico dat advocaten een gesplitste procedure gaan misbruiken om zo een hoger loon te krijgen van hun cliënten. Ook voor justitie is gebleken dat een gesplitst proces een veel hogere kost met zich meebrengt. Het hof van assisen illustreert dat dergelijke processen de Belgische staat aanzienlijk meer kosten dan de correctionele procedures. (zie *supra* nr. 101). Echter dient hierbij ook de opmerking worden gemaakt dat een gesplitst proces niet altijd leidt tot een langer proces, waardoor er ook kosten kunnen worden bespaard.

Hoofdstuk 5 : De eindbalans tussen de voor-en nadelen

177. Na een grondige analyse van de verschillende aspecten van de eenheid van het strafgeding versus een gesplitste procedure blijkt dat er zowel voor- als nadelen verbonden zijn aan beide structuren.

178. Enerzijds waarborgt het principe van eenheid van uitspraak een efficiënte en snelle procesvoering, wat belangrijk is gezien de toenemende gerechtelijke achterstand en werklast. Bovendien kan het eenheid van uitspraak bijdragen aan een consistente rechtspraak en voorkomen dat rechters opeenvolgende beslissingen moeten maken die niet op elkaar kunnen voortbouwen. Dit komt ten goede aan de rechtsgelijkheid en de geloofwaardigheid van de rechtspraak. Anderzijds kan een gesplitste procedure voordelen bieden, zoals een betere waarborging van de rechten van de verdediging en een meer gebalanceerd proces. Door apart te debatteren over de schuldvraag en straftoemeting, krijgt de verdediging de kans om zich beter voor te bereiden en haar standpunten effectiever te verdedigen. Bovendien kan een gesplitste procedure bijdragen aan een eerlijkere behandeling van de verdachte en het streven naar een passende strafmaat. Als laatste kan een gesplitste structuur ook zorgen voor een korter proces in het geval van een vrijspraak of bekentenis.

179. Al bij al is het belangrijk om een evenwicht te vinden tussen de verschillende belangen en overwegingen. Hoewel een gesplitste procedure voordelen kan bieden voor de rechten van de verdediging en een meer gebalanceerd proces, moeten deze voordelen worden afgewogen tegen de mogelijke nadelen, zoals een verlenging van de procesduur en hogere kosten.

180. Afgaand op het eerste criterium kan men stellen dat een afzonderlijk debat over de schuld- en strafvraag een optimalisering kan zijn voor de rechten van verdediging. Een gesplitste uitspraak kan in het Belgisch strafprocesrecht een waardige oplossing zijn voor de problemen omtrent de schizofrene situaties en de onschuldpresumptie, maar het overnemen van het tweefasenproces zoals het in het Engels strafrecht bestaat lijkt naar mijn inziens te complex. Een tweefasenstructuur zal een grondige herziening van de rechtspleging eisen met betrekking het inquisitoir karakter dat heerst binnen de Belgische strafrechtspleging. Uit het onderzoek is bovendien ook gebleken dat de invoering van een *guilty plea* om het proces te versnellen geen waardig alternatief is binnen het Belgische stelsel.

181. Het tweede criterium, de rehabilitatie van de verdachte, onderstreept ook het belang van een afzonderlijk debat over de strafmaat om een eerlijkere behandeling van de verdachte mogelijk te maken en de individualisatie van de straf te bevorderen.

182. De efficiëntie van de strafprocedure wordt beïnvloed door verschillende factoren, waaronder het rechterlijk personeel, tijdsefficiëntie en kostenefficiëntie. Een mogelijke splitsing van het proces zou deze factoren op verschillende manieren beïnvloeden. Wat betreft het rechterlijk personeel, zou een gesplitste procedure kunnen leiden tot een toename van de werkdruk, aangezien er mogelijk meer rechters nodig zijn om zowel over de schuldvraag als de straftoemeting te oordelen. Dit kan de efficiëntie van de procesvoering belemmeren. Op het gebied van tijdsefficiëntie kan een gesplitste procedure leiden tot een langer proces, aangezien er twee afzonderlijke pleidooien en debatten moeten plaatsvinden. Echter, in het geval van een schuldbekentenis of vrijspraak speelt dit probleem niet, wat de tijdsefficiëntie ten goede zou kunnen komen. Wat betreft kostenefficiëntie, kan een gesplitst proces leiden tot hogere gerechtskosten en lonen van advocaten, aangezien een langer proces logischerwijs voor hogere kosten zal zorgen. Daarnaast kan er een risico bestaan dat advocaten de gesplitste procedure misbruiken om een hoger loon te verkrijgen van hun cliënten. Kortom, een mogelijke splitsing van het proces zou zowel positieve als negatieve invloeden hebben op de efficiëntie van de strafprocedure.

Hoofdstuk 6 : Mogelijke verwezenlijking in de praktijk?

183. Een structuur waarbij er eerst beredeneerd kan gedebatteerd worden over de schuldvraag en wanneer deze vaststaat, over de gepaste straf, zou voor bovenstaande problemen een oplossing zijn. Deze benadering vergroot naar mijn mening niet alleen de geloofwaardigheid bij de rechter, maar stelt de verdediging ook in staat hun argumenten beter te structureren en onderbouwen. Op deze manier wordt een eerlijkere behandeling van de verdachte mogelijk gemaakt. De structuur uit Engeland kan hier ter inspiratie bieden. In het eerste deel wordt het onderzoek gevoerd naar de feiten van het misdrijf en wordt er nog niet gedebatteerd over een mogelijke straf. Dit geeft de verdedigende partij alle ruimte om de verschillende fasen grondig te kunnen voorbereiden zonder dat men een onbewust foute indruk kan achterlaten op de rechter.

184. Hiervoor is er wel een grondig aanpassing van de strafprocedure noodzakelijk. De Belgische strafrechter beschikt dankzij het gemengd inquisitoire karakter van de strafprocedure voorafgaand

aan de zitting ten gronde al over het strafdossier om zijn oordeel op te baseren. Indien het zoals het Engels model in de eerste fase niet naar de persoon van de verdachte mag kijken, zal de rechter niet over andere informatie mogen beschikken dan die nodig zijn voor het bepalen van de schuld.

185. Volgens het Engelse strafrecht mogen in de eerste fase enkel elementen aan bod komen met betrekking tot de feiten, zonder daarbij rekening te houden met de persoonlijkheid van de verdachte. In België worden misdrijven echter gekwalificeerd op basis van zowel het materiële als morele element. Het morele element omvat de toerekeningsvatbaarheid, die betrekking heeft op de persoonlijkheid van de verdachte. Om een splitsing te realiseren zal er dus ook een ingrijpende aanpassing moeten gebeuren wat betreft de timing van het psychiatrisch deskundigenonderzoek, aangezien dit in ons strafprocesrecht al voor de rechtspleging ten gronde heeft plaatsgevonden. Het uitstellen van dergelijke onderzoek tot na de schuldigverklaring kan tot een extra tijdverlies leiden. Voor een bekende verdachte of in het geval van een vrijspraak speelt dit laatste probleem echter niet, aangezien men dan de fase over de schuldigverklaring kan overslaan. Een alternatieve oplossing zou kunnen zijn om de beoordeling van de toerekeningsvatbaarheid en andere persoonlijkheidsgerelateerde aspecten te scheiden van de schuldvraag over de feiten, maar toch binnen dezelfde fase van het proces te behandelen. Dit zou kunnen worden bereikt door het invoeren van specifieke procedures waarbij deze kwesties apart worden besproken, maar nog steeds binnen hetzelfde stadium van het proces. De rechter zou hierbij geen kennis mogen nemen van het strafdossier, maar zich enkel baseren op het resultaat van de deskundige. Op deze manier blijft de integriteit van het Belgische strafprocesrecht behouden, waarbij zowel het materiële als het morele element worden meegewogen bij het kwalificeren van misdrijven, terwijl tegelijkertijd wordt voldaan aan de noodzaak om de invloed van de persoonlijkheid van de verdachte te minimaliseren tijdens de beoordeling van de schuldvraag.

186. Op basis van de afweging van de verschillende normatieve criteria is het duidelijk dat een gesplitste procedure bevorderend kan zijn voor het Belgische strafrechtssysteem. Ondanks dat een gesplitste procedure kan zorgen voor een verlenging van het proces, weegt dit niet op tegen de voordelen die dergelijk proces biedt. Voor de verwezenlijking in de praktijk zal er zeker een wetgevend initiatief nodig zijn die de voorwaarden, termijnen en omvang van de procedure vastlegt. Daarnaast is het essentieel om voldoende waarborgen in te bouwen om ervoor te zorgen dat de rechten van alle betrokken partijen worden gewaarborgd en dat misbruik van de gesplitste procedure wordt voorkomen.

187. Om tegemoet te komen om aan een onnodige vertraging van de procedure lijkt een facultatieve splitsing de beste optie. Hierbij kan de rechter zelf het beste inschatten of de procedure gesplitst moet worden of niet. Niet alle zaken vereisen mogelijk een gesplitste behandeling, dus het is belangrijk dat de rechter de mogelijkheid heeft om dit per geval te beoordelen. Dit voorkomt onnodige vertragingen in zaken waarbij een gesplitste uitspraak niet nodig is. Daarnaast stelt een facultatieve splitsing de rechter in staat om de beslissing te nemen op basis van het belang van een eerlijk en efficiënt proces. De rechter kan rekening houden met factoren zoals de complexiteit van de zaak, de belangen van alle betrokken partijen en de beschikbare middelen om te bepalen of een gesplitste uitspraak gerechtvaardigd is. Hierdoor kan de rechterlijke macht effectief prioriteit geven

aan zaken waarbij een gesplitste behandeling noodzakelijk is, terwijl andere zaken snel kunnen worden afgehandeld.

Conclusie

De centrale onderzoeksvraag van deze masterproef betrof de volgende: *"In hoeverre heeft het al dan niet opsplitsen van de behandeling van de schuld- en strafvraag een invloed op het recht van verdediging, de rehabilitatie van de verdachte en de efficiëntie van de strafprocedure?"* Om deze vraag adequaat te beantwoorden, werden verschillende relevante aspecten in het onderzoek behandeld, met als doel tot een weloverwogen conclusie te komen. Als eerste werd het huidige principe van eenheid van uitspraak uitvoerig behandeld, waarbij zowel de juridische basis, uitzonderingen als de filosofie erachter aan bod kwamen. Vervolgens werden de diverse wetsvoorstellen die op dit gebied zijn gedaan, kritisch besproken, inclusief de meningen en standpunten die binnen de juridische wereld hierover leven. Uit deze verhandeling kan geconcludeerd worden dat het principe van eenheid van uitspraak is ingegeven door het feit dat schuld en straf zo nauw met elkaar zijn verbonden. De ingediende wetsvoorstellen en de kritische benadering van de rechtsgeleerden hebben de roep om verandering aangewakkerd, maar tot nu toe is een gesplitste uitspraak nog niet tot stand gekomen.

In het rechtsvergelijkende hoofdstuk met de stelsels van Nederland en Engeland/Wales kan besloten worden het Nederlandse rechtssysteem ook geen tweefasenstructuur hanteert, maar het Engelse rechtssysteem daarentegen wel. Deze observatie wordt ondersteund door een weergave van de beide structuren in de stelsel en de inzichten uit de rechtsleer. In Nederland is, net als in België, in het verleden herhaaldelijk overwogen om de procedure te splitsen. Een belangrijke drijfveer hiervoor was het streven naar een uitgebreider spreekrecht voor slachtoffers. In tegenstelling tot België was dit echter nooit een van de kernpunten binnen de wetsvoorstellen. Daarnaast heeft de Nederlandse juridische literatuur wel waardevolle inspiratie geboden voor het afwegen van de voor- en nadelen van een al dan niet gesplitst systeem op normatieve criteria.

Hoewel het tweefasenproces van het Engelse rechtssysteem ontegenzeggelijk een waardevolle inspiratiebron vormde voor het Belgische recht, blijkt uit een grondige analyse dat een directe overname van deze structuur niet volledig passend zou zijn binnen de Belgische rechtspleging. Dit wordt met name beïnvloed door de fundamentele verschillen tussen de accusatoire en inquisitoire procedures, die inherent zijn aan respectievelijk het Engelse en Belgische rechtssysteem. Bovendien heeft het onderzoek aangetoond dat de toepassing van een 'guilty plea' binnen het Belgische stelsel niet gunstig zou zijn. Deze bevindingen benadrukken de noodzaak om rekening te houden met de specifieke kenmerken en behoeften van het Belgische rechtssysteem bij het overwegen van hervormingen en inspiratie uit buitenlandse juridische modellen.

Na een uitvoerige analyse van de voor- en nadelen van zowel de eenheid van het strafgeding als een gesplitste procedure, blijkt dat beide structuren zowel voordelen als nadelen met zich meebrengen, maar de voorkeur toch ligt bij een gesplitst proces. Hoewel het principe van eenheid van uitspraak efficiëntie en consistentie in de procesvoering kan waarborgen, weegt dit niet op tegen de voordelen zoals een meer adequate en logische verdediging en de bevordering van de rehabilitatie van de verdachte. Het zoeken naar de correcte waarheidsvinding blijft naar mijn inziens één van de

hoofddoelen binnen het strafprocesrecht en een tweefasenstructuur is hiervoor het meest passend aangezien het de mogelijkheid biedt om de elementen van de zaak grondiger te onderzoeken.

Een zorgvuldige afweging van de normatieve criteria toont aan dat een gesplitste procedure bevorderlijk kan zijn voor het Belgische strafrechtssysteem, ondanks potentiële verlenging van het proces. Een facultatieve splitsing, waarbij de rechter de beslissing neemt over het al dan niet splitsen van de zaak, lijkt hierbij de beste optie. Niet alle zaken vereisen mogelijk een gesplitste behandeling, dus het is belangrijk dat de rechter de mogelijkheid heeft om dit per geval te beoordelen. Dit voorkomt onnodige vertragingen in zaken waarbij een gesplitste uitspraak niet nodig is.

Bibliografie

Wetgeving

België

- De gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.
- Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, *BS* 27 november 1808, 0.
- Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964. (Probatiewet)
- KB van 27 juni 2000 houdende oprichting van een Commissie "Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van de gedetineerden en straftoemeting", *BS* 13 juli 2000.
- MB 23 oktober 1991 houdende oprichting van een commissie Strafprocesrecht, *BS* 11 november 1991.
- Wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de straffvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.*, Kamer 2015-2016, nr. 1418/001, 89.
- Wetsvoorstel houdende het wetboek van strafprocesrecht, *Parl.St.* Senaat 2003-04, nr. 3-450/1.
- Voorontwerp van wetboek van strafprocesrecht, *Parl.St.* Kamer 2002-03, nr. 50-2043/001.
- Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 450/1, 132.
- Verslag over de hoorzittingen inzake het vraagstuk van het hof van assisen, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 3720/001, 94.

Nederland

- Het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter aanvulling van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces van oktober 2013, *Kamerstukken II* 2013/2014.
- Wet uitbreiding slachtofferrechten, *Kamerstukken I* 2020/2021, 35349, nr. 34.

- Motie-Janssen (SP) over actualisering van het onderzoek naar een tweefasenproces, 13 april 2021, 35.349, E.
- Afschrift brief Minister voor Rechtsbescherming aan de Eerste Kamer van 13 december 2022, Tweefasenproces in het strafrecht, kenmerk 4353396.
- Kamerstukken II 2011/12, 33 176.

Rechtspraak

- Cass. 9 juni 1970, *Arr. Cass.* 1970, 950.
- Cass. 27 april 1982, *Arr.Cass.* 1982, 1044.
- Cass. 3 november 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, nr. 139.
- Cass. 13 juni 1989, *Arr.Cass.* 1989, 1220.
- Cass. 7 oktober 1992, *Arr. Cass.* 1992, 1175.
- Cass. 18 mei 1993, *Arr.Cass.* 1993, 509.
- Cass. 25 januari 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr 63.
- Cass. 8 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr. 98.
- Cass. 15 februari 2000, *Arr.Cass.* 2000, 120.
- Cass. 28 november 2000, *Arr.Cass.* 2000, 650.
- Cass. 27 maart 2001, *R.W.* 2001-02, 698.
- Cass. 7 november 2001, *Arr.Cass.* 2001, 604.
- Cass. 14 januari 2005, *NJW* 2005, 698.
- Cass. 27 april 2005, *Rev. dr. pén.* 2005, 938.
- Cass. 8 juni 2005, AR P.05.0349.F, *A.C.* 2005, nr. 327.
- Cass. 12 september 2006, P.06.0718.N.
- Cass. 27 juni 2007, *NC* 2008, nr. 4 283.
- Cass. 22 januari 2008, AR H.07.0001.F, *overw.* 24.
- Corr. Dinant 6 juni 1990, *Rev.dr.pén.* 1990, 1023.

Rechtsleer

§ Boeken

Internationaal

- W.B. LITRELL, *Bureaucratic justice: police, prosecutors and plea bargaining*, Thousand Oaks, Sage Publications, 1979, 283p.

- COMUNALE, T., CALDERONI, F., MARCHESI, M., SUPERCHI, E. en CAMPEDELLI, G.M., "Systematic Review of the Social, Psychological and Economic Factors Relating to Involvement and Recruitment into Organized Crime." in WEISBURG, D., SAVONA, E.U., HASISI, B., en CALDERONI, F., *Understanding Recruitment to- Organized Crime and Terrorism*, Switzerland: Springer, 2020, 174-204.

België

- ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 671 p.
- ALLEMEERSCH, B., VAN ORSHOVEN, P., en VOET, S., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen: gerechtelijk recht voor bachelors*, Leuven, Acco, 2021, 464 p.
- BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VERSTRAETEN, R. en VAN DAELE, D., *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Brussel, Intersentia, 2012, 436 p.
- BEKAERT, H., *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 367 p.
- BOSLY, H.D. en VANDERMEERSCH, D., *Droit de la procédure pénale*, Brugge, Die Keure, 2003, 1325 p.
- DECLERCQ, R., *Grondige studie van de strafvordering. Rechtspleging voor het hof van assisen*, Leuven, Wolters, 1972, 108 p.
- DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1956 p.
- DERUYCK, F., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, 289 p.
- DERUYCK, F. en VAN LANDEGHEM, Y., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 356 p.
- DE WOLF, D., *De rol van de rechter bij de waarheidsvinding in de correctionele procedure*, Kortrijk/Brugge, UGA/die Keure, 2010, 714 p.
- DE WOLF, D., *Handboek correctioneel procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 294 p.
- HEIRBAUT, D., *Privaatrechtsgeschiedenis van de Romeinen tot heden*, Gent, Academia Press, 2005, 416 p.
- KESTEMONT, L. en SCHOUKENS, P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2021, 143 p.
- LAENENS, J., SCHEERS, D., THIRIAR, P., RUTTEN, S. en VANLERBERGHE, B., *Handboek Gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 943 p.

- LAUWAERT, K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, Apeldoorn-Antwerpen, Maklu, 2009, 397.
- Maes, J., *De straf is de straf*, Gent, Larcier, 2006, 18
- MERGAERTS, L., *Kwetsbare verdachten in de strafprocedure*, Antwerpen, Boom Juridisch, 2021, 504 p.
- MONBALLYU, J., *Zes eeuwen strafrecht: de geschiedenis van het Belgische strafrecht (1400-2000)*, Leuven, Acco, 2006, 382 p.
- MOUGENOT, D., *Principes de droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2020, 330 p.
- RAATS, S., *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 804 p.
- SMETS, A., *Het recht op tegenspraak in civiele geschillen*, Brugge, Die Keure, 2009, 690 p.
- VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch strafrecht*, Gent, Story-Scientia, 2de druk, I, 1976, 1154 p.
- VAN DEN BOSSCHE, D., "Engels Strafprocesrecht", in *Liber amicorum Willy Calewaert: recht en criminaliteit*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, 224-225.
- VAN DEN WYNGAERT, C., DE SMET, B. en VANDROMME, S., *Strafrecht en strafprocesrecht. In hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 1378 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C., VANDROMME, S. en TRAEST, P., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Gompel&Svacina, Antwerpen/'s-Hertogenbosch, 2022, 1480 p.
- VAN LANGENHOVE, L., *Juryrechtspraak en psychologie*, Kluwer-Antwerpen, 1989, 368 p.
- VERBEKE, A., *Elementen van Anglo-Amerikaans recht - Een selectie van Engelse en Amerikaanse juridische teksten gesitueerd in het betrokken rechtssysteem*, Antwerpen, Maklu, 1994, 320 p.
- VERSTRAETEN R. en VERBRUGGEN, F., *Inleiding tot het Belgische strafrecht en strafprocesrecht*, Antwerpen, Intersentia 2023, 735 p.
- VERSCHUEREN, P.-J.-M., *Het opstellen van een juridisch onderzoeksplan. Een handreiking bij het doen van juridisch onderzoek en het maken van onderzoeksvoorstellen*, Nijmegen, Radboud Universiteit Nijmegen, 2006, 29 p.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.
- VERVAELE, J., *Rechtsstaat en recht tot straffen*, Antwerpen, Kluwer, 1990, 538 p.

Nederland

- BRANTS, C. H. en STAPERT, B., "Plea Bargaining in de Verenigde Staten en in Engeland en Wales", Universiteit Utrecht, 2003, 96 p.
- CORSTENS, G.J.M., *Het Nederlands Strafprocesrecht*, 7^e druk, Deventer, Kluwer, 2011, 980 p.
- DUKER, M.J.A., *Legitieme straftoemeting: een onderzoek naar de legitimiteit van de straftoemeting in het licht van het gelijkheidsbeginsel, het democratiebeginsel van een eerlijke procesvoering*, diss. VU, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2003, 259 p.
- EMMELKAMP, D., FELIX, T., en VERSCHAEREN, N.G.H., *De ontnemingsmaatregel*, Deventer, Kluwer, 2016, 232 p.
- KLAASSE, N.W. *De splitsing van het eindonderzoek in het strafprocesrecht*, Utrecht, Tilburg, Gianotten, 1963.
- KEULEN, B.F. en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 687 p.
- LENS, K., PEMBERTON, A. en GROENHUIJSEN, M.S., *Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?*, Tilburg: Intervict, 2010, 149 p.
- MINKENHOF, A. en REIJNTJES, J.M., *De Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 769 p.
- SIMON VAN DER AA, J., *Enige beschouwingen over de straftoemeting*, Groningen, Den Haag, Wolters, 1918
- VAN DIJK, A.-A., GRITTER, E., KEULEN, B.-F., KWAKMAN, N.-J.-M. en LINDENBERG, K.-K., *Naar een tweefasenproces? Over voor- en nadelen van een strafproces in twee fasen, in relatie tot de posities van slachtoffer en verdachte*, Parijs, Zutphen, 2013, 389 p.
- VAN HATTUM, W.F., *Non bis in idem. De ontwikkeling van een beginsel*, Groningen, Wolf Legal Publishers, 2012, 630 p.

Engeland en Wales

- ASHWORTH, A., *Sentencing and Criminal Justice*, fifth edition, Cambridge: CUP 2010, 450 p.
- ASHWORTH, A., & REDMAYNE, M., *The Criminal Process*, fourth edition, Oxford, Oxford University Press 2010, 471 p.

- GIDRON, T. en GOLDSTEIN, S., *Mixed jurisdictions worldwide – The Third Legal Family*, Cambridge University Press, 2012, 728 p.
- HOOPER, A. en ORMEROD, D., *Blackstone's Criminal Practice 2013*, Oxford, OUP, 2012, 3360 p.
- REIMANN, M. en ZIMMERMAN, R., *Oxford Handbook of Comparative law*, Oxford, OUP, 2006, 1456 p.
- RIVLIN, G., *Understanding the law (5th ed.)*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 387 p.
- ROSHIER, B. en TEFF, H., *Law and society in England?*, Londen, Taylor and Francis, 2003, 258 p.
- SPENCER, J., *La procédure pénale anglaise*, Parijs, P.U.F., 1998, 127 p.

Frankrijk

- JEANDIDIER, W., *Droit pénal général*, Parijs, Montchrestien, 1991, 618 p.
- PRADEL, J., *Procédure Pénale*, Parijs, Cujas, 1992, 760 p.
- RASSAT, M-L., *Traité de procédure pénale*, Parijs, P.U.F., 2001, 778 p.

§ Bijdragen in verzamelwerken

België

- DE RUYVER, B., "De transformatie van het Belgisch strafrecht" in HEIRBAUT, D. en LAMBRECHT, D., *Van oud en nieuw recht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 191-218.
- DE HERT, P. en GUTWIRTH S., "Het leedprincipe , het strafbegrip en de schuld zonder straf. De fixatie op leedtoevoegende straffen in het strafrecht" in DE HERT, P. en GUTWIRTH S., *Strafrecht in dialoog*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 486-496.
- DECLERCQ, R., "Het hof van assisen veroordeeld" in P. ARNOU en A. VANDEPLAS, *Liber amicorum Armand Vandeplas*, Gent, Mys en Breesch, 1994, 91-107.
- DUPONT, L., "De voorstellen van de subcommissies in hun samenhang", in AERTSEN, I., BEYENS, K., DE VALCK, S. en PIETERS, F., *De commissie Holsters buitenspel? De voorstellen van de commissie Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en strafvordering*, Brussel, Politeia, 2004, 99-150.
- GYSELAERS, L., "De recente hervormingen van het hof van assisen in België en Frankrijk" in DE RUYSSCHER, D. (ed.), *Rechtspreken en lekenparticipatie. Noodzaak of traditie?*, Antwerpen, Maklu, 2013, 13-36.

- MAES, G., "Onderzoeksdaten- het verzoek bijkomende onderzoeksdaten te verrichten" in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 2005, 45-84.
- ROZIE, J., "De advocaat: een niet te onderschatten speler in de bestraffingsfase..." in Vlaamse Conferentie bij de balie van Antwerpen (ed.), *Geboeid door het strafrecht- de advocaat en de strafrechtspleging*, Gent, Larcier, 2011, 1-12.
- ROZIE, M., "De voorstellen van de subcommissie Straftoemeting", in AERTSEN, I., BEYENS, K., DE VALCK, S. en PIETERS, S., *De commissie Holsters buitenspel? De voorstellen van de commissie Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en strafvordering*, Brussel, Politeia, 2004, 21-25.
- SADZOT, A., "Les droits des citoyens, des victimes et des inculpés, in FRANCHIMONT, M., *La Loi du 12 mars 1988 réformant la procédure pénale*, Luik, Collection scientifique de la faculté de droit de Liège, 1998, 295-345.
- TRAEST, P., "Is er nog een toekomst voor het ontwerp van wetboek van strafprocesrecht?", in VAN CAUWENBERGHE, K., *De hervormingen bij politie en justitie: in gespreide dagorde*, 2008, Mechelen, Kluwer, 247-261.
- VERSTRAETEN, R en DIERINCKX, A., "Enkele beschouwingen omtrent de rol van het slachtoffer in de strafprocedure" in DUPONT, L., en HUTSEBAUT, F., *Herstelrecht tussen toekomst en verleden. Liber Amicorum Tony Peters*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2001, 537-547.
- VERSTRAETEN, R., "De rechter doet uitspraak" in *Strafrecht en strafprocesrecht 2005-2006, XXXIste postuniversitaire cyclus Willy Delva*, Gandiaus, Kluwer, 2006, 444-446.
- VERSTRAETEN, R., en GYSELAERS, L., "Naar een hervorming van de assisenprocedure?" in ANTHONISSEN, P.F., BEKAERT, P., BOURGEOIS, K., *Recht in beweging*, Maklu, 2006, 299-320.
- WARD, T., "De rehabilitatie van personen die een misdrijf hebben gepleegd: Aandacht voor risicomanagement én het zoeken naar een goed leven" in VANDER BEKEN, T., BROEKAERT, E., AUDENAERT, K., VANDER LAENEN, F., VANDEVELDE, S. en VANDERPLASSCHEN W., *Sterktes van mensen*, Antwerpen, Maklu, 2016, 47-68.

Nederland

- GROENHUIJSEN, M.S. en LETSCHERT, R.M., "Over spreekrecht plus en een tweefasenproces. Dilemma's bij een verantwoorde hervorming van het strafprocesrecht", in GROENHUIJSEN, M.S., LETSHCERT, R.M. en HAZENBROEK, S., *KLM Van Dijk: Liber amicorum prof. dr.mr J.J.M. van Dijk*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 137-151.

- GROENHUIJSEN, M.S. 'Waarheidsvinding in het strafrecht', in: *Handelingen Nederlandse Juristen-Vereniging*, 142e jaargang/2012-1, 233-304.
- VAN HAMEL, G.A. "Rapport over onverbeterlijke misdadigers voor de derde vergadering van de Internationale Vereniging voor Strafrecht" in *Verspreide opstellen van Prof. mr. G.A. van Hamel. Deel II 1892-1912*, Leiden, N.V. Boekhandel en Drukkerij voorheen E.J. Brill, 1912.
- SWART, A.H.J. "The Netherlands", in VAN DEN WYNGAERT, C., GANE, C., KÜHNE, H.H. en MC AULEY, F., *Criminal procedure systems in the European Community*, Londen, Butterworths, 1993, 279-316.

Frankrijk

- ANCEL, M., "La césure du procès pénal", in HUGUENEY, L. (ed.) *Problèmes contemporains de procédure pénale: recueil d'études en hommage à M. Louis Hugueney*, Parijs, Sirey, 1964, 205-224.
-
- ROLLAND, M., "La Scission du Procès en deux phases", in ANCEL, M. (ed.), *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, Parijs, Cujas, 1954, 135-167.

Engeland

- HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis" in WRIGHT, J., *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Elsevier, Oxford, 2015, 226-231.
- LIPSEY, M.W., LANDENBERGER, N.A. en CHAPMAN G.L., "Rehabilitation: An assessment of theory and research" in C. SUMMER, *The Blackwell Companion to Criminology*, Oxford, Blackwell Publishing, 2004, 212-214.
- LLOYD-BOSTOCK, S en THOMAS, C., "The Continuing Decline of the English Jury" in VIDMAR, N., *World Jury Systems*, Oxford, OUP, 2000, 55-56.
- TURNER, J.I., "Plea bargaining" in CARTER, L., en POCAR, F., *International criminal procedure: The interface of Civil Law and Common Law legal systems*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2013, 34-65.
- VAN DEN WYNGAERT, C., "Belgium", in VAN DEN WYNGAERT, C., GANE, C., KÜHNE, H.H. en MCAULEY, F., *Criminal procedure systems in the European Community*, Londen, Butterworths, 1993, 1-50.

§ Bijdragen in tijdschriften

België

- ADAMS, M., "Structuur, praktijk en theorie van rechtsvergelijkend onderzoek", *TPR* 2018, nr. 3, 889-967.
- BAEKELAND, C., "De hervorming van de juryrechtspraak van het hof van assisen en artikel 150 Gw.: een zinvolle stap voorwaarts of een slag in het water?", *CDPK* 2009, afl. 3, 393-418.
- BAEKELAND, C., "Assisen is een practical joke geworden", *Juristenkrant* 2009, afl. 195, 11.
- BOSSUYT, A., "Uitspraken in strafzaken", *Jv. Cass.* 1997-1998, 197.
- DANIELS, C., "Stand van zaken en actuele ontwikkelingen op het stuk van een eerlijk proces in burgerlijke zaken", *Themis* 2016-17, nr. 100, 103-134.
- DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", *Jura Falc.* 2002-03, 457-476.
- DE BUS, J., noot onder Cass 17 februari 1998, *Limb. Rechtsl.* 1998, 110.
- DE GRUYSE, B., "Eenheid van uitspraak", (noot onder Cass. 17 februari 1998) *P&B* 1998, 287-289.
- DE HERT, M., "Twijfel over de schuld van een arts die euthanasie heeft uitgevoerd, en die aanleiding heeft gegeven tot diens vrijspraak, moet gemotiveerd worden", (noot onder Cass. 15 september 2020) *T. Gez.* 2020-21, afl. 4, 338-340.
- DE HERT, P., en GUTWIRTH, S., "Enkele argumenten ter verdediging van de jury", *Juristenkrant* 2005, afl. 106, 2-3.
- DE HERT, P., "Hervorming van het Assisenhof: België blijft slow", *Panopticon* 2006, afl.1, 1-11.
- DU JARDIN, J., "Het recht van verdediging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie (1990-2003), rede uitgesproken door de procureur-generaal op 1 september 2003-04", *R.W.* 2003-04, afl. 20, 780.
- DU JARDIN, J., TRAEST, M. en MONAMI, M.-R., "Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid-onsplitsbaarheid van de beslissing over de schuld en de straf: evolutie van de rechtspraak van het hof, in het spoor van het arrest van Esbroeck van 8 februari 2000", *Jv. Cass.* 2003, 255-265.
- DE MAN, J., DIEPENDAELE, H., GEYSKENS, M., MERTENS W., SWENNEN, J., VAN EECKHAUT, P. en VAN STEENBRUGGE, W., "Assisenprocedure: pro vs. contra", *Ad Rem* 2004, afl. 1, 39-45.
- DENYS, S., "Een gesplitste uitspraak over schuld en straf: status quaestionis", *NC* 2006, nr. 6, 346-369.
- DUINSLAEGER, P., "Le droit à l'égalité des armes", *JT* 2015, nr. 26, 561-570.

- DURANT, J., "Over het symbool van twee revoluties: het hof van assisen", *VI. Jurist* 1992, afl.1, 9-12.
- DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte. Is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk", *Panopticon* 1994, 420-444.
- HUYBRECHTS, L., "Van tussentijdse niet-strafbaarheid, splitsing van de uitspraak en veroordeling tot een vergoeding van de schade veroorzaakt door een abnormale" (noot onder Antwerpen 1 februari 2006) *NC* 2007, 77-78.
- HUYBRECHTS, L., "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst", *T.Strafr.* 2000, 72-74.
- HUYBRECHTS, L en TRAEST, M., "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T. Strafr.* - Dossier 2/2004, 1-99.
- KESTEMONT, L., "A meta-methodological study of Dutch and Belgian PhD's in social security law: devising a typology of research objectives as a supporting tool", *European Journal of Social Security* 2015, 361-384.
- LEGROS, M.R., "Quel avenir pour le jury populaire en Belgique?", *J.D.P.* 1993, afl. 242, 10-11.
- MORIAU, I., "Ik heb hoop: ooit wordt assisen afgeschaft", *Juristenkrant* 2009, afl. 183, 8-9.
- MUYLAERT, P., "De rechten van de partijen: Het recht van verdediging en de tegenspraak", *Con.M.* 2011, nr. 4, 162-167.
- ROZIE, M., "Beperkte opdracht voor het Hof van assisen na en gedeeltelijke cassatie op grond van het artikel 434, eerste lid, van het wetboek van strafvordering" (noot onder Cass. 13 juni 2000) *T. Straf.* 2000, 261-263.
- ROZIE, J., "Tegenspraak in de bestrafing", *NC* 2014, 91-117.
- SADZOT, A., "La nouvelle jurisprudence de la cour de cassation quant à l'étendue de la cassation en matière pénale", (noot onder Cass. 8 februari 2000), *J.L.M.B.* 2000, 1555-1560.
- SMETRYNS, A., "De motiveringsverplichting van de strafrechter. Een algemene inleiding" *C.A.B.G.*, 2005/1, 13-14.
- SMETS, H., VERELST, R en VANDENBERGHE, J., "Geestesziek en gevaarlijk: gedwongen opname of internering? Het Belgisch Wettelijke kader", *Tijdschrift voor Psychiatrie*, volume 51, 217-225.
- SONCK, S., "Spijtbetuiging en ontkenning kunnen niet door één deur", *Juristenkrant* 2004, afl. 88, 6.

- TRAEST, P., "The Jury in Belgium", *Rev.int.dr.pén.* 2001, 4-9.
- TRAEST, P. en DE TANDT, I., "Het voorontwerp van het wetboek van strafprocesrecht: een kennismaking", *Panopticon* 2004.4, 6-24.
- TRAEST, P., "Juryrechtspraak: bijdrage tot een onbevangen debat", *Orde dag* 2004, afl. 25, 85-86
- VANDERMEERSCH, D., "De nieuwe rechten van de procespartijen in de voorbereidende fase van het strafproces", *Vigiles* 1999, 38-50.
- VANDERMEERSCH, D., "Droit continental vs. droit anglo-américain: quels enseignements pour le droit belge de la procédure pénale?", *Rev. dr. pén.* 2001, 467-531.
- VANDEPLAS, A., "De splitsing van het strafproces" (noot onder Cass., 14 juni 1983), *R.W.* 1983-84, 1971.
- VAN GESTEL, R.A.J. en VRANKEN, J.B.M. "Rechtswetenschappelijke artikelen", *NJB* 2007, 1448-1468.
- VAN LANGENHOVE, L., "Over de 'kwaliteit' van juryrechtspraak: een rechtspsychologische visie", *Vl.Jurist* 1992, afl.3, 25-29.
- VAN MUYLEM, E., "Eenheid in de uitspraak over de strafvordering", (noot onder Cass. 17 februari 1998) *R. Cass.* 1999, 60-62.
- VERHELST, S., "De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht", *R.W.* 2010-11, 1586-1599.

Nederland

- SIMON VAN DER AA, J., "Over de Straftoemeting", *Tijdschrift voor strafrecht* XXXI, 1920, 208-239.
- VAN VEEN, T.W. "In hoeverre en onder welke voorwaarden mag de delinquent object zijn van strafrechtelijk onderzoek en zorg?", *Tijdschrift voor Strafrecht* (LXVII) 1958, 153-178.
- DE HERT, P., en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* maart 2013, 54-66.

Engeland

- CHALMERS, J., DUFF, P., en LEVERICK, F., "Victim impact statements: Can work, do work (for those who bother to make them)." *Criminal Law Review* 2007, 360-379.
- NIJBOER, J.F. "Common Law Tradition in Evidence Scholarship Observed from a Continental

Perspective", *American Journal of Comparative Law*, 1993, 299-338.

- TURNER, J.I., "Judicial Participation in Plea negotiation - a comparative view", *54 Am. J. of comparative law*, 2006, 199-269.

§ Overige

- K. GEENS, *Het justitieplan: een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 18 maart 2015, www.koengeens.be/beleid/justitieplan
- MEYER, J.F., "Plea bargaining", *Encyclopedia Britannica*, 6 januari 2024, <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining>
- PAELINCK, G., "Geens wil assisen vervangen door criminele kamers" 2 september 2016, https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2016/09/02/geens_wil_assisenvervangendoorcriminelekamers-1-2758381/
- VAN DRIESSCHE, V., en LEESTMANS, D., "Minstens 41,7 miljoen euro: het proces over de aanslagen wordt niet alleen het grootste maar ook het duurste proces ooit", 4 december 2022, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/01/het-duurste-proces-ooit-in-ons-land-dit-is-wat-het-proces-over/>
- F. VERHOEST, "Grote hervorming strafproces bevroren", *De Standaard*, 17 oktober 2006, [Grote hervorming strafproces bevroren | De Standaard](#)
- X, "Assisen vijf keer duurder dan gewone strafzaak", *De Standaard*, 1 juli 2015, [Assisen vijf keer duurder dan gewone strafzaak | Federaal volksvertegenwoordiger \(koengeens.be\)](#)
- X, "Assisen licht vangt vier vliegen in één klap", *De Standaard* 24 juli 2017, www.standaard.be/cnt/dmf20170723_02984077.